

ສັກເກດ. ຈັດປະຊຸມເຊື້ອງ

การประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ศศช.)

ประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ” เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2548 เพื่อชี้แจงและสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวทางและรูปแบบการรายงานผลการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ ซึ่งหน่วยงานจะต้องรายงานผลการประเมินความคุ้มค่าฯ ต่อคณะกรรมการตีริหรือคณะกรรมการเทียบเท่าในระยะต่อไป โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวมทั้งสิ้น 320 คน

แนวทางการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ
ประกอบด้วย สาระสำคัญ 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดทำเอกสารฯ เพื่อให้หน่วยงานใช้เป็นแนวทางประเมินความคืบคลานด้านการปฏิบัติการกิจด้วย

ส่วนที่ 2 การประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ
ประกอบด้วยกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการประเมินความคุ้มค่า
โดยให้ความสำคัญกับการประเมินใน 3 มิติ คือ ประสิทธิผลการปฏิบัติ
ภารกิจ ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจ ผลกระทบ และความเชื่อมโยง
ระหว่างการประเมินความคุ้มค่า กับการประเมินการปฏิบัติราชการ
ตามคำวัตกรรมการปฏิบัติราชการ ซึ่งเน้นใน 4 มิติ คือ ประสิทธิผล
ประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาองค์กรตามหลัก
การประเมินผลแบบสมดุล (Balanced Scorecare)

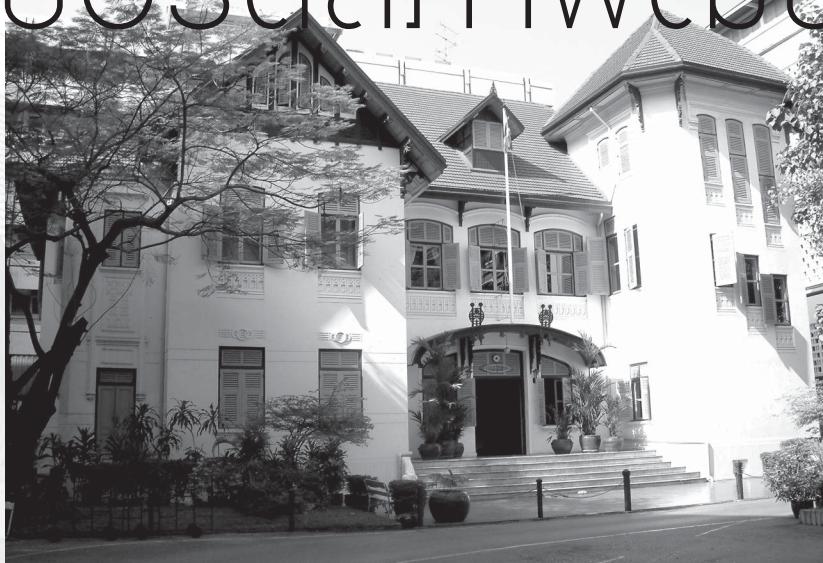
ส่วนที่ 3 ขอบเขตและตัวชี้วัดในการประเมินความคุ้มค่าฯ ประกอบด้วยหน่วยของการประเมิน ภารกิจที่ต้องประเมิน และตัวชี้วัด

รายงาน ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงาน ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ คือ ผลการประเมินความคุ้มค่า รวมทั้งข้อเสนอแนวทางการปรับปรุง ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจระยะต่อไป ขั้นตอนการประเมินความคุ้มค่าฯ หน่วยงานสามารถประเมินการปฏิบัติภารกิจได้ทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ประเมินก่อนการปฏิบัติงาน ระหว่างการดำเนินงาน และภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานว่ามีผลสัมฤทธิ์และคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด และกลไกการประเมินฯ ประกอบด้วยกลไก 2 ระดับ คือ กลไกระดับนโยบาย และระดับหน่วยงาน

ส่วนที่ 5 ภาคผนวก ประกอบด้วย แบบฟอร์มรายงานการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ ข้อเสนอเครื่องมือในการประเมินความคุ้มค่าฯ และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางดำเนินการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ เห็นชอบกับข้อเสนอการอบรมแนวทางการประเมินความคุ้มค่า ของ ศศช. โดยมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินผลในภาคราชการว่า ในปัจจุบันส่วนราชการมีภาระต้องประเมินและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยงานกลางในหลายรอบ หลายมิติ จึงเห็นควรให้หน่วยงานกลางที่เกี่ยวข้องได้มีการปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางบูรณาการการประเมินผลให้ทุกหน่วยงานกลางสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ อันจะช่วยลดภาระในการจัดทำรายงานของส่วนราชการ

บทบาทหน้าที่ใหม่ของ بورดสภาพัฒน์

คณ.แต่งตั้งบอร์ดใหม่ 15 ท่าน ที่มาก ด้วยความรู้ความสามารถ

คณะกรรมการได้มีมติเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2548 แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการอื่นในคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กก.สศช. หรือบอร์ด สศช.) ชุดใหม่ ซึ่งมีวาระ 4 ปี (4 กรกฎาคม 2548 – 3 กรกฎาคม 2552) แทนชุดเดิมที่หมดวาระเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2548 ประกอบด้วย ดร.พนัส สิมเสนีย์ เป็นประธานฯ โดยมีกรรมการอื่น ๆ อีก 14 ท่านประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ได้แก่ นายไนสิต บันเปี่ยมรัชวงศ์ ดร.พารณ อิศราเสนา ณ อยุธยา รองศาสตราจารย์ ดร.จุรี วิจิตร วากากร รองศาสตราจารย์ ประลิทช์ โซวีไถกุล ดร.ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ท่านผู้หญิง ดร.สุนทรัลย์ เลสเทียรไทย รองศาสตราจารย์ ดร.ศักกินทร์ ภูมิรัตน์ ดร.อาชร์ เตานานท์ และผู้ใหญ่บุญธรรม เทียนเฉลิม

กรรมการโดยตำแหน่งอีก 5 ท่าน คือ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. หรือสภาพัฒน์) เป็นกรรมการและเลขานุการ

ภาคประชาชนเป็น กก.สศช. ครั้งแรก

นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีภาคประชาชนคือ ผู้ใหญ่บุญธรรม เทียนเฉลิม ผู้ใหญ่บ้านหัวยศิน ดำรงตำแหน่งที่มาจากการสนับสนุนของ จังหวัดฉะเชิงเทรา เข้าร่วมเป็นบอร์ด สศช. ด้วย ท่านเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในการพัฒนาชุมชน การเกษตรแบบสมัผสม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นแห่งเชียงราย ผู้ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของธรรมชาติ จากองค์กรอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาติ (เอฟโอดี)

อำนาจหน้าที่ของ กก.สศช.

กก.สศช. มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 6 ในพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมต่อคณวัฒน์ พ.ศ. 2521 ได้แก่

(1) การเสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อคณวัฒน์

(2) พิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และข้อเสนออื่นๆ ของสำนักงานฯ แล้วทำความเห็นเสนอต่อคณวัฒน์

(3) เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามที่นายกรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

(4) จัดให้มีการประสานงานระหว่างสำนักงานฯ กับส่วน

ราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาและการปฏิบัติตามแผน

ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว สศช. เป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนวทางหรือเสนอข้อความที่แฝงงานโครงการ

การแต่งตั้งคณะกรรมการ

นอกจากนี้ กก.สศช. ยังมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมายได้ ซึ่งขณะนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ จำนวน 7 คน ได้แก่

คณะกรรมการประสานการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : เมืองน่าอยู่ คณะกรรมการพิจารณางบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คณะกรรมการพัฒนาประชากร คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการดำเนินการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ และคณะกรรมการเศรษฐกิจมหภาค

แนวทางการดำเนินงานของ กก.สศช.

คณะกรรมการฯ ชุดใหม่ ได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2548 เพื่อพิจารณาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของ กก.สศช. ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

- พิจารณา ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ในเรื่องที่เป็นยุทธศาสตร์ภาพรวม (Strategic Issues) และรายสาขาที่สำคัญ เช่น ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์โลจิสติกส์ ยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งการประเมินผลการพัฒนาประเทศ

- เสนอแนะและมอบหมายให้ สศช. ศึกษา วิเคราะห์ ประเด็นนโยบายทั้งที่เป็นประเด็นปัจจุบัน และประเด็นการพัฒนาระยะยาว

- การพิจารณาแผนงาน/โครงการ กก.สศช. จะพิจารณาเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ ทิศทางการพัฒนา แผนงานโครงการพัฒนาในภาพรวม

ส่วนการให้ความเห็นโครงการพัฒนาของกระทรวงทบวง และรัฐวิสาหกิจที่เป็นรายโครงการ ให้ สศช. วิเคราะห์ ในรายละเอียดของแผนงาน/โครงการ แล้วจัดทำความเห็นเสนอ

ต่อประธาน กก.สศช. เป็นผู้พิจารณาอนุมัติก่อนนำเสนอคณะกรรมการฯ และเมื่อประธานฯ อนุมัติแล้ว ให้นำเสนอคณะกรรมการฯ เพื่อทราบด้วย

- แผนงาน/โครงการที่เคยผ่านความเห็นชอบในหลักการจาก กก.สศช. และคณะกรรมการฯ ให้ สศช. วิเคราะห์รายละเอียดความเหมาะสมของโครงการ และเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการฯ เมื่อคณะกรรมการฯ มีมติแล้ว ให้นำโครงการดังกล่าวเสนอ กก.สศช. เพื่อทราบด้วย

- การพิจารณางบประมาณประจำปีของรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการพิจารณางบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ทำหน้าที่พิจารณางบลงทุน กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อให้รัฐวิสาหกิจถือปฏิบัติเมื่อพิจารณาแล้วให้ทำความเห็นเสนอ กก.สศช. พิจารณาอนุมัติ ก่อนนำเสนอบรรษัทฯ อนุมัติ

หากมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมงบลงทุนระหว่างปีที่มิใช่การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ คณะกรรมการฯ ได้มีมติเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2524 ให้ กก.สศช. เป็นผู้พิจารณาแทน และโดยที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มิใช่สาระสำคัญ กก.สศช. จึงมอบอำนาจให้ประธานกรรมการฯ เป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

กำหนดการประจำ กก.สศช.

สำหรับการประจำคณะกรรมการฯ นั้น กำหนดให้มีการประจำเป็นประจำทุกเดือน และอาจจัดประจำนัดพิเศษเพื่อพิจารณาเรื่อง/ยุทธศาสตร์/นโยบายที่มีความสำคัญที่ต้องใช้เวลาพิจารณาอย่างมาก เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และนโยบายรัฐบาลในด้านต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ กก.สศช. ยังเห็นควรให้มีการแสดงข่าวผลการประจำต่อสื่อมวลชนได้ โดยมอบหมายให้ประธาน กก.สศช. เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของเรื่องและผู้ที่จะแสดง

บทสรุป

จะเห็นว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของบอร์ดสภาพัฒน์ยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องที่เป็นยุทธศาสตร์ และภาพรวมของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งยังคงพิจารณาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล แต่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ลักษณะรับ

งบประมาณประจำปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลการใช้จ่ายโดยภาครัฐ โดยการพิจารณาให้ความเห็นชอบกรอบและงบประมาณประจำปีแต่ละปี ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการใช้จ่ายภาครัฐคือเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

งบประมาณประจำปีของรัฐวิสาหกิจในแต่ละปีจะต้องผ่านการพิจารณาจากลั่นกรองจากคณะกรรมการพิจารณาบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากกระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ สำนักงบประมาณ สำนักงานการตรวจสอบเงินแผ่นดิน และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งผู้แทนจากกระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจ เช่น สำนักงานพิจารณาทั้งในภาครัฐและรายกระทรวง โดยจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญต่างๆ เช่น ศักยภาพการดำเนินการ ผลประกอบการโดยรวมของรัฐวิสาหกิจ ภาระหนี้ต่องวดจนความคุ้มค่าและผลตอบแทนการลงทุนของแต่ละโครงการ ก่อนที่จะเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม (กก.สศช.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีต่อไป

ข้อเสนอของงบประมาณประจำปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจจำนวน 53 แห่ง (ไม่วรวม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และบริษัท เอ ที ซี โนบาย จำกัด) ภายใต้สังกัด 15 กระทรวง และ 1 สำนักงาน (สำนักงานตัวรัฐแห่งชาติ) ได้จัดส่งงบประมาณประจำปี 2549 ที่กระทรวงได้ทบทวนและเห็นชอบแล้วให้ สศช. พิจารณาประกอบด้วย

- งบประมาณลงทุน วงเงินดำเนินการ 330,167 ล้านบาท และวงเงินเบิกจ่ายลงทุน 236,202 ล้านบาท แยกเป็นงบลงทุนเพื่อการดำเนินงานปกติ 69,134 ล้านบาท และงบลงทุนที่ทำเป็นโครงการ 167,068 ล้านบาท

- งบประมาณทำการ ประมาณว่าจะมีรายได้รวม 1,199,855 ล้านบาท รายจ่ายรวม 1,118,489 ล้านบาท และมีกำไรสุทธิ 81,366 ล้านบาท

- เงินสดที่มีเพื่อใช้ในการลงทุน (Retained Income : RI)

จำนวน 232,745 ล้านบาท

- แนวโน้มการดำเนินงานปี 2550-2552 ประมาณว่าจะมีการเบิกจ่ายลงทุนจำนวน 1,047,115 ล้านบาท (เฉลี่ยปีละ 349,039 ล้านบาท) มีรายได้รวม 4,288,647 ล้านบาท รายจ่ายรวม 3,979,627 ล้านบาท และจะมีกำไรสุทธิ 309,020 ล้านบาท (เฉลี่ยปีละ 103,007 ล้านบาท)

ความเห็นของ ก.สศช.

ก.สศช. ได้พิจารณารายละเอียดข้อเสนอของงบประมาณประจำปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจ ทั้ง 53 แห่ง ในภาพรวมและรายกระทรวงที่ผ่านการพิจารณาลั่นกรองจากคณะกรรมการพิจารณาบลงทุนของรัฐวิสาหกิจ และผู้แทนจากกระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจ โดยมีผลการพิจารณา ดังนี้

- เห็นควรให้ดำเนินการลงทุนในวงเงิน 303,430 ล้านบาท และเบิกจ่าย 208,447 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.64 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยปรับลดวงเงินดำเนินการจำนวน 26,737 ล้านบาท และวงเงินเบิกจ่ายจำนวน 27,755 ล้านบาท และเมื่อรวมวงเงินเบิกจ่ายลงทุนสำหรับโครงการลงทุนใหม่ จำนวน 27,825 ล้านบาท ซึ่งสามารถดำเนินการได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการรัฐมนตรี

รวมทั้งความต้องการเบิกจ่ายลงทุนที่รัฐวิสาหกิจต้องขอผูกพันมาในปี 2549 จำนวนประมาณ 60,000 ล้านบาท มีผลทำให้กรอบงบประมาณประจำปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจขาดดุลประมาณร้อยละ 1 ของ GDP ลดลงจากที่ขออนุมัติไว้จำนวน 420,000 ล้านบาท หรือขาดดุลร้อยละ 2 ของ GDP

- รับทราบงบประมาณทำการปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจในภาพรวม โดยมีกำไรสุทธิจำนวน 79,859 ล้านบาท เนื่องจากเป็นการประมาณที่สอดคล้องกับการจัดสรรเงินงบประมาณ และตามข้อเท็จจริงที่การรับโอนทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองไม่สามารถดำเนินการได้ทันในปี 2549 อย่างไรก็ตาม งบประมาณทำการอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากการปรับตัวของราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย

● รับทราบแนวโน้มการดำเนินงานช่วง 3 ปีล่วงหน้าที่ประมาณว่าจะมีการเบิกจ่ายลงทุนรวมทั้งสิ้น 1,047,115 ล้านบาท (เฉลี่ยปีละ 349,039 ล้านบาท) ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อรักษา率为ดับคุณภาพการผลิต การบริการ และการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพ

รวมทั้ง ขยายงานเพื่อรองรับการขยายตัวตามภาวะเศรษฐกิจและนโยบายรัฐบาล สำหรับงบประมาณทำการคาดว่าจะมีกำไรมากถึง 309,020 ล้านบาท (เฉลี่ยปีละ 103,007 ล้านบาท) เป็นการประมาณโดยใช้ผลการดำเนินงานจริงที่ผ่านมาประกอบกับภาวะอุตสาหกรรมเป็นเกณฑ์ในการประมาณการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กก.สศช. มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

● การเร่งรัดการเบิกจ่ายลงทุน กำหนดเป็นนโยบายให้รัฐวิสาหกิจเร่งรัดการเบิกจ่ายลงทุนอย่างเคร่งครัด โดยกำหนดเป้าหมายการเบิกจ่ายลงทุนในปี 2549 ให้รัฐวิสาหกิจเบิกจ่ายลงทุนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของวงเงินเบิกจ่าย

● การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ

◆ กลุ่มที่ให้บริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจรัฐวิสาหกิจที่มีลักษณะผู้ขาดหรือกึ่งผู้ขาด ให้แปลงสภาพเป็นบริษัทมหาชน จำกัด ระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ รัฐวิสาหกิจที่มีหุ้นส่วนใหญ่ สำหรับรัฐวิสาหกิจที่มีลักษณะการดำเนินงานแข็งขัน ให้แปลงสภาพ ระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ หรือ จำหน่ายจ่ายโอนหรือยุติการดำเนินงานตามความเหมาะสม

◆ กลุ่มที่ดำเนินการตามนโยบายรัฐ รัฐควรให้การอุดหนุนเฉพาะด้านทุนบริการเชิงสังคม และให้รัฐวิสาหกิจเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การบริการ และการบริหารจัดการ

● การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ให้รัฐวิสาหกิจจัดสร้างงบประมาณสำหรับการวิจัยและพัฒนาในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของกำไรสุทธิ และไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 ของโครงการที่มีวงเงินลงทุนเกินกว่า 5,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนให้เกิดการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่โดยสนับสนุนผ่านการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยและพัฒนาในประเทศ

● การพัฒนาบุคลากร ให้รัฐวิสาหกิจให้ความสำคัญกับการจัดสร้างงบประมาณพัฒนาบุคลากรให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพและผลิตภาพของพนักงานให้สามารถเป็นกลไกหลักในการพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง

● การดำเนินมาตรการการแลกเปลี่ยนสินค้ารัฐวิสาหกิจที่มีการนำเข้าจากต่างประเทศให้พิจารณามาตรการ

การแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นมาตรการเสริม เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลปัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย

● การแปลงสภาพรัฐวิสาหกิจ เร่งรัดรัฐวิสาหกิจให้แปลงสภาพ ตามมติคณะรัฐมนตรีเพื่อให้สามารถระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะช่วยบรรเทาภารชาติสภาพคล่อง ลดภาระภาครัฐด้านบริหารจัดการหนี้สาธารณะ ลดต้นทุนการเงินของรัฐวิสาหกิจโดยมีทางเลือกแห่งเงินที่มีต้นทุนต่ำ

● นโยบายราคา พิจารณากำหนดราคายาน้ำประปาและไฟฟ้าที่จำหน่ายให้กับภาคธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ห่างไกลและต้องลงทุนสูงกว่าปกติในราคากำไรต้นทุนที่แท้จริง

● การพัฒนาบ้านมือสอง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบ้านมือสองโดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการเงินและธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งจะเป็นศูนย์ข้อมูลบ้านมือสองทั่วระบบ

● กลไกกำกับดูแลหน่วยงานอิสระ ปัจจุบัน มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระเพิ่มขึ้นหลายแห่ง ที่ขอรับการสนับสนุนจากเงินงบประมาณเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ไม่มีหน่วยงานกำกับดูแลที่ชัดเจน จึงเห็นควรให้มีกลไกกำกับดูแลหน่วยงานอิสระเหล่านี้ ทั้งที่เป็น SDU (Service Delivery Unit) และองค์กรมหาชน (Public Organization) เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะระดับกรุงเทพฯและองค์กร

ข้อเสนอแนะระดับกรุงเทพฯส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอแนะด้านการบทบาทอัตราค่าบริการขนส่งทางน้ำและทางอากาศ การเชื่อมโยงระบบเครือข่ายการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ การจัดตั้งองค์กรกำกับ และการกำหนดบทบาทของรัฐวิสาหกิจ สำหรับข้อเสนอแนะระดับองค์กรส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอแนะด้านวางแผนดำเนินการ และการลงทุน รวมทั้งการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ

มติคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2548 เห็นชอบและรับทราบตามที่ สศช. เสนอ และให้กระทรวงที่มีรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะระดับกรุงเทพฯและระดับองค์กรของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปพิจารณาดำเนินการและรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทราบภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน

◆◆◆◆◆

ตัวชี้วัดและดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือตัวบันทึกของความคิด

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็นปัจจัยในการผลิต โดยเน้นประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก มีผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในอันดับต้นๆ ทั่วโลก แต่ด้านการผลิต การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ แต่การนำมาใช้มากเกินพอดีทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เหลือน้อยลงจนใกล้หมดไป หรืออยู่ในสภาพเสื่อมโทรมลงจนไม่สามารถสนับสนุนความต้องการที่มีเพิ่มขึ้นเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งแข่งกันใช้ทรัพยากรอันจำกัด

รวมทั้งนำมาซึ่งเชิงเสียในกระบวนการผลิตและการบริโภคที่มากกว่าปกติของการย่อยสลายตามธรรมชาติ กลายเป็นมลพิษทางภาวะแวดล้อม ซึ่งบันทึกคุณภาพชีวิตคนในชุมชนลงเรื่อยๆ ยิ่งไปกว่านั้น การที่วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป มีการเลียนแบบพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ไม่เหมาะสมและโดยห่างจากภาวะสมดุลของเศรษฐกิจชุมชนเดิมๆ ในอดีตที่พึงพิงธรรมชาติและระบบมิเก็นอย่างสร้างปัญหาสะสมทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน

แผนแม่บทการพัฒนาที่ยั่งยืนโลก

เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่และไม่ใช่ประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหาความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลายประเทศทั่วโลกต่างประสบปัญหานี้ เช่นกัน องค์การสหประชาชาติจึงได้เรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาโดยเฉพาะจากการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยที่ไม่สมดุลกับขีดจำกัดการตอบสนองของธรรมชาติ

โดยจัดการประชุมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีคือ การประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ณ กรุงริโอ เดจาเนโร ประเทศบราซิลในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นที่มาของแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่ถือเป็นแผนแม่บทโลกที่ใช้เป็นกรอบพิธีทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน

ประเทศไทยมีจำนวน 178 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามในการปฏิบัติตามแผนดังกล่าว ซึ่ง 10 ปีต่อมาจึงขยายแนวคิดไปสู่การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development) เพื่อกระตุ้นให้ประเทศไทย ให้ความสนใจกำหนดกรอบพิธีทางการพัฒนาประเทศของตนอย่างเป็นองค์รวม มุ่งสู่ดุลยภาพการพัฒนาทั้ง 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่ตอบสนอง

ความต้องการคนรุ่นปัจจุบันและไม่ลดทอนประโยชน์ที่จะเป็นต้องการของคนรุ่นอนาคต

อย่างไรคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อกล่าวถึงความหมายของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development มีผู้ให้ความหมายของคำว่า นี้ แตกต่างกันไปหลายความหมาย โดยในที่ประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ให้ความหมายคือ "การพัฒนาที่สนับสนุนความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตเดือดร้อนที่ต้องสูญเสียโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อสนับสนุนความต้องการของตนเอง"

ส่วนประเทศไทยได้ให้คำนิยามในที่ประชุมสุดยอดของ

โลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อเจียนเนสเบอร์ก แอนฟริกาได้ ปี 2545 ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเชื่ออานา เคราะพึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม”

นอกจากนี้พระธรรมปีฎึก (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวมขององค์ (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันควบคู่กัน แต่ไม่มีลักษณะอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือการทำให้เกิดความของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ”

อันนำไปสู่บทสรุปว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยควรยึดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทาง โดยการมุ่งพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างເຖິງຄຸດກັນ เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจ และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนโดยตลอดไป

แต่ไม่ว่าจะมองต่างมุมกันไปอย่างไร จะพบว่าในการตีความการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีหลักการที่เหมือนกันคือเป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในอนาคต ปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการในอนาคต

นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมหรือการมองปัญหาในเชิงบูรณาการ โดยพิจารณาผลเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในมุมมองที่ซับซ้อนและหลากหลายบนความแตกต่าง เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม

และสภาพแวดล้อม ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมักมีหลักการบนความสมดุลของการพัฒนาด้านๆ อย่างเหมาะสม ความหลากหลายของกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เครื่องมือหลักในการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

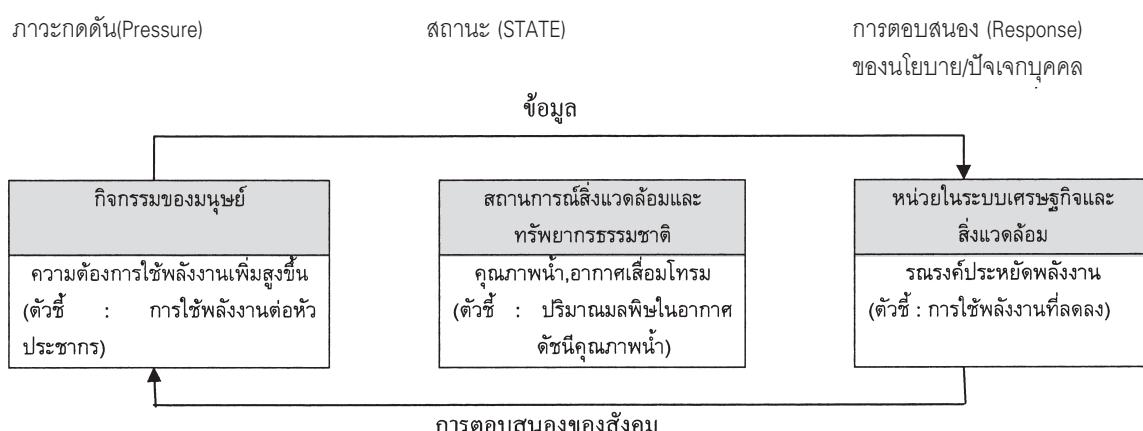
ขอขอนอกลับไปที่การประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในปี 2535 ซึ่งเป็นจุดกำเนิดแผนแม่บทการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Agenda21) ที่ประชุมมีมติเรียกว่า “หันหน้าประเทศไทย จัดทำและพัฒนาตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและวัดระดับผลการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย ของตนเองขึ้น”

จึงเกิดการแสวงหาเครื่องมือเพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายสถานการณ์ความยั่งยืนของประเทศไทยและใช้จัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปมีแนวคิดที่สำคัญแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแนวคิด PSR-DSR (Pressure-State-Response และ Driving Force-State-Response) กลุ่มแนวคิด Theme กลุ่มแนวคิดของลีวีเดน และกลุ่มแนวคิด EOP (Endowment-Outputs-Process)

กลุ่มแนวคิด PSR

กรอบแนวคิด PSR ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ทศวรรษที่ 90 ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD สาระสำคัญ คือ การพิจารณาภารกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเป็นตัวสร้างภาวะกดดันให้กับสิ่งแวดล้อม (Process) ซึ่งส่งผลต่อสถานะและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป (State)

รูปที่ 1 ตัวอย่างกรอบแนวคิด PSR ของ OECD

ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นและข้อมูลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงถูกนำมาใช้เพื่อกำหนدنโยบายหรือมาตรการเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม (Repose) ในกราฟแก้ไขป้องกันปัญหาและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อนำตัวชี้วัดที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนมาพิจารณาร่วมกัน จะบอกเล่าสภาวะการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ถูกคุกคามหรือได้รับการแก้ไขไปอย่างไร

กรอบแนวคิด DSR

กรอบแนวคิด PSR มีแนวคิดพื้นฐานกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นต้นสังเวยเดลล้อมเป็นส่วนใหญ่แต่ยังชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งเน้นดุลยภาพระหว่าง 3 มิติคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ไม่เดินก้าว สมัชชาองค์กรสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNCSD) จึงได้เสนอกรอบแนวคิด DSR(DrivingForce-State-Response) ซึ่งเป็นการขยายกรอบแนวคิด PSR ให้กว้างขวางขึ้น

โดยเห็นว่าพลังขับเคลื่อนที่มุ่งยังคงสร้างขึ้นในรูปการต่างๆ แสดงต่อสถานะภาพพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร และได้แบ่งเป็นมิติการพัฒนา 4 มิติคือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและมิติสถาบัน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 กลุ่ม คือ ตัวชี้วัดพลังขับเคลื่อน (Driving force) กลุ่มตัวชี้วัดสถานะ(State) และตัวชี้วัดการตอบสนอง(Response) ซึ่ง 2 กลุ่มหลังนี้ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับ PSR

อย่างไรก็ตามกรอบแนวคิด DSR มีความคล้ายคลึงกับ PSR ตรงที่มีความเหมาะสมที่จะใช้กับมิติสิ่งแวดล้อมมากกว่าไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านสังคม เศรษฐกิจและสถาบัน เนื่องจากในมิติหลังมีลักษณะเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนมากกว่าการอธิบายความมากกว่ามิติสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ในบางมิติยังไม่มีตัวชี้วัดที่เหมาะสมหรือขาดข้อมูลซึ่งสถานการณ์ ทำให้เกิดช่องว่างในการอธิบายความคิดที่ไม่เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกันและกัน ที่สำคัญคือขาดการเชื่อมโยงตัวชี้วัดที่อยู่ต่างมิติกัน (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) ทำให้ไม่เห็นภาพรวมแบบบูรณาการ

กลุ่มแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหัวข้อ (Theme)

องค์กรสหประชาชาติได้ปรับกรอบแนวคิด PSR-DSR โดยเพิ่มประเด็นเชิงนโยบาย และจัดทำตัวชี้วัดตามหัวข้อ (Theme) ที่สำคัญๆ ที่รวมถึงเรื่องความเสี่ยงในอนาคต ตลอดจนการเกี่ยว

พันกันระหว่างเป้าหมายที่ต้องการกับความต้องการพื้นฐานของสังคมที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

รวมทั้งมีการซึ่งให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดที่อยู่มิติเดียวกันและต่างมิติกันขึ้น โดยผู้เขียนฯได้พัฒนาแบ่งเป็น 15 หัวข้อ และ 38 หัวข้อย่อย สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวชี้วัดในระดับประเทศ ซึ่งหัวข้อเหล่านี้จะเหมือนกันทุกภูมิภาค ซึ่งประเทศไทยต่างๆ ในโลกต่างสามารถกำหนดหัวข้อที่ตนให้ความสนใจและต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถพัฒนาเชื่อมโยงตัวชี้วัดทั้งที่อยู่มิติเดียวกันและต่างมิติ จึงให้ภาพการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบองค์รวมมากขึ้น

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสวีเดน

สวีเดนเป็นประเทศหนึ่งที่มีบทบาทนำในการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้ขยายกรอบความคิดเพิ่มเติมจากองค์กรสหประชาชาติที่มุ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการเพิ่มองค์ประกอบอย่างเข้าไปในแต่ละมิติ 4 องค์ประกอบด้วยกันคือ

- **ด้านประสิทธิภาพ(Efficiency)** ซึ่งจะเป็นตัวนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เช่นในมิติเศรษฐกิจด้านการผลิตจะมุ่งไปที่ประสิทธิภาพและเทคโนโลยีการผลิต ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือใช้พลังงานน้อยที่สุดแต่ได้ผลผลิตมากที่สุด ไปจนถึงการลดการใช้สารเคมีและลดปริมาณของเสียในกระบวนการผลิต

- **การกระจายการใช้ทรัพยากร(Contribution and Equality)** เป็นตัวเสริมในการบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากการพัฒนาต้องเอื้อต่อความสามารถในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและการบริการต่างๆ (เช่นการศึกษา) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อช่วยให้สังคมมีความเสมอภาค ช่วย

ลดช่องว่างหรือแก้ไขปัญหาความแตกต่างทางสังคม ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืน

● ความสามารถในการปรับตัวสู่ความยั่งยืน (Adaptability) ทั้งในรูปมาตราการ (กฎหมาย มาตรการภาครัฐ) นโยบายภาครัฐ (เช่นนโยบายพลังงานสะอาด การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวของกิจกรรมต่างๆและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ (R&D) ที่ช่วยสนับสนุนการผลิตที่ประหยัดพลังงานและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจะสะท้อนพลังขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

● มูลค่าและทรัพยากรสำหรับอนาคต (Values and resources for coming generation) หมายถึงรูปแบบทรัพยากรต่างๆที่ใช้สำหรับคนรุ่นปัจจุบันจะต้องเป็นไปโดยไม่เกิดผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาจากขีดจำกัดทรัพยากรสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน อาทิ ภาวะหนี้ภาคธุรกิจต่อGDP ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ออกสู่บรรยากาศ ปริมาณการจับสต็อกน้ำและชนิดสต็อกและพืชที่สูญพันธุ์หรือกำลังสูญพันธุ์ เป็นต้น

สวีเดนได้พัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้ง 4 องค์ประกอบใน 3 มิติดังกล่าวจำนวนรวม 30 ตัวชี้วัด โดยได้แสดงความเชื่อมของตัวชี้วัดแต่ละตัวเข้ากับตัวชี้วัดอื่น ในลักษณะเดียวกับแนวความคิดTheme ด้วย ทั้งนี้แนวคิดของสวีเดนจะวัดความยั่งยืนในลักษณะที่ผสานกับเป้าหมายการพัฒนา และมองการพัฒนาแบบองค์รวมสูงกว่าแบบTheme และ PSR-DSR แต่จะเน้นมากับประเทศที่พัฒนาแล้วหรือมีฐานข้อมูลที่ค่อนข้างครบสมบูรณ์

กรอบแนวคิดEOP

ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นเป็นประเทศแรกที่นำเอาแนวคิดนี้มาใช้ปรับปรุงรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ไม่มีการแบ่งแยกมิติของการพัฒนาออกจากกัน เนื่องจากมีพื้นฐานแนวคิดว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเปรียบเสมือนการบริหารการเงิน ซึ่งผู้ดูแลการต้องบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้ด้วยได้สำหรับนำมาใช้ในปัจจุบัน

ขณะเดียวกันจำเป็นต้องรักษาสินทรัพย์เหล่านั้นให้คงอยู่เพื่อสืบทอดให้ลูกหลาน โดยให้ความสำคัญในการสร้างหลักการ เพื่อจัดกลุ่มตัวชี้วัดและจัดประเภทป่วยภูภารณ์ที่เกี่ยวโยงกับการพัฒนาตัวชี้วัดในองค์ประกอบพื้นฐาน 3 เรื่อง คือ ทุนสำรองของประเทศไทย ผลผลิตและกระบวนการ (Endowments,

Outputs, Process) ที่เป็นเหตุผลกัน ดังนี้

● ทุนสำรองของประเทศ(Endowments)หมายถึงสินทรัพย์ใดๆของประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นเหมือนทุนหน้าตักที่มีอยู่เพื่อที่จะใช้ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันและควรเป็นสิ่งที่จะตกทอดถึงคนในรุ่นต่อไปในอนาคตซึ่งมีทั้งที่เป็น

◆ ทุนทางเศรษฐกิจ(Economic Endowments) ได้แก่ทุนทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ป่า ระบบนิเวศทางธรรมชาติทั้งระบบนิเวศน์เกี่ยวกับที่ดินและน้ำ ระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ

◆ ทุนสำรองทางด้านสิ่งแวดล้อม(Environment Endowments) ได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน น้ำ ลม แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ป่า ระบบนิเวศทางธรรมชาติทั้งระบบนิเวศน์เกี่ยวกับที่ดินและน้ำ ระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ

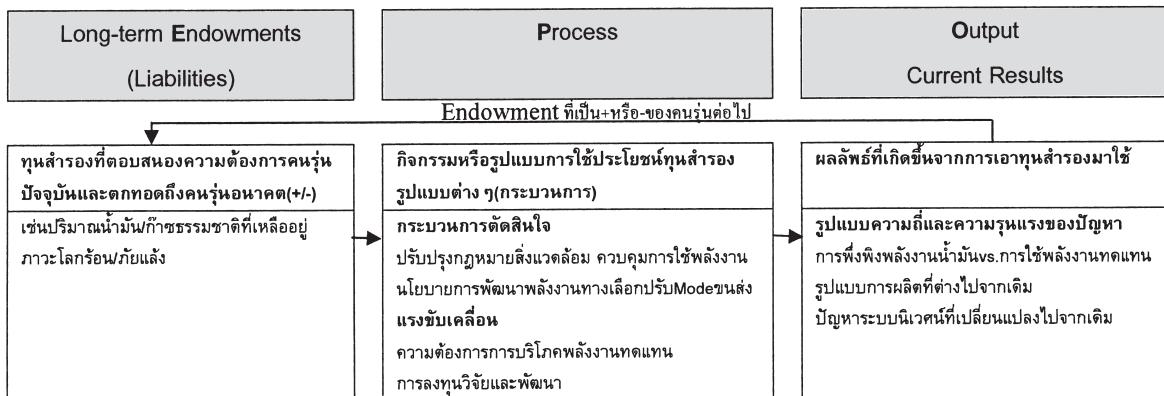
◆ ทุนสำรองทางสังคม(Social Capital) ได้แก่โครงสร้างพื้นฐานและสินทรัพย์ทางสังคมที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้างทางกายภาพหรือวัตถุสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่แสดงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคนในสังคม เช่นวัฒนธรรม ระบบครอบครัวและสถาบันทางสังคมต่างๆ ข้อมูลข่าวสารภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาในสังคม

ทั้งนี้ การที่จะตัดสินว่าทุนใดๆที่เกิดลักษณะที่มีความยั่งยืนหรือไม่ จะมาจากขอบเขตขนาด(scale)ของทุนหน้าที่(Functioning)ของทุนที่เหมาะสม วงรอบระยะเวลา(cycle time)ที่ใช้ในการเติบโตของทุน รวมทั้งขีดจำกัดในการรองรับหรือจุดหักเห(tipping point)ของทุนที่มีแตกต่างกันในแต่ละเรื่อง

● ผลผลิตหรือผลลัพธ์(Outputs or Results) ที่เป็นสินค้าและบริการ หรือประสบการณ์ที่แบบเป็นเชิงพาณิชย์ หรือไม่ใช่ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทุนสำรองของประเทศที่มีอยู่ ดิ่งเป็นผลผลิตทางเศรษฐกิจ(Economic Outputs) ทั้งที่เป็นสินค้า วัตถุดิบการผลิต และบริการของรัฐ และเอกชน

บริการทางสิ่งแวดล้อม(Environment Services) ที่หมายถึงบริการต่างๆที่เราใช้ทุนทางสิ่งแวดล้อมจัดทำขึ้นมา สนับสนุนความต้องการทั้งเพื่อการดำรงชีวิตและบริการด้านนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจและ บริการทางสังคม(Social Services) หมายถึงบริการต่างๆที่เกิดขึ้นที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์ เช่น สวนสุขภาพ สนามกีฬา สมิสรัชรมสมาคมต่างๆและรวมไป

รูปที่ 2 ตัวอย่างกรอบแนวคิด EOP

ถึงลักษณะทางมนุษย์สัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากทุนทางสังคมที่มีอยู่

● กระบวนการ(Processes)คือกิจกรรมที่เกิดจากการใช้ทุนสำรองประเภทต่างๆมาใช้ผลิตสินค้าและบริการรวมทั้งกระบวนการอื่นๆซึ่งมุ่งเน้นในการตัดสินใจ เป็นแรงขับเคลื่อน และสิ่งตอบสนองที่สัมพันธ์โดยตรงกับทุนสำรอง และผลผลิต หรือผลลัพธ์ในปัจจุบัน แบ่งเป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจ(Economic Processes) หมายถึงกิจกรรม การ

กระทำและปฏิบัติการใดๆที่เกี่ยวกับการผลิต จำหน่ายสินค้า และบริการ(ค่าใช้จ่าย รายได้ การเปลี่ยนแปลงทุน)

กระบวนการทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Processes) หรือการกระทำใดๆทางธรรมชาติ และที่เป็นรากฐานของธรรมชาติ โดยเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือหรือเกี่ยวข้องด้วย อาทิความแปรปรวนทางธรรมชาติ กระบวนการทางชีววิทยาและระบบนิเวศน์

กระบวนการทางสังคม (Social Processes) หมายถึงกิจกรรม การกระทำและปฏิบัติการใดๆที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนโดยเป็นแรงขับเคลื่อนโดยตรงกับทุนสำรอง เช่นการเปลี่ยนแปลงด้านแรงงาน การศึกษาและฝึกอบรม การเสริมสร้างประสิทธิภาพและแรงจูงใจ ตลอดจนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทางสังคม

จุดเด่นและข้อจำกัดของแต่ละแนวคิด

แนวคิดทั้ง 4 ในการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้างต้น ต่างมีจุดเด่นและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

แนวคิดของ PSR-DSR พบทว่าเป็นวิธีการนำเสนอตัวชี้วัดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถเข้าใจถึงสาเหตุและระดับความรุนแรงของปัญหาได้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อนำไปสู่การเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศได้ตามภาวะที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตามในเรื่องที่มีความคลับขับข้อนโดยเฉพาะในมิติของคนและสังคมพบว่า ยกที่จะจำแนกความแตกต่างระหว่างตัวชี้วัดความกดดันกับตัวชี้วัดสถานะ นอกจากนี้ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดที่ต่างมิติกัน มักจะมองแบบแยกส่วน

มากกว่าที่จะให้เกิดการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดของTHEME ให้ความสำคัญในการกำหนด หัวข้อที่สนองต่อทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนได้แล้วเพื่อให้แต่ละ ประเทศเลือกกำหนดเฉพาะหัวข้อที่ประเทศตนสนใจ และ ต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามสภาพแวดล้อมของแต่ละ ประเทศ นอกเหนือนี้ยังได้พัฒนาให้แต่ละตัวชี้วัดมีการเชื่อมโยง กับตัวชี้วัดอื่นทั้งในมิติเดียวกันและต่างมิติ ทำให้มองเห็นภาพ การพัฒนาที่เป็นองค์รวมได้ดีขึ้นกว่า PSR แต่ปัจจุบันยังมีเพียง ไม่กี่ประเทศที่นำมาทดลองใช้จึงยังไม่มีผลสรุปข้อจำกัดที่ชัดเจน

แนวคิดของสวีเดน เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้รับประทานการ พัฒนาที่ยั่งยืนได้ดี เพราะนอกจากจะคำนึงถึงทั้ง 3 มิติของการ พัฒนาแล้ว ยังคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งชี้ให้เห็นการ พัฒนาที่ยั่งยืนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การวัด ประสิทธิภาพ การกระจายการใช้ทรัพยากร ความสามารถในการ ปรับตัวของปัจจุบันและองค์กร ตลอดจนคำนึงถึงมูลค่าและ ทรัพยากรที่จะสืบทอดต่อไปสำหรับคนรุ่นอนาคต

จึงเป็นการมองผสานกันอย่างมีดุลยภาพ เป็นแบบ องค์รวม เหมาะสำหรับประเทศไทยที่มีความพร้อมของข้อมูลตัวชี้ วัดที่มีรายละเอียดบ่งบอกในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งนอกจากจะ คำนึงถึงปัจจุบันแล้ว ยังต้องคาดการณ์มูลค่า และทรัพยากรที่ จะเหลือให้คนในอนาคต หรือต้องการฐานข้อมูลในลักษณะ อนุกรรมเวลารather than ข้อมูลระยะปีเพื่อให้ทราบทิศทางการ เปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นตอถึงปัจจุบันอย่างเพียงพอที่จะคาดการณ์ แนวโน้มในอนาคต

แนวคิดEOP มีจุดเด่นคือการบูรณาการความคิดของ THEMEที่ยึดหลักตามนโยบายของแต่ละประเทศให้สามารถ กำหนดหัวข้อที่ตนให้ความสนใจได้เอง และยังมีความเชื่อมโยง ทั้งระหว่างตัวชี้วัดที่อยู่ในมิติเดียวกันและต่างมิติ

อย่างไรก็ตาม ยังเป็นกรอบที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นการ มองที่กระบวนการ/กิจกรรมที่ใช้ทุนสำรวจที่มีอยู่ให้ได้ผลผลิตที่ ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน และมองเลยไปถึง คนรุ่นอนาคตที่จะต้องนำทุนสำรวจที่เหลือจากปัจจุบันไปใช้เพื่อ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม จึงเป็นการคิด แบบก้าวหน้าซึ่งหมายความว่าจะมีความร่วมมือกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

สรุป

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสนใจพัฒนาตัวชี้วัด การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น โดยต่างฝ่ายต่างมีแนวคิดและ หลักพิจารณาการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ต่างกันไปตามความเหมาะสม ของเงื่อนไข สภาพแวดล้อมแต่ละประเทศ ไม่สามารถกล่าวว่า ความยั่งยืนของคริดิกว่าใคร เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้วก่อนแท้ การจัดทำตัวชี้วัดและตัวชี้วัดที่กระบวนการจัดทำและพัฒนา ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง หันหน้าเข้าไปริบราหารือกัน

เนื่องจากแต่ละฝ่ายจะมีทัศนะ ความเห็นและจุดยืน เกี่ยวกับความยั่งยืนที่แตกต่างกันไป ขั้นตอนการประชุมหารือ ถกเถียงกันเพื่อให้เกิดความเห็นร่วมเกี่ยวกับกรอบความคิด การ กำหนดนิยาม จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดและ ตัวชี้วัดที่ยั่งยืน จึงมีความสำคัญกว่าขั้นตอนการนำ เสนอและการคำนวณตัวชี้วัด ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ง่ายหลังจาก กรอบความคิดที่ชัดเจนและมีความพร้อมของข้อมูลเพียงพอแล้ว

กล่าวสำหรับประเทศไทยแล้ว สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ร่วมกับหน่วย งานที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนาที่ ยั่งยืนในบริบทไทย ในการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546

ในลักษณะบูรณาการ ระหว่างตัวแปรหลัก 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่ ให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันในมิติของการพัฒนา และนำ ไปสู่การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ประเทศไทยในปี 2547

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการ บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ประการคือ การพัฒนา เป็นไปอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาที่มีเสถียรภาพและปรับตัวได้ มีการกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม การมีระบบบริหาร จัดการที่ดี

โดยยังคงแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีดุลยภาพ ระหว่างมิติทาง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่าง เกือบลกัน เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุข ของประชาชนตลอดไป

ด้วยน้ำใจวัดความอยู่ดีปีสุข

หากหลายมิติของการพัฒนาที่มีต่อคน

การวัดผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา

ตัวชี้วัดผลการพัฒนาที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติหรือ GDP ที่ใช้วัด ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างไร ก็ตาม เมื่อแนวคิดการพัฒนาเริ่มเปลี่ยนไป จึงได้เริ่ม ตระหนักร่ว่าเครื่องมือดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะ วัดผลได้ครอบคลุมทุกมิติการพัฒนา โดยเฉพาะใน ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 ที่ปรับเปลี่ยนมาเน้นที่ คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา โดยให้เศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือ ที่จะพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เมื่อกระทำการพัฒนาเริ่ม ให้ความสำคัญกับแนวคิดที่จะ ทำให้คนมีความอยู่ดีมีสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข หรือมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้เริ่มมีการพัฒนาด้านนี้ชัดทางด้านสังคม หรือด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขึ้นมากамาก ครอบคลุม หลากหลายมิติ เพื่อให้วัดผลการพัฒนาออกเหนือจากการวัดด้วย GDP เพียงอย่างเดียว

ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ นิยาม และองค์ประกอบของด้านนี้ชัดทางด้านสังคม หรือที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมา อย่างหลากหลายมิติ จึงขอสรุปสาระสำคัญ ของด้านนี้ชัดทาง สังคม ดังนี้

ความจำเป็นพื้นฐาน (จปธ.) : คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของคนในระดับครัวเรือน

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปธ.) คือข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ ครอบคลุมในสังคมไทย อย่างไร

แนวความคิดเรื่อง จปธ. เกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2525 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือสภาพัฒน์ ได้กำหนดรูปแบบลักษณะของสังคมไทย และคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต โดยกำหนดเป็นเครื่องขีด划 ความจำเป็นพื้นฐาน (จปธ.) ของคนไทย และในปี 2528 ได้มีการใช้เครื่องขีด划ดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทย ในโครงการปีร่วงคุณภาพชีวิตของประชาชน

การพัฒนาเครื่องขีด划ความจำเป็นพื้นฐาน (จปธ.) มีการพัฒนาทุก 5 ปี ตามระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาระดับชาติ ปัจจุบันเครื่องขีด划ความจำเป็นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ประกอบด้วย 6 หมวด 37 ตัวขีด划 ได้แก่

หมวดที่ 1 สุขภาพดี : ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี 11 ตัวขีด划 หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย : ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 8 ตัวขีด划 หมวดที่ 3 ผู้ฝึกอบรมศึกษา : ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา 6 ตัวขีด划 หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า : ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต 3 ตัวขีด划 หมวดที่ 5 ปลูกผักค่านิยม : ประชาชนมีค่านิยมที่แสดงความเป็นไทย 5 ตัวขีด划 หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา : ประชาชนมีส่วนร่วมต่อชุมชนและสังคม 4 ตัวขีด划

ดัชนีขีด划ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : ครอบคลุม 7 มิติการดำรงชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนาดัชนีขีด划ความอยู่ดีมีสุขตั้งแต่ปี 2540 เพื่อใช้ประเมินผลกระทบของการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 ที่เน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ซึ่งหมายถึง การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของคน และมุ่งให้คนได้รับประโยชน์

โดยตรงจากการพัฒนาหรือเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เพราะหากพัฒนาประเทศแล้ว คนยังไม่มีความอยู่ดีมีสุข การพัฒนานั้นก็จะไม่เกิดประโยชน์ ซึ่งในการพิจารณาเรื่องความอยู่ดีมีสุขนั้น จะต้องมองอย่างเป็นองค์รวม มีความเชื่อมโยงของการพัฒนาครอบคลุมในหลายมิติ โดยมีกรอบแนวคิดว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้เพียงพอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีสังคม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

ความอยู่ดีมีสุขตามความหมายข้างต้นครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกออกเป็น 7 ด้าน 25 ตัวขีด划 ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ซึ่งทุกองค์ประกอบจะต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนได้อย่างแท้จริง

สศช. ได้ใช้ดัชนีขีด划ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในการติดตามประเมินผลกระทบของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมว่า ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเพิ่มขึ้นหรือลดลงในระดับใด การพัฒนาด้านใดดีขึ้น และการพัฒนาด้านใดที่ยังเป็นปัญหาต้องดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยเผยแพร่รายงานต่อสาธารณะเป็นครั้งแรกในปี 2545 ของ สศช. และได้ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

ตัวขีด划ภาวะลังคอม : สะท้อนสภาพทางลังคอมที่มีผลต่อวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมของลังคอมไทย

สศช. ได้จัดทำตัวขีด划ภาวะลังคอมขึ้นในปี 2547 เพื่อประเมินผลกระทบของการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา รับทราบผลสำรวจ หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสะท้อนหรือชี้ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยเพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหา ซึ่งสำนักงานฯ ได้เผยแพร่รายงานภาวะสังคมเป็นรายไตรมาสต่อสาธารณะเป็นประจำ

อย่างต่อเนื่อง โดยมีกรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดภาวะสังคมว่า “สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นผลมาจากการความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน และเชิงบวกกับสถานการณ์ของสังคมไทยที่มีความเป็นพลวัตรสูง”

ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี จะต้องได้รับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน มีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม อุழิในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ รวมทั้งมีระบบกฎหมายและกระบวนการอยู่ด้วยรวมที่เสมอภาค ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย”

ตัวชี้วัดภาวะสังคมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 37 ตัวชี้วัด ได้แก่

- **คุณภาพของคน ครอบคลุมการมีงานทำ สุขภาพ ประชากรและการศึกษา**

- **ความมั่นคงทางสังคม ครอบคลุมเรื่องสถาบันครอบครัว หลักประกันทางสังคม และความสงบสุขในสังคม**

- **ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน สะท้อนจาก พฤติกรรมการบริโภค การคุ้มครองผู้บริโภคและการใช้ชีวิตประจำวัน**

- **สิ่งแวดล้อม สะท้อนจากตัวชี้วัดที่มีผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิตของคนและสังคมไทยในเรื่องสารอันตราย ขยายและมลพิษทางอากาศ**

เกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการในการดำรงชีวิตของคนไทย : เป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุใน 6 ปี

เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ เป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน 6 ปี ข้างหน้า เพื่อนำไปสู่การยกเว้นคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการติดตามประเมินผลเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2546 โดยเกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการในการดำรงชีวิตของคนไทย มาจากหลักคิด 3 ประการ ได้แก่

หลักคิด 1 ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยเกณฑ์พื้นฐาน 3 เกณฑ์ คือ 1) ทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะฝีมือ และวิชาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต 2) ทุกคนได้รับการประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐาน และ 3) ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี และไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพ ได้รับหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต

หลักคิด 2 ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยเกณฑ์พื้นฐาน 5 เกณฑ์ คือ 4) ทุกคนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย 5) ทุกคนมีความมั่นคงในที่พักพิง 6) ทุกคนมีน้ำสะอาดเพื่อดื่มน้อยกว่า 5 ลิตร/คน/วัน และมีน้ำใช้อย่างน้อย 45 ลิตร/คน/วัน 7) ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ 8) ทุกคนมีโอกาสสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ

หลักคิด 3 ความมั่นคงในชีวิต ประกอบด้วยเกณฑ์พื้นฐาน 2 เกณฑ์ คือ 9) ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ 10) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและปลอดจากยาเสพติด

การดำเนินงานจะมีหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบ เกณฑ์ต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ หน่วยงานหลักด้านการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ ด้านสาธารณสุข คือ กระทรวงสาธารณสุข ด้านหลักประกันความมั่นคง คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ ด้านความจำเป็นพื้นฐาน คือ กระทรวง มหาดไทย และกระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้าน ทรัพยากรและแหล่งทุน คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานหลักกับหน่วยงานเจ้า ภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเกณฑ์ พื้นฐาน 10 ประการ ในการดำรงชีวิตของคนไทย ในระยะเวลา 6 ปี (2547-2552)

ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) : 8 มิติเพื่อแสดงความก้าวหน้าของการ พัฒนาคน

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี 2546 โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขาดสน” (Human Deprivation Index : IHD) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น

เพื่อสะท้อนสถานภาพของการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบ แสดงถึงความก้าวหน้าและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต่างๆ ในสังคมไทย เป็นการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวก มากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน

การพัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนใน 76 จังหวัด โดยมี ลักษณะเป็นพหุมิติคือสะท้อนมิติต่างๆ ของการพัฒนาคนและ มีนัยเชิงนโยบาย สามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการพัฒนาแผนงานโครงการเพื่อขัดความไม่ เสมอภาค

ดัชนีความก้าวหน้าของคนมี 8 มิติ ซึ่งเปรียบได้กับ

ช่วงต่างๆ ของชีวิตคน เริ่มจากสิ่งสำคัญที่สุดของทุกคนในวันแรก ของชีวิต- สุขภาพ ตามด้วยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของเด็กทุกคน คือ การศึกษา เมื่อเรียนจบทุกคนก็จะทำงานเพื่อให้มีรายได้ เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพและมีบ้านอยู่อาศัย จากนั้นแวดวงชีวิต คนเราจะขยายไปสู่การมีชีวิตครอบครัวและชุมชน การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิก ในสังคม

ดัชนีความก้าวหน้าของคนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่ อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน คุณภาพ และการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย : การพัฒนาคนในเชิงจิตวิสัย

การพัฒนา “ตัวชี้วัดความสุข” เป็นโครงการของนายแพทย์อภิสิทธิ์ ธรรมรงค์ภูล แห่งโรงพยาบาลขอนแก่นและคณะ ได้รับการสนับสนุนจาก สกอ. และเป็นการทำงานร่วมกับ ราชภัฏราชบ้านที่มีชื่อระดับประเทศ 10 คน และราชบ้านที่มา จากกลุ่มเกษตรกร 190 คนใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือจังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา ขอนแก่น และสุรินทร์ เพื่อสร้าง แนวคิดเรื่องความสุข ขึ้นจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรในภาคนั้น

“ตัวชี้วัดความสุข” ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิง จิตวิสัย มีต้นเด็มาจากคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ใน การพิจพ坳นเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการ ครองตน และข้อซึ้งของสมเด็จองค์คดาล ลามะ ที่ว่าความ สุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต

(mind) และใจ (heart) มีลักษณะสบและดำรงอยู่ที่ yuanan

กรอบตัวชี้วัดความสุขแบ่งออกเป็น 8 หมวดความสุข และมีการให้น้ำหนักคุณค่าความสุขแต่ละหมวดไม่เท่ากัน พบร่วม ผู้เข้าร่วมโครงการให้ความสำคัญกับการมีครอบครัวที่อบอุ่นมากที่สุด รองลงมาเป็นการมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง การมีหลักประกันในชีวิต การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีอิสรภาพ การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน และการมีความภาคภูมิใจ สำนึกระหนกของการมีชุมชนเข้มแข็งน้อยที่สุด แสดงว่าคนส่วนใหญ่แสวงหาหรือเกิดความสุขจากสิ่งใกล้ตัวมากกว่าสิ่งไกลตัว

กระบวนการพัฒนาด้วยชี้วัดความสุข เป็นการพัฒนาวิธีคิดให้มองความสุข (happiness) มากกว่าความหุทธรรษ์ (pleasure) และสามารถเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านที่เข้าร่วม จนถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น มีเวลาให้ครอบครัวเพิ่มขึ้น มีหนี้สินลดลง ปลูกต้นไม้ยืนต้นเพิ่มมากขึ้น ใช้สารเคมีในการผลิตลดลง เป็นต้น ดังนั้น ถ้าสามารถนำดัชนีความสุขไปทดลองใช้กับเกษตรกรจังหวัดต่างๆ อาจเป็นการกระตุ้นให้มีทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

ดัชนีชี้วัดความอุ่นเย็นเป็นสุข : เมื่อเป้าหมายของ การพัฒนาคือความอุ่นเย็น เป็นสุข

การประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2548 ได้มีการประกาศเจตนารณรงค์การร่วมสร้างสังคมอุ่นเย็นเป็นสุข 9 ข้อ โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอุ่นเย็นเป็นสุขในระดับครอบครัวชุมชน และระดับชาติ เป็นเจตนารณรงค์หนึ่งใน 9 ข้อ โดยจะใช้กระบวนการพัฒนาดัชนีชี้วัดเป็นเครื่องมือพัฒนาความอุ่นเย็น

เป็นสุขไปพร้อมกัน

ดัชนีชี้วัดความอุ่นเย็นเป็นสุขมีแนวคิดว่า น้ำใจ ความดี ศีลธรรม มีความสำคัญต่อความอุ่นเย็นเป็นสุข ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจไม่ปรากฏในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ จดหมายไปรษณีย์ ที่วัดกัน โดยจดหมายไปรษณีย์ได้บอกถึงความเป็นธรรมทางสังคม หรือศีลธรรมแต่ละรายการ ในขณะที่ความเป็นธรรมทางสังคมและศีลธรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญของความอุ่นเย็นเป็นสุข สังคมจึงต้องออกจากภัยดีพี โดยพยายามสร้างและใช้เครื่องชี้วัดความอุ่นเย็นเป็นสุข

วิธีวัดความอุ่นเย็นเป็นสุข 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

● **วัดที่รากฐานความอุ่นเย็นเป็นสุข ถ้าทราบว่าอะไรเป็นรากฐานของความอุ่นเย็นเป็นสุขที่ชัดเจน ก็วัดที่สภาวะของรากฐานนั้น ซึ่งน่าจะสะท้อนสภาวะความอุ่นเย็นเป็นสุข เช่นถ้าเราเชื่อว่าการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เป็นรากฐาน ก็วัดสภาพการมีสัมมาชีพในพื้นที่มีมากน้อยเพียงใด**

● **วัดที่ภาระสัมภาระความอุ่นเย็นเป็นสุข วิเคราะห์ว่าภาระหรือปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดความอุ่นเย็นเป็นสุข เช่น ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตพอเพียง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง ความปลดปล่อยในชีวิตและทรัพย์สิน ความยุติธรรม สันติภาพ สิ่งแวดล้อมดี การเมืองดี มีความเมตตา กรุณา จากนั้นวัดปริมาณของปัจจัยเหล่านี้รวมกันเป็นเครื่องชี้วัดความสุข และหาปัจจัยที่น้อยที่สุดที่บ่งสภาพอุ่นเย็นเป็นสุขได้อย่างแม่นยำ**

● **วัดเชิงอัตลิสัย โดยการถามความรู้สึกประชาชนโดยตรงว่า อุ่นเย็นเป็นสุขมากน้อยเพียงใด ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลของการพัฒนาโดยตรง และความรู้สึกอุ่นเย็นเป็นสุขเป็นผลมาจากการพอกินพอกใช้ สุขภาพสนับายนี้ มีความปลดปล่อย มีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วมตัดสินใจเรื่องส่วนรวม เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีกระแสความคิดว่า การวัดวิธีนี้อาจเชื่อถือไม่ได้ แต่ไม่ควรตัดทิ้ง แต่ควรลองเบรียบเทียบกับวิธีอื่นๆ ด้วย**

“ความอุ่นเย็นเป็นสุข” มีความหมายในเชิงลึกสอดรับอย่างยิ่งกับ “สุขภาวะ” ในร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.... ที่หมายถึง “ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล” ซึ่งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติและภาคีสุขภาพ อุ่นระหว่างการประสานกระบวนการมีส่วนร่วมผลักดัน

“

จะเห็นว่าต่างมีเป้าหมาย
คล้ายคลึงกันหรือไม่คือ

**คือการพัฒนาคน
และคุณภาพชีวิตคน**

”

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ (MDG) : บรรลุผลการพัฒนาภายในปี 2558

การประชุมสุดยอดแห่งสหสวรรษของสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน 2543 ผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก 189 ประเทศ รวมทั้งไทย ได้ตกลงร่วมกันใช้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่จะลดช่องว่างของการพัฒนา และมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคนภายในปี พ.ศ. 2533 – 2558

เพื่อให้ MDG บรรลุผลภายในปี 2558 ทุกประเทศจึงได้ร่วมกันกำหนดแนวทางและเป้าหมายสำหรับการพัฒนาในอนาคต ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ได้แก่ 1) จัดความยุติธรรมและความทิวทัศน์ 2) ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมบทบาทสตรี 4) ลดอัตราการตายของเด็ก 5) พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ 6) ต่อสู้กับโรคเอดส์มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ 7) รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 8) ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

เป้าหมายหลักข้อที่ 1-7 จะใช้ติดตามสถานการณ์

ชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญภายในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศไทยกำลังพัฒนา ที่จะเป้าหมายหลักที่ 8 ใช้ติดตามความก้าวหน้าในการติดต่อ แลกเปลี่ยน และความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกบรรลุเป้าหมายหลักข้อที่ 1-7

ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมาย MDG ในเป้าหมายหลักที่ 1 หลักที่ 3 และหลักที่ 6 เฉพาะในเรื่องการ消除 และลดการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ และป้องกันและลดการเกิดโรคมาเลเรีย

ส่วนเป้าหมายหลักที่ 4 และ 5 กำหนดไว้ไม่เหมาะสม และไม่สามารถดำเนินการกับประเทศไทยได้ ทั้งนี้ เพราะข้อความต่อไปนี้ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดทำรายงานผลการพัฒนาตามเป้าหมายแห่งสหสวรรษของไทย เริ่มตั้งแต่ปลายปี 2545 และได้มีการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าเป็นครั้งแรกต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี 2548 หลังจากนั้น จะต้องนำเสนอรายงานความก้าวหน้าทุกๆ 5 ปี

บทสรุป

เมื่อกำลังดำเนินการพัฒนาเริ่มปรับเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับมิติทางด้านสังคมมากขึ้น ดังนี้ชัดทางด้านสังคมจึงได้มีการพัฒนาขึ้นมาหลากหลายมิติ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้ ดังนี้ชัดจะเป็นสเมื่อเครื่องมือที่จะช่วยให้รู้ว่าสถานภาพและระดับการพัฒนา

รวมทั้งช่วยตรวจสอบด้วยว่ากระบวนการ การพัฒนาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเห็นว่าต่างมีเป้าหมายคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันคือการพัฒนาคน และคุณภาพชีวิตคน เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขหรือความอยู่เย็นเป็นสุขให้เกิดขึ้นทั้งในระดับบ้านเชิงและในสังคมไทยโดยรวม

◆◆◆◆◆

ดังนีชี้วัดทางเศรษฐกิจที่คนไทยควรรู้

ดังนีชี้วัดทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยอธิบายปรากฏการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งได้มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจเพื่อการบ่งบอกถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ กัน อาทิ การชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ภาวะค่าครองชีพ/อุดหนุน/เงินเดือน/ภาษีอากร/อุตสาหกรรม/เกษตร/ธุรกิจ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น โดยตัวชี้วัดเหล่านี้นับวันจะมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมากยิ่งขึ้นทุกขณะ ตามความเจริญเติบโตและซับซ้อนของเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์

ทำไมต้องมีดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ

พัฒนาการทางเศรษฐกิจของสังคมหนึ่งๆ ย่อมมีกิจกรรมและภารกิจที่ต้องดำเนินไปในแต่ละช่วงเวลา นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงจากการผลิตสินค้าเท่าที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหารที่อยู่อาศัย เครื่อง用สิ่งที่มีประโยชน์และยาภัคชาโภค มาเป็นการผลิตสินค้าเพื่อการค้าขาย และเปลี่ยนกันมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการ

ผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายในครัวเรือน และได้ขยายออกเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่น้อยตามลำดับ

นอกจากนี้ การที่มนุษย์มีทางเลือกของการใช้จ่ายในสินค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดการไหลเวียนของปริมาณเงินจำนวนมากที่ใช้เป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ มีผลให้เกิดความมั่งคั่งต่อครัวเรือน สังคม และประเทศชาติในที่สุด

ขณะเดียวกันครัวเรือน สังคม และประเทศชาติมีการสะสมทุน (Capital Formation) มาขึ้น ทั้งอุปกรณ์เครื่องจักรเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า ตลอดจนตึกหอ อาคารพาณิชย์ ธุรกิจต่างๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือพื้นฐานที่บ่งบอกถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละสังคม

ดังนั้น เมื่อมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการผลิต การดำเนินธุรกิจหรือธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

เพิ่มมากขึ้น จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาด้านนี้ชี้วัดทางเศรษฐกิจขึ้น เพื่อเป็นตัวชี้วัดถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิต ด้านธุกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้ค้นในสังคมได้เข้าใจถึงปรากฏการณ์และแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทและความสำคัญของด้านนี้ชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญ พอกสูปได้ ดังนี้

รายได้ประชาชาติ : ผลรวมรายได้ผลิตภัณฑ์ของประเทศ

ประเทศไทยใช้เดียวกับบริษัทที่ต้องมีการทำบัญชีรายได้ ค่าใช้จ่ายประจำเดือน ประจำปี เพื่อรายงานผลประกอบการของบริษัทในรอบปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประกอบด้วยสถาบันต่างๆ ได้แก่ สถาบันครัวเรือน สถาบันไม่แสวงหากำไร (วัด มูลนิธิ) สถาบันแสวงหากำไรที่ไม่ใช่ธุรกิจการเงิน สถาบันแสวงหากำไรเกี่ยวกับธุรกิจการเงิน และสถาบันที่เป็นรัฐบาล

รายได้ประชาชาติ เป็นการบันทึกธุกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในรอบปีหนึ่งๆ ที่ผ่านมา ซึ่งตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ การที่จะผลิตสินค้าและบริการได้นั้นประเทศไทยเป็นต้องมีปัจจัยการผลิตที่เรียกว่า **ทรัพยากรสัต朴实ทางเศรษฐกิจ** (Factors of Endowment) ได้แก่

- 1) ทรัพย์ทางด้านการเงิน (Financial Endowment)
- 2) ทรัพย์ทางด้านเครื่องจักร เครื่องมือ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Capital Endowment)
- 3) ทรัพย์ที่เป็นทางธรรมชาติ (Natural Resources Endowment) ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ น้ำ เนื้อ Jong แร่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
- 4) ทรัพย์ทางด้านบุคลากร (Human Capital) ได้แก่ ทุนมนุษย์ และทุนความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ ทรัพย์ต่างๆ ที่กล่าวในเบื้องต้น

เป็นทรัพย์ศาสตร์ทางเศรษฐกิจต่อการผลิตสินค้าและบริการของประเทศไทย ที่จะแปลงออกมานเป็นผลผลิตที่เป็นสินค้าและบริการ ที่เมื่อนำไปขายย่อมเกิดรายได้จากผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยที่เมื่อรวมๆ หมายผลิตภัณฑ์เข้าด้วยกันทั้งหมดภายในประเทศไทย จึงเรียกว่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศไทย (Gross Domestic Products: GDP)

GDP ตัวชี้วัดความมั่งคั่งของประเทศ

ประเทศไทยก็ตามมีผลิตภัณฑ์ประชาชาติหรือ GDP ในระดับสูงย่อมแสดงถึงศักยภาพการผลิตของประเทศไทยนั้นๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเบรียบเทียบกันของ GDP ระหว่างประเทศต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับค่าจากค่าสัมบูรณ์ (Absolute Term) ให้เป็นค่าจริง (Real Term) โดยเฉพาะการตัดค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากระดับราคาและค่าของเงิน (Value of Money) ออกໄไปก่อน

เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อหัว ก็จะได้รายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร สำหรับประเทศไทยนั้นๆ นำมาเบรียบเทียบกันได้ ซึ่งเรียกว่า per Capita GDP at PPP (Purchasing Power Parity) โดยที่ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติต่อหัวสูงแสดงถึงระดับความมั่งคั่งของประเทศเหล่า

นั้น มากกว่าประเทศที่มีรายได้ประชาชาติต่อหัวต่ำ

ดัชนีราคาผู้บริโภค : เครื่องสังห์อภิภัณฑ์ค่าครองชีพของประเทศไทย

ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index) เป็นตัวชี้วัดที่จะระดับของราคาของสินค้าและบริการที่เกิดขึ้น (เปลี่ยนแปลง) ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการของทฤษฎี Demand-Supply ที่จะดับราคาของสินค้าภายใต้การแข่งขันสมบูรณ์ ย่อมทำให้เกิดสวัสดิการ (ผลประโยชน์) สูงสุดแก่ผู้บริโภค ที่ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อ/บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพในราคายุติธรรม เนื่องจากเป็นระดับราคาดุลยภาพที่ทำให้เกิดอ率ต่อประโยชน์สูงสุด (Maximize Utilization) ทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

นอกจากนี้ ดัชนีผู้บริโภค ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยการตัดสินใจการลงทุนในการซื้อพื้นที่บดังรัฐบาลที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการนำเงินไปฝากธนาคาร เมื่อคิดถึงผลตอบแทนที่แท้จริงในรูปของดอกเบี้ยที่ต้องหักส่วนของอัตราเงินเฟ้อ ออกไป (และการซื้อขายแลกเปลี่ยน)

โดยดัชนีผู้บริโภค จะใช้เป็นตัววัดการเปลี่ยนแปลง (ขึ้นหรือลง) ของระดับราคา เพื่อหาผลตอบแทนของการลงทุน

ที่แท้จริงนั้น ถ้ามีผลตอบแทนที่สูงกว่า ผลแทนจากดอกเบี้ยเงินฝากประชาชนก็ ยอมนำเงินไปลงทุนในพันธบัตรมากกว่า

อย่างไรก็ตาม สินค้าและบริการ บางชนิดถูกกำหนดหรือควบคุมโดย รัฐบาล เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีการ กำหนดปริมาณหรือราคาน้ำหนักที่เหมาะสมใน บางช่วงของสถานการณ์การค้าโลกที่ไม่ ปกติ หรือมีการบิดเบือนตลาด(Market Distortion) เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบ ต่อค่าครองชีพของประชาชนที่สูงขึ้น หรือ เพื่อนโยบายการบากป้องการค้าสำหรับ สินค้าภายในประเทศที่ยังไม่สามารถแข่ง ขันได้อย่างสมบูรณ์

ตัวชี้วัดภาวะอุตสาหกรรม : สังท้อนภาวะการผลิต อุตสาหกรรม

ดัชนีวัดภาวะอุตสาหกรรม เป็น ตัวชี้วัดถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงปริมาณ การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทั้งในภาพรวม (ประเทศ) และรายสาขาการผลิต ใน ลักษณะของอนุกรรมเวลาที่เป็นรายปี รายไตรมาส และรายเดือน ซึ่งธนาคาร แห่งประเทศไทยได้จัดทำขึ้น สามารถ ครอบคลุมการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ถึงร้อยละ 76 ของมูลค่าเพิ่มสาขา อุตสาหกรรม

ประโยชน์ของตัวชี้วัดภาวะ

อุตสาหกรรม คือ สามารถใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการผลิตของสินค้า อุตสาหกรรมทั้งในภาพรวมและรายสาขาการผลิต ทำให้ทราบถึงภาวะณ์ ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งแสดงถึง Supply ของสินค้าที่ สอดคล้องกับความต้องการในประเทศ และภายนอกประเทศ

สำหรับดัชนีรายงานในระยะสั้น (ไตรมาส เดือน) ได้มีการเพิ่มนักกรมการ ปรับความเบี่ยงเบนเนื่องจากความผันผวนทางฤดูกาลตัวอย่าง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนของการเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก การผลิตจริง (Product Cycle) ซึ่งจะมี ประโยชน์ต่อการวิเคราะห์วงจรธุรกิจของ การผลิตที่สอดคล้องกับช่องทางการตลาด การติดตอกลับสินค้าคงเหลือ และความต้องการสินค้าที่มีปริมาณ การเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (สนับสนุนการบริโภค) ในอนาคต

ตัวชี้วัดความสามารถ ในการแข่งขันของ IMD และ WEF : เครื่องมือ เปรียบเทียบระหว่างประเทศ

WEF: World Economic Forum เป็นองค์กรอิสระระหว่างประเทศ ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1971 มีสำนักอยู่ที่กรุงเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ WEF เป็นองค์กรที่ไม่

แสวงหากำไร ไม่มีความเกี่ยวข้องทางการเมือง หรือผลประโยชน์ต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง

มีจุดมุ่งหมายสร้างดัชนีวัดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อการปรับปรุง ระดับการพัฒนาของโลก การสร้างเครือข่ายผู้นำที่เป็นหุ้นส่วนต่อทิศทางการพัฒนาของโลก ทั้งในระดับพื้นที่และข้อตกลงอื่นๆ ทางด้านการพัฒนาการผลิต สินค้าและการบริการ

โดยดัชนีวัดความสามารถในการแข่งขันดังกล่าว มีองค์ประกอบของตัวชี้วัดรวม 7 กลุ่ม ดังนี้ ด้านการบริหาร จัดการทางธุรกิจ การจัดการทางเศรษฐกิจ ดิจิทัลคอมประดิษฐ์ เกี่ยวกับโลก ทรัพยากรมนุษย์ และด้านวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์และเทคโนโลยี ซึ่งมีองค์ประกอบ ย่อยต่างๆ ดังนี้

การบริหารจัดการทางธุรกิจ
ได้แก่กลุ่มธุรกิจ การบริหารจัดการ องค์กรความรับผิดชอบต่อสังคม E-commerce วิสาหกิจและนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความเป็นผู้นำ การตลาดและการสร้างยี่ห้อ (Brand)

การจัดการทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความสามารถในการแข่งขัน ตลาดเงิน นโยบายการคลังและภาษี การลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและสินค้า การค้าชายแดนระหว่างประเทศ (International Trade) และภัยในพื้นที่เศรษฐกิจจำเพาะ (Intra-Trade) แรงงาน นโยบายการคลัง เศรษฐกิจแบบใหม่ ประดิษฐ์เศรษฐกิจ ของชาติและกลุ่มเศรษฐกิจ ตลอดจนกฎข้อบังคับต่างๆ

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบรรยายกาศโลก ประสิทธิภาพ ของระบบนิเวศน์ พลังงาน ประชากร และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประเด็นเกี่ยวกับโลก ได้แก่การเปลี่ยนแปลงของโลก สิทธิมนุษยชน องค์กรระหว่างประเทศ/องค์กรความร่วมมือในพื้นที่ ความสงบสุขและความปลอดภัย การเมืองและความสัมพันธ์ทางการทูต

ด้านมนุษยชน ประกอบด้วย การศึกษา จารีตประเพณี/ค่านิยม ประวัติศาสตร์องค์กร/สถาบันด้านลังค์มิจิตวิญญาณและการศาสนา

ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ และเทคโนโลยี ประกอบด้วยแพทย์ทางเดือก พันธุกรรมศาสตร์และชีววิศวกรรม สุขภาพอนามัยประชากรโลก เทคโนโลยีใหม่ๆ สุขภาพส่วนบุคคล อาชญากรรม และความคิดเห็นใจ

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของเวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรั่ม ในปี 2548 พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยรวมเลื่อนฐานะลง 2 อันดับ จากอันดับที่ 34 ในจำนวนสมาชิก 104 เขตเศรษฐกิจเมื่อปี 2547 มาอยู่ในอันดับที่ 36 จาก 117 เขตเศรษฐกิจในปี 2548 ซึ่งประเทศไทยพิมแลนด์ มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงสุด ติดต่อกันเป็นปีที่ 4 นับตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 มีสมาชิกใหม่สองประเทศได้แก่ กัต้าร์ และคูเวต มีอันดับความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าประเทศไทย กล่าวคืออยู่ในอันดับที่ 19 และ 33 ตามลำดับ¹ นอกจากนี้ แม้อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยจะลดลง แต่เมื่อเทียบกับเขตเศรษฐกิจสำคัญในเอเชียแล้วไทยยังคงครองอันดับของประเทศไทยที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันเป็นอันดับ 4 อย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยเรียกมีขีดความสามารถ

“

เมื่อเกียบกับ

เขตเศรษฐกิจสำคัญ

ในเอเชียแล้วไทยยังคง

ครองอันดับของ

ประเทศที่มีขีดความสามารถ

ในการแบ่งขันเป็นอันดับ 4

”

สามารถเรียงตามลำดับดังนี้ สิงคโปร์ ได้หัวน เกาะหลีได้ มาเลเซีย ไทย จีน อนเดีย อินโดนีเซีย พลิปปินส์ เปรียดนาม และกัมพูชา

IMD: International Institute for Management and Development

เป็นอีกชุดของตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับการคำนวณเพื่อเปรียบเทียบหากันอันดับของความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีเกณฑ์ในการชี้วัดถึง 314 เกณฑ์ เกณฑ์เหล่านี้สามารถจัดเป็น 4 กลุ่มใหญ่ได้แก่ Economic Performance Government Efficiency Business Efficiency และ Infrastructure ซึ่งแต่ละกลุ่มนี้มีองค์ประกอบอยู่ต่างๆ ดังนี้

ผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประกอบด้วย ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ (Domestic Economy) การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) การ

ลงทุนระหว่างประเทศ (International Investment) การจ้างงาน (Employment) และราคา (Prices)

ประสิทธิภาพของรัฐบาล (Government Efficiency) ได้แก่ ระบบงบประมาณ (Public Finance) นโยบายการคลัง (Fiscal Policy) โครงสร้างสถาบันต่างๆ ทางเศรษฐกิจ (Institutional Framework) กฎหมายธุรกิจ (Business Legislation) และโครงสร้างสังคม (Society Framework)

ประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Business Efficiency) ประกอบด้วย ผลิตภาพ (Productivity) ตลาดแรงงาน (Labor Market) การเงิน (Finance) ข้อปฏิบัติการบริหารจัดการ (Management Practices) และ ทัศนคติ/ค่านิยม (Attitudes and Values)

โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานเบื้องต้น (Basic Infrastructure) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technological Infrastructure) โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Infrastructure) สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment) และการศึกษา (Education)

ดัชนีชี้วัดความสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจ : เครื่องมือส่องผ่องประทับการพัฒนาเศรษฐกิจ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อปี 2540-2541 ทำให้หันกลับมาทบทวนดูว่า ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจดังเดิมได้แก่การพิจารณาระบบบัญชีประชาชาติทั้งระบบโดยเฉพาะบัญชีเดินสะพัด (Current Accounts) และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นการเพียงพอต่อการ

¹ หนังสือพิมพ์ติดตาม ฉบับประจำวันที่ 17 ตุลาคม 2548 (หน้า 17)

เป็นตัวชี้วัดเตือนภัยทางเศรษฐกิจ (Early Warning) ได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ให้มีการศึกษาจัดทำดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ กลางปี 2543 และมาสำเร็จสามารถแสดงผลเป็น Composite Index ในรายงานการประชุมประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ มิถุนายน 2545

5 องค์ประกอบตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพึ่งตนเองได้ 2) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน 3) ด้านความสามารถในการปรับตัวเองได้ 4) ด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และ 5) ด้านการกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งมีตัวชี้วัดอยู่ดังนี้

ด้านการพึ่งตนเองได้ ประกอบด้วยโครงสร้างนำเข้า/ตุนดิบและสินค้าทุนต่อ GDP สัดส่วนค่าใช้จ่าย ค่าโลจลต์ และค่าธรรมเนียมใบอนุญาตต่อ GDP

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วยภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจการคลัง และโครงสร้างหนี้ต่างประเทศ โดยภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจการคลังประกอบด้วยสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP และสัดส่วนคุณภาพคลังของรัฐต่อ GDP ส่วนโครงสร้างหนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างหนี้ต่างประเทศต่อ GDP สัดส่วนโครงสร้างหนี้ต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการ สัดส่วนหนี้ต่างประเทศรายยานต์ต่อน้ำมันต่างประเทศทั้งหมด สัดส่วนทุนสำรองเงินตราต่างประเทศต่อน้ำมันต่างประเทศรายยาน และสัดส่วนภาระการชำระหนี้ต่อรายได้จากการส่งออกและบริการ

ด้านความสามารถในการปรับตัวเองได้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักได้แก่ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Real Comparative Advantage: RCA) ของสินค้าไทยต่อสินค้าต่างประเทศ (สวัสดิ์ ยุโรป ญี่ปุ่น จีน) การค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ส่วนแบ่งการตลาดสินค้าส่งออกของไทยในตลาดโลก ประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต (TFP) สัดส่วนงบประมาณ และการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP และด้านนวัตกรรมด้านการออกแบบ การประดิษฐ์ของคนไทยเปรียบเทียบกับคนต่างประเทศ

ด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุน และระดับราคาของสินค้าและบริการ (CPI)

ด้านการกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม ประกอบด้วย ด้านการกระจายรายได้ สัดส่วนและการ

ขยายตัวการผลิตในระดับภาคเปรียบเทียบกับประเทศ ณ ราคากองที่

บทสรุป

เมืองประเทศไทยมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องสร้างตัวชี้วัดระดับการพัฒนาขึ้น เริ่มจากการวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) การวัดระดับราคาของสินค้าและบริการที่ดูจากดัชนีบัตระดับราคาน้ำมันค้าผู้บริโภค (CPI) หรือการวัดถึงภาระการณ์การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่วัดจากดัชนีภาวะอุตสาหกรรม จะกระตุ้นถึงการวัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เพื่อสะท้อนผลกระทบจากการพัฒนาที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ต่อมาเมืองประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนมากขึ้น เกิดมีหน่วยงานอิสระระหว่างประเทศที่พยายามรวบรวมข้อมูลที่สำคัญๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีแนวโน้มกว้างกว่าเดิมเพื่อสร้างตัวชี้วัดที่ใช้เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบศักยภาพในด้านต่างๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะตัวชี้วัดความสามารถในการแข่งขันที่จัดทำโดย WEF และ IMD

ในส้านะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกหนึ่งในโลก ไม่อาจหลีกเลี่ยงการจัดทำดัชนีวัดอันดับการแข่งขันที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นการทราบถึงองค์ประกอบและวัตถุประสงค์ของการสร้างตัวชี้วัดต่างๆ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นกระบวนการส่องตัวเองเพื่อที่จะพัฒนาชีดความสามารถของประเทศไทยให้อยู่ในทิศทางที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ และบ่งชี้ถึงการเจริญเติบโตของประเทศไทยในที่สุด

ด้วยน้ำที่ยังคงมีชีวิต : แนวคิดและทิศทางการพัฒนา

ในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา แนวคิดการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิตได้เข้ามามีบทบาทในวงแวดล้อมของสังคมโลก ที่คำนึงถึงผลกระทบจากการพัฒนาอันเนื่องมาจาก การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลกซึ่งประเทศไทยต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดดังกล่าว โดยได้นำมาใช้เป็นกรอบพิชทางกำกับการพัฒนาประเทศที่ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิต ไม่เสียหาย ไม่ทำลาย และได้มีการพัฒนาด้านนี้ขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าประเทศไทยและระดับภาคอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น

การพัฒนาด้านนี้ขึ้น คือการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิต ของไทย

ในปี 2546-2547 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการพัฒนาด้านนี้และ ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิตของประเทศไทยขึ้น เพื่อให้ได้ดูแล และดูแลที่สะอาด ห้องระดับการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิตในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและบูรณาการ สามารถนำไปใช้เบ่งชีวะดับและผลการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุม ทั้ง 3 มิติอย่างสมดุล

นอกจากนี้ ยังช่วยในการตัดสินใจในระดับนโยบาย และเป็นเครื่องสัญญาณเตือนว่า การพัฒนาประเทศเดินมา ถูกทางหรือไม่ รวมทั้งเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานและติดตามประเมินผลให้เกิด

การพัฒนาที่ยังคงมีชีวิตเป็นอย่างไร

ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยังคงมีชีวิตของประเทศไทยที่ 2 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 39 ตัวชี้วัด แบ่งเป็นตัวชี้วัดมิติเศรษฐกิจ 12 ตัวชี้วัด มิติสังคม 13 ตัวชี้วัด และมิติสิ่งแวดล้อม 14 ตัวชี้วัด ซึ่งผลการพัฒนาประเทศจากการวัดด้วยตัวชี้วัดดังกล่าวในภาพรวม พบว่า

“ประเทศไทยมีการเร่งรัดการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นปัจจัยหลักของการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบ มุ่งตอบสนองความต้องการมากกว่าความจำเป็นพื้นฐาน จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยขาดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม สร้างผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยทั้งในรุ่นปู่ยูบันและรุ่นอนาคต”

ความยั่งยืนระดับภาค : แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้มุ่งร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว ไม่ใช่แค่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และภูมิศาสตร์ รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างความมั่นคงทางการเมือง การค้าและเทคโนโลยี ให้กับประเทศในระยะยาว

ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความยั่งยืนและขึ้นอยู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาค จึงควรสะท้อนปัญหาและความต้องการของระดับพื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างหลากหลายในสภาพปัญหาทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ในปี 2548 ศศช. ได้วิเคราะห์การพัฒนาด้านน้ำที่ยังคงดำเนินต่อไป ที่มีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาค ที่มีความต้องการของแต่ละภูมิภาค เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเติบโตของภาค จัดการน้ำอย่างยั่งยืน ลดอุบัติเหตุ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหาร ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรางสรรค์ เช่น น้ำตก แม่น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ให้กับคนในภูมิภาค ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคของต่างประเทศ พบว่า มีประเทศอย่างญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และมาเลเซีย ที่ได้จัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค โดยประเทศไทย (ไม่ใช่สหราชอาณาจักร) ได้มีการจัดทำตัวชี้วัดระดับภาคระยะที่หนึ่งแล้ว สำหรับประเทศไทย ออกสตูดิโอรับฟังความคิดเห็นของภาค ที่มีความต้องการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดทำตัวชี้วัดในระดับท้องถิ่น คือ วัสดุสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการแล้วเสร็จเป็นครั้งแรกตัวชี้วัดระดับภาคชื่อ “Regional Quality of Life counts” และประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2542 เพื่อใช้ในการประเมินระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละภาคทั้งหมด 9 ภาค โดยมีเนื้อหารอบคุณประดิษฐ์การพัฒนาที่

ยั่งยืนของอังกฤษ รวม 4 ประเด็นด้วยกันคือ เรื่อง การรักษาและดูแลสิ่งแวดล้อมและความมีสุขภาพทางเศรษฐกิจและการทำงาน ที่สังคมมีความก้าวหน้าในการพัฒนา ความต้องการพัฒนาของประชาชน ประสิทธิผลในการปกป้องสิ่งแวดล้อม และเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรอบคอบ

การพัฒนาด้านนี้ชี้วัดระดับภาคของอังกฤษ ได้ใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนชุดที่ 1 (ระดับประเทศ) ของสหราชอาณาจักรมาเป็นแนวทางการพัฒนา โดยคัดเลือกตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนถึงระดับการพัฒนาในระดับภาคของประเทศไทย ดังนี้ สำรวจความต้องการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาคของประเทศไทย ได้ ส่วนตัวชี้วัดตัวใดที่ไม่เหมาะสมกับระดับภาค เนื่องจากมีความแตกต่างในบริบทต่างๆ แต่เป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องทำการวัด ก็ให้พัฒนาตัวชี้วัดในประเด็นนั้นขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค

แนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค ของประเทศไทย ที่มีความต้องการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ศศช.) เห็นว่า มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคของประเทศไทย จึงได้ดำเนินการพัฒนาตัวชี้วัดทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

โดยคัดเลือกตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย (ระดับประเทศ) ที่สามารถสะท้อนถึงระดับการพัฒนา และแสดงถึงเอกลักษณ์ในระดับภาค ได้ รวมทั้งมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับประเทศ ทำให้ได้ตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาค ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ประเภท ได้แก่

● ตัวชี้วัดระดับประเทศที่สามารถสะท้อนการพัฒนาในระดับภาคได้ด้วย

● ตัวชี้วัดทั่วไปของทุกภาค เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่ทุกภาคเห็นตรงกันว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาค

● ตัวชี้วัดที่แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละภาค เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละภาคที่มีความแตกต่างกัน ตามทุนเดิมของแต่ละภาค เช่น สุนทรียะ วัฒนธรรม ชนบุรุษเนียมประเพณี

¹ รายละเอียดกรอบแนวคิดแบบ EOP และ PSR ค่าน้ำดีไซน์ทุกภาค “ตัวชี้วัดและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน : เริ่มต้นกันที่กรอบแนวคิด” ในรายงานฯ เดียวทั้งนี้

กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค

สำหรับกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคนั้นได้นิรณาการกรอบแนวคิดแบบ EOP (Endowment-Output-Process) และกรอบแนวคิดแบบPSR (Pressure-State-Response) เข้าด้วยกัน¹ เป็นกรอบแนวคิด Endowment-Pressure-State-Response (EPSR) โดยกรอบแนวคิด EPSR ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญ 4 ส่วนคือ ทุนเดิม ภาวะกดดัน กระบวนการ การสถานะผลผลิต/ผลลัพธ์ และการตอบสนองซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

ทุนเดิมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่หนึ่ง ทุนเดิม (Endowment) เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติของแต่ละภาค เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและโบราณสถาน แรงงาน ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาคเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและคาดหวังดึงคนรุ่นอนาคต ซึ่งทุนเดิมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

● ทุนเดิมด้านเศรษฐกิจ (Economic Endowment)

หมายถึง ทรัพยากรหรือองค์ประกอบทางด้านทางกายภาพ สภาพภูมิศาสตร์ คุณภาพแรงงาน หรือองค์ประกอบอื่นที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีที่ดินเป็นศูนย์กลางหรือมีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังประเทศต่างๆ ได้ ขีดความสามารถของแรงงาน จำนวนแรงงาน เป็นต้น

● ทุนเดิมด้านสังคม (Social Capital) หมายถึง โครงสร้างหรือกลไกความเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคม ซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาและทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเป็นปกติสุข เช่น ขนาดครอบครัวมีประมาณ 5 คน ความเชื่อ ภูมิปัญญา ระดับการศึกษา

● ทุนเดิมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Endowment)

หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ อันเป็นทรัพยากรฐานรากสำหรับใช้ในการพัฒนาประเทศ

ภาวะกดดัน/กระบวนการที่มีนูนย์กระทำขึ้น

ส่วนที่สอง ภาวะกดดัน/กระบวนการ (Pressure/Process)

เป็นกิจกรรมที่มีนูนย์กระทำขึ้นเพื่อให้ทุนเดิมที่มีอยู่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรม

การผลิต การจำหน่ายสินค้าและบริการ หรือเป็นปัจจัยการ์ทางธรรมชาติและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม ไฟป่า แผ่นดินไหว

หรือเป็นกิจกรรมและปฏิบัติการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่ส่งผลให้ทุนเดิมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปทั้งในเชิงบวกและลบ อาทิ การใช้ประโยชน์ทรัพยากร รูปแบบการผลิตและการบริโภค การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การลดลงของแรงงาน การศึกษาและฝึกอบรม การเมืองการทำ การอพยพย้ายถิ่น ความขัดแย้งทางสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

สถานะ ผลผลิต/ผลลัพธ์ และการตอบสนอง

ส่วนที่สาม สถานะ (State) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) อธิบายลักษณะทางกายภาพและคุณภาพของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องจากการนำทุนเดิมไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ มูลค่าผลิตภัณฑ์และบริการ รายได้ การกระจายผลการพัฒนา สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยโดยภัยไปเจ็บ ความปลอดภัย เป็นต้น

ส่วนที่สี่ การตอบสนอง (Response) แสดงถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับปัจจุบันและระดับกลุ่มบุคคล ตลอดจนมุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เช่น การกำหนดมาตรการหรือออกกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา การแสดงความคิดเห็นของสาธารณะ หรือการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น

กรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคของไทย

ต่อมา ศศช. ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้นำกรอบแนวคิดและตัวชี้วัดระดับภาคขึ้นต้น มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคที่มีความครอบคลุมทั้ง 3 มิติการพัฒนาอย่างสมดุล โดยเน้นจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละภาค

ทั้งนี้ ได้นำกรอบแนวคิดดังกล่าว ไปดำเนินการจัดประชุมระดุมความคิดจากข้าราชการ นักวิชาการ องค์กรเอกชน

ตัวอย่างแบบจำลองกรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคตามกรอบแนวคิด EPSR

มติ	ทุนเดิม	ภาวะกดดัน/ กระบวนการขับเคลื่อน	สถานะ/ผลลัพธ์	การตอบสนอง
สิ่งแวดล้อม	ป่าไม้	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้หัสดีป่าไม้ - การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้มีความต้องการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น - โครงการสาธารณูปโภค ถนน เชื่อมทำให้พื้นที่ปลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดพื้นที่ป่าที่ลดลง เป็นจำนวนมาก - ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลง - ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ - การส่งเสริมการปลูกป่าและการอนุรักษ์ป่า
	แหล่งน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้น้ำอย่างไม่รู้วิธี - การปล่อยน้ำเสียของชุมชนและอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพน้ำลดลง - ปริมาณน้ำที่มีคุณภาพดีลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - การบังคับใช้กฎหมาย/มาตรฐานคุณภาพน้ำอย่างเคร่งครัด
สังคม	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การอพยพย้ายถิ่น	การสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	นโยบายฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
	วิถีชีวิตรากuntao แบบไทย	การรับรัฐธรรมนูญและรัฐกิจมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น	อัตราป่วยและตายจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและโรคหัวใจที่สูงขึ้น	นโยบายสร้างเสริมสุขภาพโดยการกินและการออกกำลังกายอย่างถูกต้องสุลักษณะ
เศรษฐกิจ	ให้ทุนสำรองด้านสิ่งแวดล้อมคือทรัพยากรดินที่อุดมสมบูรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - ผลกระทบจากการกดดันด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การตัดไม้ ทำลายป่า ซึ่งทำให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน - ประเพิลกิจการผลิตด้านการเกษตรต่ำ - การปลูกพืชเชิงเดี่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างแรงงานภาคการเกษตรสูงประมาณครึ่งหนึ่งของกำลังแรงงานทั้งหมด - สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาคด้านการเกษตรต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์ด้านเทคโนโลยีการเกษตร - นโยบายการส่งเสริมการอนุรักษ์ดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน หรือการทำเกษตรผสมผสาน การลดการพังทลายของหน้าดินโดยการปลูกหญ้าแทรก
	ให้ทุนสำรองด้านสังคม คือ ระดับการศึกษา เฉลี่ยของประชากรที่ต่ำ	ผลิตภาพแรงงานต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถในการแข่งขันลดลง - การจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - การส่งเสริมให้ประชากรทุกคนมีการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมปลาย

และประชาชนในพื้นที่ แต่ละภาครวม 4 ครั้ง ใน 4 ภูมิภาค ทำให้ได้กรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค แต่ละภาคของไทย ดังนี้

ภาคเหนือ

เศรษฐกิจของภาคเหนือนี้อ่อนล้าอยู่บนพื้นฐานทางการเกษตรและภาระที่ต้องหักห้าม เนื่องจากมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรแบบกึ่งหน้า ประกอบกับการเมืองที่ต้องการดึงดูดคน ป่า ที่อุดมสมบูรณ์

การพัฒนาภาคเหนือนี้อย่างยั่งยืน จึงควรมุ่งไปที่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรกึ่งหน้า การส่งเสริมให้นำทุนเดิมทางธุรกิจมาเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว

โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ การนำศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เด่นมาพัฒนา กับงานหัตถกรรม

การบูรณาการแผนการจัดการทรัพยากรดิน ป่า คน เข้าด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะการวางแผนอนุรักษ์ป่า ต้นน้ำอย่างผสมผสาน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของคนในด้านความรู้ อักษรและภาระที่ต้องรับผิดชอบสูงขึ้นพื้นฐาน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนล้าอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก แต่เนื่องจากดินของภาคเป็นดินปนทราย ไม่ดูดซับน้ำและมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติน้อย ทำให้

ไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับใช้ในการเพาะปลูกและกิจกรรมต่างๆได้ตลอดปี

การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืน จึงต้องมุ่งไปที่การร่วมพื้นที่ฟื้นฟูทรัพยากร่น้ำและบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการ เพื่อให้สามารถจัดสรรน้ำไปยังทุกภาคส่วนได้อย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้มีการทำเกษตรกรรมที่ใช้ปัจจัยน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพคนควบคู่ไปเพื่อลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกภาคส่วนให้สามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคและการบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดีขึ้นพื้นฐาน

ภาคกลาง

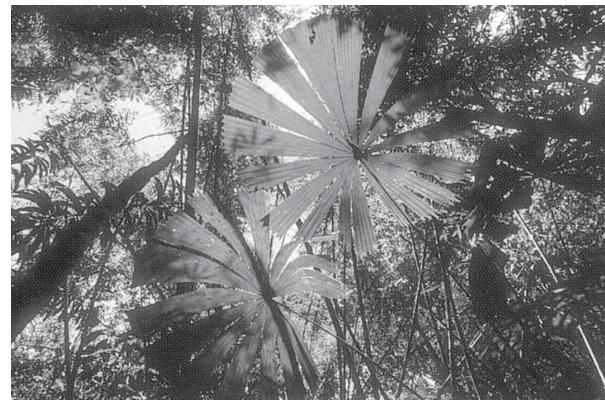
ภาคกลางถือเป็นแหล่งซุกซ่อนน้ำของประเทศไทย เนื่องจากมีลักษณะเป็นที่ราบกว้างใหญ่ เป็นศูนย์รวมของแม่น้ำสำคัญหลายสาย และมีพื้นที่ดินชายทะเล บริเวณฝั่งตะวันตกและตะวันออกของภาคยังมีพื้นที่ป่าที่มีความอุดมไปด้วยพืชพันธุ์และสัตว์ป่านานาชนิด ในขณะเดียวกันยังเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรม

การพัฒนาภาคกลางอย่างยั่งยืน จึงมุ่งไปที่การพัฒนาการเกษตรควบคู่ไปกับภาคอุตสาหกรรมให้มีกระบวนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าทั้งป่าเบิกและป่าชายเลน การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากการขยายตัวของเมืองและการภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันต่อภัยแล้งและการวัดน้ำที่เหลือของค่านิยมตะวันตก

ภาคใต้

ภาคใต้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรชายฝั่งทะเล เช่นระบบที่ดินของภาคใต้อุบัติภูมิของภาคท่องเที่ยว การประมง และการเกษตร พืชที่มีน้ำต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลชนิดต่างๆ

การพัฒนาภาคใต้อย่างยั่งยืน จึงมุ่งไปที่การอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนน้ำและป่าชายเลนเพื่อสร้างความสมดุลระบบ生นิเวศ และคืนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประจำ การทำที่ดินเพื่อการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อนำรากษาความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และการส่งเสริมงานหัตถกรรมและศิลปะที่มีเอกลักษณ์เพื่อเพิ่มรายได้หลักให้กับชุมชน

ตลอดจนการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนต่างศาสนາและวัฒนธรรม

ขณะนี้ อยู่ระหว่างพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละภาคตามกรอบแนวคิดข้างต้น ซึ่งเมื่อดำเนินการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของทั้ง 4 ภาคแล้วเสร็จ ก็จะนำไปสู่การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ติดตามประเมินผลการพัฒนาในแต่ละภูมิภาคโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทสรุป

การพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคเป็นแนวทางการพัฒนาที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง เนื่องจากการพัฒนาประเทศจะมีความยั่งยืนได้จะต้องมีรากฐานจากการพัฒนาภาคอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญ โดยแนวทางการพัฒนากรอบแนวคิดและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับประเทศ เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบร่วมที่เป็นปัญหาของการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคที่เชื่อมโยงกับประเทศไทย และแต่ละภาคต่างก็มีฐานทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน ตัวชี้วัดระดับภาคจึงต้องคำนึงถึงที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคด้วยเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างรอบด้าน

เมื่อตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาคพัฒนาเสร็จสมบูรณ์ จะเป็นกลไกที่ใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนาในแต่ละภูมิภาค เพื่อผลักดันให้ประเทศเกิดการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืนทุกรอบ รวมทั้งสร้างความตระหนักให้ทุกภาคส่วนในแต่ละภูมิภาคเห็นความสำคัญของการพัฒนาแบบสมดุลของทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยรู้จักหวังแผน รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนของการดำรงชีวิตอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถตอบสนองความต้องการของคนในแต่ละภูมิภาคทั้งในรุ่นปู่จุบันและอนาคตได้อย่างพอเพียง

◆◆◆◆◆

ดังนีเชื้อวัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ของประเทศไทย : มติใหม่ของการพัฒนาประเทศ¹

การพัฒนาของไทยที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เกิดการใช้สานทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ทรัพยากรที่เคยมีอยู่อย่างสมบูรณ์ถูกทำลายลงมาก เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของระบบ呢เวศน์ ขณะเดียวกัน ก็มีการเลียนแบบพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ไม่เหมาะสม

ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มขาดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม สังคมที่เคยพึ่งพาทุนธรรมชาติและระบบ呢เวศน์ได้รับผลกระทบจากการแสวงหาผลประโยชน์ กลายเป็นปัญหาสะสมที่มาบั่นทอนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้

¹ เรียบเรียนจาก รายงานโครงการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ระยะที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มิถุนายน 2548

ความเห็นดังกล่าวนำไปสู่ข้อสรุปว่า การพัฒนาในระยะต่อไปจะไม่ยั่งยืน หากไม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การพัฒนาให้เหมาะสมที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และคุ้มครองระบบนิเวศน์ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ขณะเดียวกันต้องเน้นการพัฒนาอย่างองค์รวมระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่สมดุล พร้อมทั้งควรมีการจัดทำด้วยน้ำดี วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นเครื่องมือวัดสถานภาพและระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในปี 2547 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้พัฒนาด้วยน้ำดี วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามและวัดผลกระทบการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การรายงานและบ่งบอกระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

● **มิติทางเศรษฐกิจ** พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ผลิตสินค้าและบริการที่สอดคล้องกับศักยภาพของประเทศไทยและตอบสนองความต้องการของตลาด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีเสถียรภาพ สามารถพึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งมีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่การลดช่องว่างของรายได้

● **มิติทางสังคม** มุ่งให้คนและสังคมไทยมีคุณภาพปรับตัวได้ทัน เข้มแข็ง มีความอยู่ดีมีสุข และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพของคนและองค์กรบนสังคมฐานความรู้ พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกัน ด้านวัฒนธรรม มีการใช้ทรัพยากรอย่างประยุกต์และคุ้มค่า พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีชีวิต และสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี

● **มิติทางสิ่งแวดล้อม** บริหารจัดการทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมุ่งมั่น สมบูรณ์ตามธรรมชาติ โดยการสงวนรักษาและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม

โดยคำนึงถึงความต้องการของคนในปัจจุบัน และมุ่งส่งเสริมรักษาอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์และคงไว้ซึ่งคุณภาพของสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาพิษต่างๆ ทั้งทางน้ำ ดิน และอากาศ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงานทรัพยากรธรรมชาติ และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและแผนงาน เป็นต้น

จากแนวคิดไปสู่ดัชนีวัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

สศช. ได้นำกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เน้นการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยตลอดไปมาพัฒนาดัชนีวัดการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ ที่จะสะท้อนปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยดัชนีวัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ชุดที่ 1 (ปี 2547) ได้เป็นส่วนหนึ่งของการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศ ในระยะครึ่งแรกของปี พัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งได้มีการปรับปรุงดัชนีวัดให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีตัวชี้วัดทั้งสิ้น 39 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยตัวชี้วัดในมิติเศรษฐกิจ 12 ตัวชี้วัด มิติสังคม 13 ตัวชี้วัด และมิติสิ่งแวดล้อม 14 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

มิติเศรษฐกิจ	มิติสังคม	มิติสิ่งแวดล้อม
พัฒนาอย่างมีคุณภาพ	พัฒนาศักยภาพและการปรับตัวมนธรรมความรู้	ส่วนรักษา
1. ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมรายสาขา	1. จำนวนปีเลี้ยงที่ได้รับการศึกษา	1. พื้นที่ป่าไม้
2. การใช้พลังงานต่อ GDP	2. ผลคะแนนทดสอบสิ่งแวดล้อม	2. พื้นที่ป่าชายเลนที่บูรณาการติด
3. การใช้พลังงานหมุนเวียน	3. ร้อยละของงบประมาณ R&D ต่อ GDP	3. สวนน้ำเศรษฐกิจที่ร่วมได้ต่อชีวิตริม
4. ปริมาณของเสียที่ถูกนำไปรับประทาน	พัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต	4. แหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสภาพอันดามานาที่คุ้มครอง
5. ลงตัวที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาสังคม济民/ตลาดเชิง	4. อาชญากรรมเมืองเกิด	5. บริษัทดำเนินการและเข้าได้ดีกันที่นานาชาติ
พัฒนาอย่างยั่งยืนกับภาระ	5. ปะชาติที่ไม่เจริญป่าย	คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี
6. ภาระการวางแผน	6. การเข้าถึงน้ำสะอาด	6. แหล่งน้ำที่มีคุณภาพ
7. ตุลัญญ์เดินสะพัดต่อ GDP	7. ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติและภัยคุกคาม	7. พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร
8. หนี้ต่างประเทศและส่วนต่อเงินสารองระหว่างประเทศ	8. คดีอาชญากรรมและอาเสพติด	8. คุณภาพอากาศในเมือง
9. หนี้สาธารณะต่อ GDP	พัฒนาให้เข้มแข็งมีความเข้มแข็ง-ภัยคุกคามทางรัฐธรรมนูญ	9. ของเสียที่ได้รับการป้องกันด้วยถุงหุ้น
กระจายความมั่งคั่ง	9. กิจกรรมการส่งเสริมอนุรักษ์พัฒนา สิ่งแวดล้อมและเผยแพร่ศิลป์วัฒนธรรม	10. ปริมาณสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร
10. สัดส่วนคนงานด้านรายได้	10. การลดมลพิษอุบัติเหตุทางการค้าระหว่างประเทศ	11. พื้นที่สีเขียวในเมือง
11. ช่องทางของรายได้	11. สัดส่วนหญิง-ชายที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น	การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร
	12. จำนวนผู้เข้าชมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	12. จำนวนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์
	13. ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	13. ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
	14. ปริมาณการใช้สารทาราบำบัดในชีวิตริม	14. ปริมาณการใช้สารทาราบำบัดในชีวิตริม
	13. จำนวนแพนชุมชน	

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุดที่ 2

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ เนื่องจากยังไม่มีการเก็บข้อมูล หรือมีข้อมูลในอดีตอยู่ แต่ยังไม่มีการปรับปรุงตัวเลขให้ทันสมัยขึ้นถึงปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้คำนวณผลได้ จึงได้คัดเลือกตัวชี้วัดที่มีข้อมูลเพียงพอเท่าที่จะสามารถหาได้ และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง

3 มิติที่กำหนดมาจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุดที่ 2 ขึ้น

ประกอบด้วยตัวชี้วัดในมิติเศรษฐกิจ 9 ตัว มิติสังคม 7 ตัว และมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีก 8 ตัว โดยให้น้ำหนักในแต่ละมิติที่เท่ากันมาทำการคำนวณเป็นดัชนีรวม เพื่อสะท้อนภาพการพัฒนาประเทศไทยในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุดที่ 2

มิติเศรษฐกิจ	มิติสังคม	มิติสิ่งแวดล้อม
การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ	การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวมนธรรมความรู้	การส่วนรักษา
1. ประสิทธิภาพผลิตโดยรวม (TFP)	1. จำนวนปีเลี้ยงที่ได้รับการศึกษา	1. สัดส่วนพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ
2. ปริมาณการใช้พลังงานต่อ GDP	2. ผลคะแนนทดสอบสิ่งแวดล้อม 4 วิชาหลัก	2. พื้นที่ป่าชายเลนที่บูรณาการติด
3. สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนต่อการใช้พลังงานทั้งหมด	3. ร้อยละของงบประมาณ R&D ต่อ GDP	3. ปริมาณสีวนน้ำเศรษฐกิจที่ร่วมได้ต่อชีวิตริม
4. สัดส่วนของเสียที่ถูกนำไปใช้ซ้ำหรือแปลงรูปกลับมาใช้ใหม่ต่อของเสียที่เกิดขึ้น	การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต	4. สัดส่วนการใช้น้ำได้ดีกันต่อบริษัทเน้นที่สามารถใช้งานได้
การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับภาระ	4. อาชญากรรมเมืองเกิด	การคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี
5. ภาระการวางแผน	5. ร้อยละของประชากรที่ไม่เจริญป่ายต่อประชากร	5. สัดส่วนแหล่งน้ำมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
6. สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP	6. สัดส่วนคดีอาชญากรรมและอาเสพติดต่อประชากร	6. ร้อยละคุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน
7. ตุลัญญ์เดินสะพัดต่อ GDP	การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม	7. สัดส่วนของเสียที่ได้รับการป้องกันด้วยถุงหุ้น ถุงต่อง
การกระจายความมั่งคั่ง	7. ดัชนีการรับรู้เรื่องครอบรั้ปชั่น	8. ปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตร
8. สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้		
9. สัดส่วนคนงานด้านรายได้		

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ເຄຣມຊັບສິນ ສັງຄມມືປໍ່ຜູ້ທາ ລົ້ງແວດລ້ອມ ຜູ້ກໍາທ່າຍ

ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดการพัฒนาและดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวบ่งชี้ว่า การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างสูงในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็เอื้อให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต เพื่อให้ไทยมีรายได้เข้าประเทศ สามารถแข่งขันทางการค้ากับต่างประเทศ โดยมีได้พัฒนาสังคมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับเศรษฐกิจเท่าที่ควร

ทำให้มิติทางสังคมและมิติทางทวพยากรธรรมาธิและสิ่งแวดล้อม ถูกใช้เป็นวัตถุดิบในการส่งเสริมการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งเป็นผลให้ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมลดลง

ກາພຮວມຜລກາຮັດນາທີ່ຢູ່ເງິນມືແນວ ໂນ້ມດີຂຶ້ນ

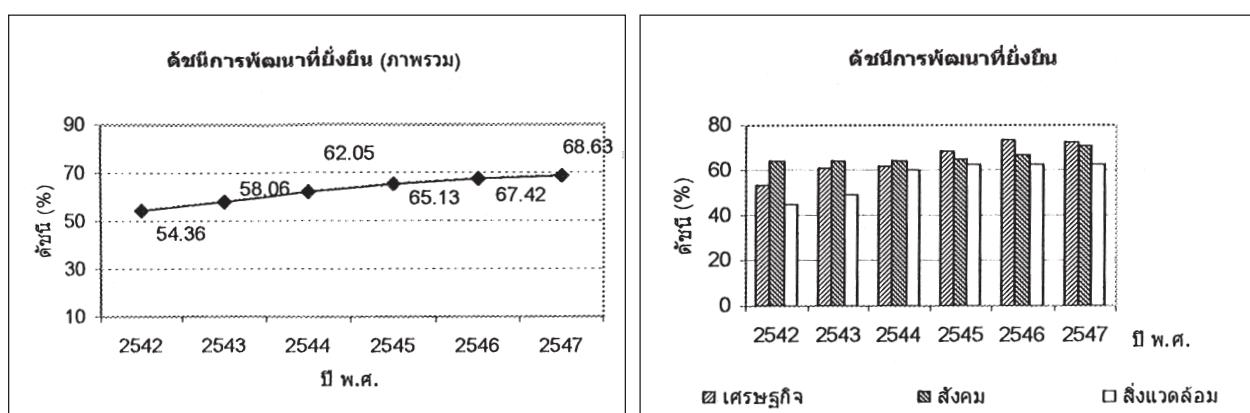
ข้อมูลจากดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ในภาพรวมผลการพัฒนามีแนวโน้มที่ดีขึ้น ค่าดัชนีเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 54.36 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 68.63 ในปี 2547 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายมิติแล้ว พบว่า เป็นผลมาจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนานิติธรรมทางเศรษฐกิจโดยมีผลการพัฒนาในระดับที่ดี

กล่าวคือผลการพัฒนาในปี 2547 อยู่ที่ร้อยละ 72.38 เพิ่มจากร้อยละ 53.37 ในปี 2542 สวนมิติทางสังคมก็มีผลการพัฒนาในระดับที่ดี เช่นกัน เพิ่มจากร้อยละ 64.45 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 70.73 ในปี 2547 สำหรับการพัฒนามิติทางสิงแวดล้อมอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจและค่อนข้างคงที่ โดยอยู่ที่ร้อยละ 60 ตั้งแต่ปี 2544 ซึ่งเป็นตัวชุดรังส์ให้ดัชนีการพัฒนาที่ยังยืนยาวตั้งแต่ปี 2544

อย่างไรก็ตาม ยังเป็นเรื่องที่น่ายินดีว่าแนวโน้มการพัฒนาในแต่ละมิติยังเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถึงแม้ว่าด้านสิ่งแวดล้อมจะยังพัฒนาลำบากหน้าไปอย่างช้าๆ แต่ก็ได้ขึ้นโดยตลอดแสดงว่าคนในสังคมให้การรับรู้และใส่ใจในการแก้ปัญหาต่อเนื่องเป็นลำดับ และต้องผลักดันให้ดีขึ้นตลอดไป ซึ่งข้อดีก็ใช่ดัชนีการพัฒนาที่ยังยืน้ำทำให้เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของการพัฒนาในแต่ละมิติได้ชัดเจนขึ้น ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

การพัฒนาเศรษฐกิจมีทิศทางที่ดีขึ้น แต่ การใช้ทรัพยากรยังล้าหลัง

ดังนั้นจึงข้อวัดการพัฒนาที่ยังยืนด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจะลดลงเล็กน้อยในปี 2547 โดยลดจากร้อยละ 72.94 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 72.38 ในปี 2547 แต่ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่ดี

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แม้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เท่าที่ควร ลังเกตได้จากการใช้พลังงานต่อ GDP ที่เพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มห่างจากเป้าหมายที่วางไว้มากขึ้นเรื่อยๆ

ประกอบกับสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนต่อปริมาณการใช้พลังงานทั้งหมดมีแนวโน้มลดลง และปริมาณการใช้พลังงานพาณิชย์เพิ่มขึ้น อันส่งผลให้ไทยต้องเสียเงินตราเพื่อการนำเข้าพลังงาน อย่างไรก็ตามการบริโภคความยั่งยืนขึ้นโดยมีการนำเข้าของเสียงมาแปรรูปหรือนำกลับมาใช้ใหม่ และประสิทธิภาพการผลิตในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การกระจายรายได้ขึ้น ความยากจนลดลง

นอกจากนี้ การว่างงานและหนี้สาธารณะลดลง ส่งผลให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพมากขึ้น อีกทั้งภาครัฐยังได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างจริงจังและกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม มีการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาไปสู่ประชาชนทุกภาคส่วนในทิศทางที่ดีขึ้น

ดัชนีการพัฒนาลัพคมสະท้อนปัญหาลัพคมเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาผลการพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 เป็นต้นมา พบว่า ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการสร้างสุขภาพ และศักยภาพการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้มีโครงการต่างๆ มากมาย เช่น โครงการ 30 นาที โครงการนำร่องกองทุนสุขภาพ และอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ตลอดจนระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งผลให้ดัชนีการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 64 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 71 ในปี 2547

โอกาสทางการศึกษาดีขึ้น แต่คุณภาพมิแนวโน้มลดลง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ยังเป็นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ การพัฒนาศักยภาพและการปั้นตัวบันสังคมฐานความรู้ยังไม่บรรลุผลสำเร็จ แม้ว่ารัฐบาลเพิ่ม

งบประมาณด้านการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการศึกษามากขึ้น

ทำให้อัตราการเรียนต่อสูงขึ้น ปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นจากอดีต แต่คุณภาพทางการศึกษา (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดจากคะแนนผลการทดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) กลับเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม

คุณภาพชีวิตดีขึ้น อาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ในด้านการบริการทางสาธารณสุขภาครัฐได้มีการจัดให้บริการครอบคลุมประชาชนทั่วประเทศเกือบครบร้อยเปอร์เซ็นต์ ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการทางรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง แต่ทรัพยากรทางการแพทย์ ทั้งแพทย์ พยาบาล เตียง งบประมาณ และอื่นๆ ยังไม่เพียงพอ เป็นผลให้การบริการส่วนหนึ่งยังคงกระถูกตัวในเขตเมือง หรือสถานพยาบาลที่มีความพร้อมเท่านั้น

นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการปวนป่วน ยาเสพติดอย่างจริงจังและถือเป็นปัญหาที่เร่งด่วน ทำให้จำนำคดียาเสพติดลดลง อย่างไรก็ตามคดีอาชญากรรมด้านอื่นๆ โดยเฉพาะคดีอุบัติกรรม คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ยังคงเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาที่ผ่านมาของประเทศไทยเน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากเกินไป และละเลยการพัฒนาคน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม จริยธรรม

การบริหารจัดการข้อจำกัด

ปัจจุบันภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้นโดยการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น การเปิดเทวทิศสาธารณะ การจัดทำแผนชุมชน แต่ยังจำกัดในด้านอำนาจในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามยังคงมีความไม่เสมอภาค เกิดขึ้นในสังคมไทย ประชาชนยังถูกละเมิดสิทธิโดยภาครัฐ ในหลาย ๆ เรื่องทั้งด้านกระบวนการยุติธรรม การบริหารท้องถิ่น สิทธิแรงงาน การศึกษา เป็นต้น

ทั้งนี้ ภาครัฐและเอกชนต้องให้ความสำคัญมากขึ้นกับการบริหารจัดการเพื่อให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนให้มากขึ้น

คุณภาพสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

พื้นที่ป่าและป่าชายเลนเหลือไม่ถึงครึ่งหนึ่งของพื้นที่ที่เคยมีในอดีต และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ถูกบุกรุก การลักลอบทำประมงที่ทำลายระบบนิเวศ ส่งผลให้สัตว์น้ำเศรษฐกิจที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์เมื่อ 4-5 ปีก่อนกลับกลายเป็นภาวะวิกฤต ในปัจจุบัน ทรัพยากร่นไม่แนวโน้มขาดแคลนมากขึ้น เนื่องมาจากการรวมทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น

รวมทั้ง ยังเกิดจากภาวะฝนทึบช่วงและการใช้น้ำอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีผลกระทบทางอากาศ มีปริมาณฝุ่นละอองเกินมาตรฐาน และการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น อันสืบเนื่องมาจากการทัวร์สู่ภัลเมืองนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ ลงเสริมการเพิ่มผลผลิตโดยใช้สารเคมี ส่งผลให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และที่น่าตกใจอีกหนึ่งสาเหตุของเกิดผลกระทบที่เสื่อมโทรมลงไปพร้อม ๆ กับคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ก้าวต่อไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการพัฒนาที่ก้าวมาข้างต้นนี้ให้เห็นว่า การพัฒนาที่ผ่านมาแม้ว่าอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ยังมีข้อจำกัดและเงื่อนไขการพัฒนาในบางองค์ประกอบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเร่งแก้ไข ลดข้อจำกัดหรือลด

อุปสรรคที่เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จนั้นฯ ลง โดยเฉพาะการลดการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการลดภาวะมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตและการบริการ โดยใช้เทคโนโลยีที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม โดย

- พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประยุตและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

- ส่งเสริมการประยุตพัฒนา ลดการนำเข้าในทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสภาพทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกในด้านการประยุตพัฒนา

- พัฒนาศักยภาพของคนไทยให้สามารถปรับตัวได้ทันกับยุคสังคมแห่งฐานความรู้ เน้นคุณภาพและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เช่น จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสม เพื่อเป็นฐานความรู้ให้กับสังคม และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ

- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และพัฒนาส่วนที่เสื่อมโทรม โดยการรณรงค์สร้างจิตสำนึก และให้ห้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน

บทสรุป

แม้ว่าภาคร่วมของการพัฒนาประเทศ มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังคงส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หากยังเป็นเช่นนี้ต่อไป “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ก็จะเป็นเพียงความฝันที่ไม่สามารถไปถึงดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคม ไม่เฉพาะภาครัฐเท่านั้น ควรให้ความสำคัญและร่วมมือกันพัฒนาประเทศให้ไปสู่การยั่งยืน เพื่อให้เศรษฐกิจมีความมั่งคั่ง สังคมมีความมั่นคง และทรัพยากรธรรมชาติมีความยั่งยืนสืบไป

ຕໍ່າຮວຈບັກປລູກຕັນໄມ້ : ປລູກຈົຕສາරາຣະສູກາຣພົມບາກີ່ຍັ້ງຍືບ

ຮ້ອຍຕໍ່າຮວຈຕົກປລູກ
ສູງສຸມ

ອໍາເກອປຣາງຄູ່ ຖຸກຂານານໍາມວ່າ “ເປັນເມືອງປິດ” ອ້ອມເມືອງແໜ່ງກາຣມາເພື່ອຈາກໄປ ແລະເຄຍໄດ້
ຮັບກາຣຈັດຄົນດັບໃຫ້ເປັນອໍາເກອຍາກຈົນທີ່ສຸດຂອງປະເທດໄກຍ ເນື່ອຈາກສພາພືນດິນທີ່ເຄຍແໜ່ງແລ້ວ ຝົນຟ້າໄມ່
ຕົກຕ້ອງຕາມຄຸງກາລ ຄຸງນໍ້າຫລາກນໍ້າກີ່ທ່ວມນາຂ້າວ ເກີດກາຣອພຍພ້າຍຄື່ນຮູ້ນຂອງຜູ້ຄົນ
ແຕ່ປັ້ງຈຸບັນກັບກາລຍເປັນສື່ເຈີຍຈົ່ງ ຕາມສອງຝາກຜົ່ງຄົນແລະຕາມເຈື່ອກສວນໄວ່ນາ ເຕັມໄປດ້ວຍໄມ່
ໜລາກໜລາຍໜນິດ ອາທີ ຕັ້ນຍາງນາ ຕັ້ນຕາລ ຕັ້ນຄູນ ຕັ້ນໜີ້ເໜັກ ແລະອື່ນໆ ວິມກັນກວ່າ 2 ລ້ານຕັ້ນ
ສິ່ງເໜັກນີ້ມີຄື່ອພລິຕພລຂອງຮ້ອຍຕໍ່າຮວຈຕົກປລູກ ສູງສຸມ ຜູ້ມຸ່ນັ້ນພັດນາເປັນແຜ່ນດິນດ້ວຍຈົຕສາຣະນະ
ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ຄົນພັນຈາກສພາພຄວາມຍາກຈົນ ໄມລະທິ່ງຄື່ນຮູ້ນບ້ານເກີດ ແລະດ້ວຍສຳນິກທີ່ວ່າ “ຂ້າຮາຊກາຣ ດືອ
ຂ້າຂອງແຜ່ນດິນ”

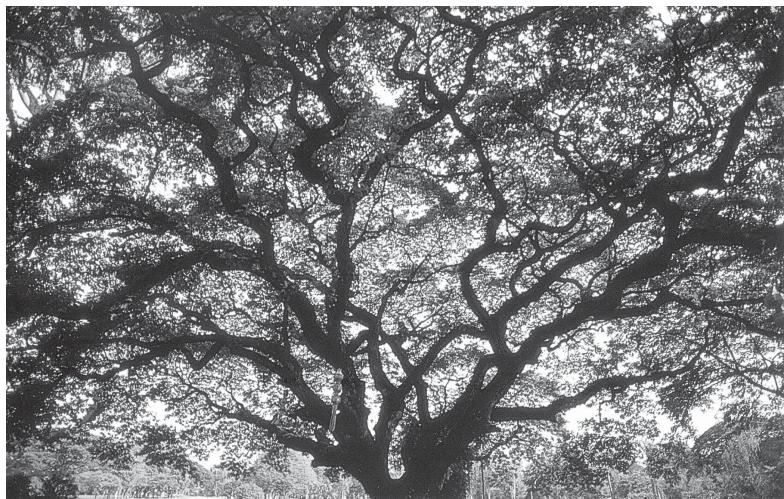
บทเรียนที่ตั้งอยู่บนความประมาท

ร้อยตำรวจตระเวนชายแดน สุริยุทธ หรือที่ชาวบ้านคุ้นเคยปากว่า “นายดาบวิชัย” กีดที่บ้านนาโนน (หมู่บ้านที่มีที่นาอยู่ในที่สูง) ตำบลหนองไ Ngo อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวในชีวิตผ่านวารสารเศรษฐกิจและสังคมไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“พอมักจะเล่าให้ฟังเสมอว่า ทวดเป็นรองเจ้าเมืองโดยมีศเป็นขุนหลวง ในสมัยพระยาภักดีปราบไกรจagger ชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างดี ต่อมาก็ชึ้นเป็นข้าราชการได้ด้วยมาอยู่ที่อำเภออุทุมพรพิสัย ปู่มีลูกห้าคนด้วยคน ทุกคนจะมีหน้าที่การงานที่ดี ยกเว้นพ่อซึ่งเป็นลูกคนที่สามที่ถือว่าตัวเองเป็นลูกข้าราชการ (สมัยก่อนข้าราชการจะเป็นอาชีพร่วมราย) จึงตั้งอยู่ในความประมาทไม่ตั้งใจเล่าเรียน ทำให้ชีวิตผันแปรและยากจนจึงต้องยึดอาชีพเป็นชีวิตน้ำ ชีวิตครอบครัวตกกระกำลำบากมากจนถึงรุนแรง”

ด้วยเกิดความรู้สึกว่า ชีวิตของลูกชานาจะมีความเป็นอยู่ที่ด้อยกว่าลูกข้าราชการ แม้แต่เวลาเข้าไปเรียนระดับมัธยมต้นในอำเภอ ลูกข้าราชการจะไปเช้าบ้านอยู่ แต่ลูกสาวว่ารำวนากต้องไปอาศัยวัดทำให้เห็นถึงการแบ่งชั้นวรรณะของลังคมมาตั้งแต่เด็ก

รวมทั้งคำที่พ่อเคยพูดสอนเสมอว่า อดเด่งเป็นลักษณะของคนตลาด อดตลาดเป็นสมบัติของคนโน่ อดโกเป็นสมบัติของคนจน หรือ รักสนูกต้องทุกข์ถ้นดัด และครุพุดตะไรก็จะตั้งใจฟัง และให้รู้จักคิดตามไปด้วย เพื่อเป็นสิ่งเตือนใจลูกๆ ให้ขยันทำงานกิน ไฟหัวความรู้เมื่อมีโอกาส และให้อยู่ห่างไกลอบายมุข สิงต่างๆ

เหล่านี้ ได้ทำให้เป็นคนช่างคิด ช่างเบรียบเที่ยบ และมีคุณการณ์อันแรงกล้าตั้งมั่นต่อการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาทจากถึงปัจจุบันนี้

วิกฤตครอบครัว : เห็นคุณค่าของต้นไม้

ในช่วงปี 2497 - 2506 จังหวัดศรีสะเกษตกอยู่ในสภาพวิกฤตจากการแห้งแล้ง ที่แล้งติดต่อกันเป็นเวลากว่า 10 ปี แล้งจนไม่มีน้ำฝนตกอยู่ในท้องถินอีกต่อไปได้ ทำให้ครอบครัวต่างๆ ในหมู่บ้านพากันย้ายถิ่นไปอยู่ที่อื่น แต่ครอบครัวของหมวดวิชัยฯ ยังคงยืนหยัดต่อสู้กับภัยแล้งนີ่น din ที่ให้กำเนิดมา ด้วยการดิ้นรนรับจ้าง สร้างพลังในการต่อสู้กับวิกฤตที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่รอดจากความทุกข์ยากที่ทับถมเข้ามาอย่างหนักในขณะนั้น

การออกไปรับจ้าง จะทำทุกอย่างแม้ค่าจ้างจะน้อยนิด โดยมีรายได้เพียงวันละ 3-5 บาท จากการขุดสระ ถางไว้ รับจ้างขึ้นต้นไม้ เก็บมะพร้าว เก็บมะพร้าว เพื่อใช้เป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียนให้ถึงมัธยมปลาย และแบ่งเบาภาระของพ่อ ทำให้ต้องเรียนรู้ว่าเพื่อนรุ่นราวกว่าเดียวกัน แต่ผลของการออกไปรับจ้างขึ้นต้นไม้ดังกล่าว ได้หล่อหลอมจิตสำนึกให้เห็น “คุณค่าของต้นไม้” ที่มีต่อชีวิตและครอบครัวมาโดยตลอดจนถึงทุกวันนี้

ปรางค์กู่ : เมืองแห่งการมาเพื่อจากไป

การรับราชการครั้งแรก เริ่มต้นจากการเป็นเสมียนตราภูรับจ้างที่ว่าการอำเภอปรางค์กู่ ในปี 2508 ที่ต้องทำงานจิปาฐะแบบทุกชนิด ต้องทำงานแทนข้าราชการในอำเภอทุกอย่างทุกแผนก ยกเว้นแผนกการศึกษาที่มีงานเป็นเอกเทศไม่มีโอกาสได้ทำ เท่านั้น

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากปรางค์กู่เป็นอำเภอที่อยู่ห่างไกลความเจริญคนในท้องถิ่นขาดการศึกษาถูกตราชหน้าว่าจากน แซย ไม่ทันสมัย ข้าราชการที่มาอยู่ที่นี่มักจะพูดอยู่เสมอว่า ที่มารับตำแหน่งที่นี่ก็เพราะเพื่อรอดำรงจากที่อื่นว่างเท่านั้น เป็นการมาอยู่เพื่อจากไป

แต่หมวดวิชัยฯ กลับทำในสิ่งที่ต้องกันข้ามกับข้าราชการทั่วไป คือ เมื่อมีโอกาสรับราชการเป็น “ตำรวจ” ในปี 2511 ที่อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ก็ขอขยามนาอยู่ที่ สภอ.ปรางค์กู่ ในตำแหน่งผู้บังคับหมวดงานป้องกันปราบปราม ตั้งแต่ปี 2513 - ปัจจุบัน

ตำรวจนครชีพ : ข้าแผ่นดินที่ต้องทดแทนคุณ

อาชีพตำรวจต้องคลุกคลี พูดคุยกับผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส อุย্�ゆ่ตลดอดเวลา ทำให้รู้และเข้าใจสารทุกชีวิต สดุดิบ และพื้นฐานชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนระดับราษฎร รวมทั้งยังรู้ถึงความต้องการของคนจนเหล่านั้นว่า ต้องการอะไร ขาดโอกาสในด้านใด และจะช่วยพากษาได้อย่างไร

ดังนั้น ด้วยจิตสำนึกรักของการเป็น “ตำรวจนครชีพ” ทำให้คิดเห็นที่สามารถช่วยไก่เกลี้ยได้ ก็จะไก่เกลี้ยให้ยอมความกัน โดยไม่ต้องเสียเงินขึ้นศาล ซึ่งเป็นการช่วยผ่อนคลายความทุกข์ยากของคนจนได้ในระดับหนึ่ง แม้จะมีจำนวนเพียงน้อยนิดก็ตาม

“

แต่เพมกูมิใจในอาชีพตำรวจ
เพรา: อย่างน้อยก่อสุด
ก็ได้เป็นข้าราชการก่อเป็นข้า
บองแพ่นดิน
ก่อต้องกดแทนพระคุณ
บองแพ่นดิน โดยมีความคิดว่า
ตนเองเป็นตำรวจจราชีพ
ไม่ใช่มีอาชีพเป็นตำรวจ

”

“แม้จะมีความรู้น้อย เงินเดือนไม่มาก แต่ผูกภูมิใจในอาชีพตำรวจ เพราะอย่างน้อยที่สุดก็ได้เป็นข้าราชการที่เป็นข้าของแผ่นดิน ที่ต้องทดแทนพระคุณของแผ่นดินโดยมีความคิดว่า ตนเองเป็นตำรวจนครชีพไม่ใช่มีอาชีพเป็นตำรวจน้ำใจ ตำรวจนครชีพ หมายถึง ต้องทำอาชีพของตำรวจน้ำใจ สมบูรณ์แบบ ประชาชนเดือดร้อนก็สามารถพึงพาอาศัยได้ แม้แต่ผู้ร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชาเมื่อต้องการความช่วยเหลือเราสามารถแบ่งเบาได้”

แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง : จุดเริ่มต้นเปลี่ยนแนวคิดเป็นจิตสาธารณะ

ในช่วงปี 2530-2531 นับเป็นจุดเริ่มต้นและจุดเปลี่ยนชีวิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การได้รับโอกาสเข้าไปเป็นวิทยากรบรรยายในโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ซึ่งก่อให้เกิดสำนึกรักอาชีพตำรวจน้ำใจได้เป็นแค่ผู้พิทักษ์สันติราษฎรธรรมด้าต่อไป รวมทั้งได้ตั้งปณิธานอย่างแรงกล้ากับตนเองว่า เมื่อเห็นเพื่อนบ้านเป็นทุกชีวิต นั้นคือภารกิจที่จะต้องร่วมกันแก้ไข

“ทางcombe ได้คัดเลือกเข้าอบรมในโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการ การชี้ข้าราชการที่เข้าร่วมส่วนมากเป็นครู พระภิกษุ จะมีตำรวจคนเดียว และเมื่อได้เข้าอบรมมันถ่องแท้มีความมีความเชื่อถือ แล้วล้างหน้าออก มันสร้างเบรียบเนี้ยบคนที่เกิดดวงตาเห็นธรรม โครงการจะเน้นให้เราไม่ลักชณะการเป็นผู้นำ เน้นให้เป็นคนที่เสียสละ ให้เราลดลาดและสามารถเป็นแบบอย่างของประชาชนได้”

แผ่นดินธรรม คือ การอยู่กันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ลักขโมย และไม่ช่มแหงรังแกกัน ส่วนแผ่นดินทอง คือ การปฏิวัติความคิดให้ขยันอย่างฉลาดที่เปลี่ยนจากการทำมาหากิน ให้หันมาเน้นการสร้างอยู่ทำกิน ที่สามารถปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้

ชาวบ้านเคยมีวัฒนธรรมมาแต่ก่อต้น คือ การจะหาปลามาทำกับข้าวครั้งหนึ่งปกติจะไปหาตามหนองคลองบึง แต่ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สอนให้ชาวบ้านชุดบ่อเลี้ยงปลา เน้นเกษตรแบบพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีปรัชญา คือ 1) ให้ฟังตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่เบียดเบียนใคร 2) ให้ขยันอย่างฉลาด ปราศจากอบายมุข และ 3) การเป็นผู้นำ เมื่อเห็นเพื่อนบ้านเป็นทุกชีวิต เป็นภารกิจที่เราต้องร่วมกันแก้ไข เราจึงจะได้เพื่อนบ้านที่ดี เมื่อมีเพื่อนบ้านที่ดีก็ไม่ต้องมีรั่วบ้าน

ต้นไม้ : ปัจจัยสี่ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลก

การที่ได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง รวมทั้งได้เห็นสภาพของชีวิตความเป็นอยู่ของชาวปรางค์กู่ที่มีแต่คนยากจน ผืนดิน

แห่งเหล็ก ขาดแคลนตันไม้ไม่มีความร่วมรื่น จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า การจะแก้ไขปัญหาความยากจนของคนป่วยคู่ได้ คือ การปลูกต้นไม้

เพราการปลูกต้นไม้มีเมื่อทำแล้วจะได้ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ เป็นอาหาร เป็นที่อยู่อาศัย เป็นเครื่องผู้ช่วย และเป็นยาพักษาโรค ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษย์และสัตว์บนโลกนี้อย่างมาก many รวมทั้งเป็นที่นาของผู้มีสติปัญญาที่ประับผลสำเร็จในชีวิต เช่น พราพุทธเจ้า ไม่ว่าจะประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานก็อยู่ได้ต้นไม้ ดังนั้นการปลูกต้นไม้คือความพยายามเป็นอันดับแรกที่สมควรลงมือทำเป็นตัวอย่างให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

สร้างความรู้ ความเข้าใจ และการเรียนรู้ร่วมกัน

ภารกิจที่ต้องทำ คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจกับชาวบ้าน เพื่อให้ถึงสาเหตุของความยากจน และแนวทางการแก้ไข เมื่อชาวบ้านยอมรับ จึงได้ทำเป็นแบบอย่างตามอุดมการณ์ของโครงการฯ ที่ว่า “จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ จะพัฒนาโครงสร้างต้องเราก่อ”

โดยได้เริ่มที่หมู่บ้านเป้าหมายนำร่องก่อนที่หมู่บ้านอื่นๆ และหมู่บ้านวัดหนามแห่ง ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอปรางค์กู่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทั้ง สภาพพื้นที่ คนมีความรู้ดี มีศีลธรรมดี และชาวบ้านมีความกระตือรือร้น ทำให้สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการหมู่บ้าน การรวมกลุ่ม การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่เกิดความเหมาะสมนำไปอยู่ได้ด้วย

ต่อมาได้ขยายทำในทุกตำบล ละ 2 หมู่บ้านทั้งหมู่บ้านใหญ่ที่มีความพร้อมมาก และมีความพร้อมน้อย ได้แก่ หมู่บ้านว่าน ตำบลสำโรงปราสาท เพื่อเปรียบเทียบกันระหว่างหมู่บ้านที่มีความพร้อมและหมู่บ้านที่ยังไม่มีความพร้อมเพื่อให้โอกาสผู้คนได้เห็นและศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

“ผมทุ่มเททำมาตั้งแต่ปี 2531 โดยการนำความรู้ที่ได้ไปสร้างความรู้ ความเข้าใจกับชาวบ้าน ไม่แบกรหัสไว้ ช่วยกันฟังไม่รู้เรื่อง ผมจึงทำให้เห็นเป็นตัวอย่างและนี้คือจุดเริ่มต้นในการปลูกต้นไม้ของผม

หลักที่ผมยึดถือคือ การทำเพื่อคนอื่น เพื่อคนที่เขาไม่รู้ และต้องทำด้วยจิตศรัทธา ถือคิดว่า ปลูกทุกอย่างที่กินได้ และกินทุกอย่างที่ปลูก เช่น ขี้เหล็ก สะเดา กระถิน และตะไคร้ ฯลฯ เป็นต้น”

ถูกมองว่า “เป็นคนบ้า” ปลูกต้นไม้

ด้วยสำนึกในการเป็น “ข้าของแผ่นดิน” เมื่อเห็นชาวบ้านเป็นทุกข์ จึงเกิดความคิดที่จะเข้ามาช่วยทำให้ชาวบ้านเกิดความชั่นอย่างตลาด ไม่ถูกหลอกถูกโกง และสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพในแผ่นดินบ้านเกิดของตนเองได้อย่างมีความสุข

จึงได้ทุ่มเทกับการปลูกต้นไม้โดยทำตามลำพัง โดยทุกเช้าก่อนไปทำงาน และหลังเลิกการทำงาน ได้ขอมเตอร์ไซด์เพื่อนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกตามแนวเขตแดน ที่สาธารณะ หรือไม่ก็ในที่ที่เข้าชุดสระที่มีกองดินที่โปร่ง เป็นสภาพที่เหมาะสมกับการปลูกต้นไม้ เพราะดินมีปุ๋ยอินทรีย์ มีความชุ่มชื้นและโปร่งอากาศ เข้าก็จะนำเมล็ดไปหยดไว้ทั่ว จนชาวบ้านและเด็กๆ มองว่าเขาเป็นคน “บ้า”

“บ้า” เพราะปลูกต้นไม้ที่ไม่ใช่ของตนเอง บ้าเพราะเข้าปลูกต้นตาล ซึ่งกว่าจะให้ผลก็ใช้เวลาถึง 10-18 ปี ซึ่งแม้แต่ภรรยาจะหัวใจบ้า ลูกๆ รู้สึกอย่างจึงบอกให้ฟังเลิกทำ

“ผมไม่ได้ว่าอะไร ไม่กรีด เพราะส่วนหนึ่งผมได้รับแรงบันดาลใจจากโครงสร้างแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ที่เน้นให้เราพึ่งพาตนเอง ให้รู้จักการเป็นผู้นำ ให้รู้จักการเสียสละ

ผมจะบอกถูกเสมอว่าสิ่งที่พ่อทำเป็นการทำบุญอย่างบริสุทธิ์ใจ การทำบุญด้วยวิธีนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องและยั่งยืนไปจนชั่วโลกชั่วโลก ยิ่งกว่าการทำบุญด้วยทรัพย์สินเงินทอง เพราะหากท้องของชาวบ้านได้กินอิ่มกันก็วนหน้าในชาตินี้ ทำให้ผมมีกำลังใจ ไม่ท้อถอย ทำแล้วมีความสุข ถ้าวันไหนไม่ได้ไปปลูก มันรู้สึกเหมือนกับพระที่ไม่ได้ออกบินทบานตร ทั้งนี้เป็นเพราะผู้คนเห็นถึงสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต”

สี่โครงการ : สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของปราจีนบุรี

ความมุ่งมั่นที่จะทำให้ทุกเป็นป้าเปลี่ยนนาให้เป็นสวนต้นไม้ ดังนั้น ไม่เพียงแต่จะปลูก “ต้นไม้” ด้วยตนเองอย่างจริงจัง แต่ต้องเนื่องแล้ว ยังได้พยายามซักซานชาวนาที่ทำงานปีหันมาทำไร่นาสวนผสมให้สอดคล้องกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เมื่อได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน และหน่วยงานราชการต่างๆ มาขึ้น จึงได้เริ่มจัดทำโครงการสร้างเมืองปราจีนบุรีที่ยั่งยืนขึ้นมา 4 โครงการคือ **ปลูกต้นยางนา ไว้ให้สร้างเรือน สร้างบ้าน ปลูกต้นตาล มีความทนต่อความแห้งแล้ง ทั้งต้นใช้ประโยชน์ได้** ปลูกต้นคูน เพื่อความสดชื่นในหมู่บ้าน และการทำไร่นาสวนผสม เพื่อให้มีชุมชนร่วมกัน เก็บอยู่ในบ้านให้มีอยู่ มีกินอย่างพอเพียง

ด้วยความมุ่งหวังว่าสิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้ชีวิตของคนปราจีนบุรีไม่ต้องประสบกับปัญหาหน้าร้อนก็แห้งแล้งจัด ผืนดินแตกกระแทก ขาดความชื้นร่อง ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต หน้าฝนน้ำตกไม่เหลือเข้ามาท่วมน้ำข้าว ชาวนาไม่ต้องดำเนินชีวิตอยู่กับความเสี่ยงจากดินฟ้าอากาศเมื่อฝนในอดีตที่ผ่านมา

นารมี่เจ้าอาวาสวัดต่างๆ ที่มาร่วมเป็นเจ้าภาพสวนพระราชธรรมในงานศพเจ้าคณะ大宗主ในช่วงเดือนเมษายน 2535 ให้เป็นเครื่องขยายการปลูกต้น “ยางนา” ซึ่งทำให้ทุกวัดมีการปลูกต้นยางนาอย่างแพร่หลายในปัจจุบันนี้

“ผมได้ไปเก็บถุงยางอยู่ที่วัดระหารได้ประมาณ 4 กระสอบและได้เข้าไปนับกับท่านพระครูสารกิจวิมล เจ้าอาวาสวัดระหารว่า ในช่วงที่พระสดօภิธรรมขอให้ลูกศิษย์วัดนำเมล็ดยางนาเข้าไปในพิธีสวดด้วย

ท่านพระครูฯ ก็ได้ขอความร่วมมือเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ให้นำถุงยางนาไปปลูกไว้ในบริเวณวัดของท่านด้วย ถ้าที่วัดท่านมีจำนวนมากก็แบ่งให้ญาติโยมนำไปปลูกในที่ของแต่ละคนต่อไป เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ท่านพระครูวิมลธรรมะสิกณที่มรณภาพไปแล้ว และที่สำคัญต้นไม้มีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเช่นนี้”

นอกจากจะพึ่งบารมีของพระครูวัดต่างๆ แล้ว ยังมีนายอำเภอันต์ชงการทอง ซึ่งเป็นนายอำเภอในช่วงปี 2537-2541 เป็นคนที่สนับสนุนหมวดวิชัยฯ อย่างจริงจัง โดยจะอาสาขับรถพาไปปลูกต้นไม้ในที่ต่างๆ ด้วยตนเองเป็นประจำ

นอกจากนี้ยังได้นำกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านมาร่วมในการปลูกด้วยทุกครั้ง “ท่านเป็นคนที่ผู้คนและให้ความนับถือในความมุ่งมั่นของท่าน หลังจากท่านเกษียณอย่างราชการใน กันยายน 2541 ผู้คนก็ปลูกคุณเดียวตามลำพังมาเรื่อยๆ”

พระ และนายอำเภอ เครื่องข่ายสนับสนุนที่สำคัญ

การผลักดันแนวคิดการปลูกต้นไม้ ตามโครงการสร้างเมืองปราจีนบุรีที่ยั่งยืนข้างต้น ได้มีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง 5 โครงการที่ขยายเครือข่ายโครงสร้างทั้ง 4 โครงการที่ขยายตลาด คือ การเข้าไปขอพื้น

13 ปีแห่งการนำสู่การยอมรับ

ผลจากการลงแรงและรณรงค์ชาวปราจีนบุรีด้วย 4 โครงการดังกล่าว ของ “คนบ้า” มาตั้งแต่ปี 2531 เป็นเวลากว่าสิบปี จนปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม คือ ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2543 ประชาชนอำเภอปราจีนบุรีทั้ง 10 ตำบลได้พร้อมใจกันลงมติให้ 4 โครงการนี้เป็นคำวัญของอำเภอว่า “**ปราจีนบุรีอยู่ในป่ายาง กลางคงตาล บานสะพรั้งดอกคุณ บริบูรณ์ในไร่นาสวนผสม**” ตลอดจนมีการแต่งเพลง “รำวง

โครงสร้างเมืองป่างค์กู” เพื่อเป็นสื่อในการรณรงค์คำขวัญของโครงการฯ สร้างจิตสำนึกดังกล่าว

ปัจจุบันได้มี สถาบันธรรมชำgeo ป่างค์กู” โดยมีแกนนำที่รับผิดชอบงานต่อเจตนาตามมติการรณรงค์ปลูกต้นไม้ทั้ง 4 โครงการ ที่สำคัญดังนี้

● พระครูสารกิจวิมล ที่ปรึกษาสถาบันธรรมชำgeo เจ้าอาวาสวัดบ้าน נהหราหรือเจ้าคณะตำบล รณรงค์ให้วัด ชาบ้าน และโรงเรียนในอำเภอป่างค์กู” ที่ดอนให้ปลูกยางพารา ที่ลุ่มให้ปลูกยางนา ตามสวนไร่นาในกรุงสิทธิ์ของแต่ละคน

● ร้อยตรีวุฒิรัชัย สุริยุทธ รองประธานสถาบันธรรมชำgeo รณรงค์ในการปลูกต้นตาลตามที่สาธารณชนทั่วไป

● ดร.สุนีย์ อินฉัตร และ สส.มาลินี อินฉัตร ประธานฝ่ายคุณธรรมที่ปรึกษาสถาบันธรรมชำgeo รณรงค์ปลูกต้นคุณตามริมถนนหนทาง หรือที่สาธารณะ

● กำนันพิชัย ဓรสาธิตกุล ที่ปรึกษาสถาบันธรรมชำgeo รณรงค์ในเรื่องปุ๋ยอินทรีร์ ปุ๋ยชีวภาพและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วไป ให้เปลี่ยนจากการทำนาปีเป็นไร่นาสวนสม

นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กระทรวงมหาดไทย เข้ามายืนเคียงข้างเพื่อสนับสนุนต่อเจตนาภารณ์ เพราะเห็นว่าหมวดวิชัยฯ อย่างมากขึ้น ทำเพียงลำพังต่อไปคงไม่ไหว รวมทั้งองค์กรคืนธรรมชาติสู่แผ่นดิน คำgeoป่างค์กู” เครือข่ายอาสาสมัครทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่บ้าน(ทสม.)ที่มีหมวดวิชัยฯเป็นประธาน ได้เริ่มก่อตั้งมาประมาณหนึ่งปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมรณรงค์ปลูกต้นไม้ทุกหมู่บ้าน และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว เช่น ปลูกต้นไม้ที่หมู่บ้านชาย ตำบลสวยงาม บ้านขอนแต้ เป็นต้น

18 ปี : กับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

ด้วยผลของการมุ่งมั่น และมีจิตศรัทธามากกว่า 18 ปีของการปลูกต้นไม้ กว่า 2 ล้านต้น ทำให้เป็นดินที่เคยแห้งแล้งกันดารของคำgeoป่างค์กู” จังหวัดศรีสะเกษ กลายเป็นสีเขียว สถาบันฟ้า อาทิตย์ขึ้นก่อนอื่นอย่างมาก สงผลให้หมวดวิชัยฯ ได้รับรางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติอย่างมากมาย อาทิ เกียรติบัตรยกย่องเชิดชูจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ สภานิติบัญญัติและสิ่งแวดล้อม ในด้านส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2544

ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมาธรรมจักรสาขาส่งเสริมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2544

รวมทั้งได้รับ โล่ พร้อมใบประกาศเกียรติคุณ
และรางวัลถูกใจกลไกสีเขียว ประ掏บทุคคล จาก
นายอานันท์ ปันยารชุน เมื่อวันที่ 18 มีนาคม
2544 ฯลฯ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ศรีสะเกษ ยังได้มอบปริญญาบัตรศิลปศาสตร์
มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวัสดุเสริมสุขภาพ
และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุโขทัยได้มอบ
ปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
ตลอดจนสำนักงานตำราจแห่งชาติได้
เลื่อนตำแหน่งและประดับยศให้เป็น
ร้อยตรี ดำรงตำแหน่ง เมื่อเดือนตุลาคม 2548

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่หมวดวิชัยฯ รู้สึก
ดีใจและมีความสุขใจที่นอกเหนือจากรางวัล
และเชื่อเลียงที่ได้รับแล้ว คือ การที่ได้เห็น
ชาวบ้านได้เก็บผลผลิตไปกินไปขาย และ
เห็นเชิงอื่นๆ ได้ชาวบ้านเกิดความรักและ
ห่วงใยคนต้นไม้ของพวงเขมา กันขึ้น เด็กและ
เยาวชนหันมาให้ความสนใจที่จะปลูกต้นไม้
มากขึ้น

รวมทั้งทำให้ชาวบ้านสามารถ
ประกาศว่าตนเป็น “คนบริจาคต้นไม้” อย่างภาค
ภูมิใจ ซึ่งแตกต่างกับในอดีตที่ไม่กล้าเปิด
เผยถึงถึงกิจกรรมของตนต่อสาธารณะ สิ่ง
เหล่านี้ “ทำให้ผมมีกำลังใจ จะปลูกต้นไม้ไป
เรื่อยๆ ปลูกไปจนกว่าจะตาย”

บทสรุปท้าย

“ต้นไม้” เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่ดำรงอยู่คู่ผืนแผ่นดิน ที่ให้คุณประโยชน์
อย่างมากมายต่อมวลมนุษย์ สัตว์ และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกนี้ รวมทั้งเป็นต้น
กำเนิดของแหล่งน้ำลำธาร และให้ความชุ่มชื้น ให้อากาศบริสุทธิ์ ตลอดจนความ
ร่มเย็น

ขณะเดียวกันโลกในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญต่อ “มูลค่าทางเศรษฐกิจ”
มากกว่า “มูลค่าชีวิตและสิ่งแวดล้อม” ทำให้ต้นไม้ถูกโคนน์เพื่อจุดประสงค์ทาง
ธุรกิจมากขึ้น อันเป็นสาเหตุของวิกฤตสิ่งแวดล้อมโลกที่กำลังคืบคลานเข้ามา ที่
อาจจะส่งผลร้ายต่อกลุ่มชีวิตบนโลก

หมวดวิชัยฯ หวังเพียงแต่ว่าอย่างให้คนไทยเห็นถึงประโยชน์ของต้นไม้ที่มี
ต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตของเราทุกคน ให้รักต้นไม้และอย่างที่จะปลูกต้นไม้ ด้วยการ
เสียสละแรงกายแรงใจเพียง 1 คน 1 ต้นเพื่อปวงชนชาวไทยและผืนแผ่นดินไทยให้
เกิดความร่มเย็น สวยงามและยั่งยืนสืบไป

◆◆◆◆◆

ความอยู่ดีมีสุขวัดได้อย่างไร

“ความอยู่ดีมีสุข” ของแต่ละปัจเจกบุคคลย่อมแตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับการเลือกวิถีการดำเนินชีวิตและแสวงหาความสำเร็จในชีวิต เช่นเดียวกันกับ “ความอยู่ดีมีสุข” ของคนในแต่ละสังคม ในแต่ละ ประเทศย่อมแตกต่างกันไปตามมาตรฐานการดำรงชีวิตของ แต่ละปัจเจกบุคคลในสังคมนั้น

ความเป็นมาของแนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข”

ในอดีต เครื่องชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในประเทศ และการเติบโตของรายได้ต่อหัวเป็นเครื่องมือหลัก ต่อมาได้เริ่มตระหนักรู้ว่าเครื่องมือดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะ วัดการเปลี่ยนแปลงในระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชนได้ โดยเห็นว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ใน ระดับสูงไม่ได้หมายความว่าประชาชนจะมีความอยู่ดีมีสุขในระดับสูงตามไปด้วย

การพัฒนาประเทศจึงควรมีน้ำเสียง “ผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนาคือ การทำให้ปัจเจกบุคคล สามารถบรรลุผลสำเร็จในลักษณะที่ต้องการและปัจเจกบุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกวิถีการไปสู่ความสำเร็จด้วย ตัวของเขารอง ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นเพียงเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น” หรือกล่าวอีก นัยหนึ่งคือ การพัฒนาความมุ่งไปสู่ “ความอยู่ดีมีสุข” ของคนในสังคมนั้นเอง

กรอบแนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข”

ความอยู่ดีมีสุขของคนในแต่ละสังคม แต่ละประเทศ ย่อมจะแตกต่างกันไปตามมาตรฐานการดำรงชีวิต ของแต่ละปัจเจกบุคคลในสังคมนั้น ซึ่งไม่สามารถใช้มาตราฐานเดียวกันไปวัดความอยู่ดีมีสุขของคนในแต่ละ สังคมหรือคนทั้งโลกได้ เพราะทุกสังคมมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นในด้านแนวคิด วัฒนธรรม ประเพณี และ ชีวิตความเป็นอยู่ ความอยู่ดีมีสุขจึงเป็นแนวคิดแบบองค์รวมที่มีการเชื่อมโยงของการพัฒนามิติต่าง ๆ อย่าง แยกกันไม่ออก ดังนั้น การประเมินความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมต่างๆ จึงต้องมีวิธีวัดที่แตกต่างกันไป

สำหรับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ กำหนดคำนิยามของความอยู่ดีมีสุขไว้ดังนี้

“ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่าง ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

ตัวชี้วัด 7 ด้าน : ตัวชี้วัดผลกระทบสุดท้ายของการพัฒนา

ความอยู่ดีมีสุขประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้ และ การกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ใน แต่ละองค์ประกอบ ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดผลกระทบสุดท้ายของการพัฒนา และตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงใน กระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ผลกระทบขั้นสุดท้าย ดังนี้

องค์ประกอบ “ความอยู่ดีมีสุข”

● สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดี การรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ลั่งสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

● ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพราะความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ให้ทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่คนเราจะมีความรู้ด้านนั้น จะต้องได้รับการศึกษา การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและพัฒนาสติปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของคนให้สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” เรียนรู้ที่จะพึงตนเองและใช้ประสบการณ์ ศักยภาพ และทักษะของตนให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

● ชีวิตการทำงาน เป็นปัจจัยกำหนดความอยู่ดีมีสุขของคน นอกจากจะต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดี ได้รับการศึกษาแล้ว การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง ยอมส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้และยังประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

● รายได้และการกระจายรายได้ ความขัดสนในด้านรายได้ในภารยังชีพ การมีปัญหาความยากจนที่รุนแรงและความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในระดับสูง ย่อมสะท้อนการอยู่อย่างเป็นทุกข์ในสังคม ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอำนาจซื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐาน และลดพ้นจากปัญหาความยากจน และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

● ชีวิตครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” ครอบครัวอยู่ดีมีสุขคือครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น รู้สึกทบทวนหัวที่ของครอบครัว มีความสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึงตนเองได้ และมีการเกี้ยวกับสังคมอย่างมีคุณธรรม

● สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สภาพแวดล้อมที่ดียอมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดีหมายถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการสาธารณูปโภคที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุขของคน

- การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการคุ้มครองในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่สังคมที่คนในสังคมจะอยู่ดีมีสุขตลอดไป

ทั้งนี้ ตัวชี้วัดทั้ง 7 ด้านข้างต้นมีองค์ประกอบและดัชนีที่สำคัญ ดังนี้

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและองค์ประกอบ

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ดัชนี
1. สุขภาพอนามัย	1. การมีชีวิตยืนยาว 2. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี 3. การสร้างความเป็นธรรมในระบบสาธารณสุข	1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 2. สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี 3. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ
2. ความรู้	4. การได้รับการศึกษาของคนไทยอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกัน 5. คุณภาพการศึกษา	4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน 5. อัตราการเข้าเรียนห้องเรียนของเด็ก ชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย 6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
3. ชีวิตการทำงาน	6. การมีงานทำอย่างทั่วถึง 7. ความมั่นคงในการทำงาน	7. สัดส่วนผู้ว่างงาน 8. สัดส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในชั้นครูบคุณของกองทุนประกันสังคม
4. รายได้และการกระจายรายได้	8. รายได้ 9. การกระจายรายได้	9. สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้ 10. สมรรถนะที่การกระจายรายได้
5. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต	10. ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับบริการสาธารณูปโภค 11. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 12. สิ่งแวดล้อม	11. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง 12. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ 13. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร 14. สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร 15. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ 16. สัดส่วนเชื้อต่อประชากรแต่ละปี 17. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด
6. ชีวิตรอบครัว	13. สมรรถภาพของสมาชิกในครอบครัว 14. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	18. อัตราการหย่าร้าง 19. อัตราการจดทะเบียนสมรส 20. ความอุ่นของครอบครัว 21. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย ร้อยละ 10
7. การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ	15. หลักคุณธรรม 16. การมีส่วนร่วม 17. ความคุ้มค่า 18. ความโปร่งใส	22. สัดส่วนจำนวนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย 23. สัดส่วนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 24. สัดส่วนค่าใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP 25. ดัชนีชี้วัดค่าปรับขั้นขององค์กร Transparency International (TI)

การวัดความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนา “ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข” เป็นดัชนีรวมโดยพัฒนาจากตัวชี้วัดสำคัญ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทั้ง 7 ด้าน เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับติดตามประเมินผลและวัดผลกระทบสุดท้ายของการพัฒนา โดยกำหนดคะแนนและระดับความสำเร็จของการพัฒนาออกเป็น ระดับดีขึ้นมา ดีขึ้น ดีหรือไม่เปลี่ยนแปลง และระดับต้องปรับปรุง เพื่อให้เห็นถึงระดับของความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในแต่ละช่วงเวลา

คนไทยมีความอยู่ดีมีสุขระดับดีในช่วงแผนฯ 7

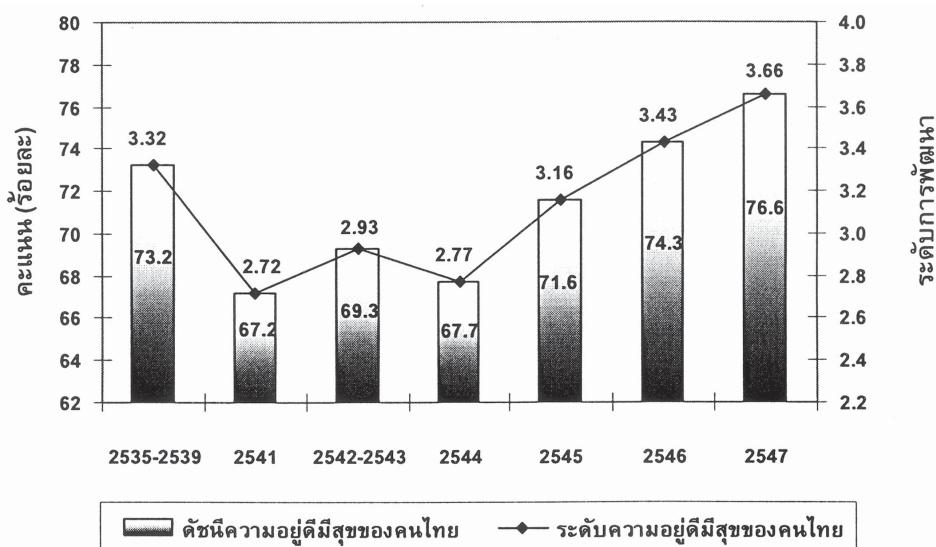
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ปี (2535-2539) เป็นช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 8.2 ต่อปี ดัชนีความอยู่ดีมีสุขในช่วงนี้เท่ากับร้อยละ 73.2 หรือคิดเป็นระดับความสำเร็จของการพัฒนาระดับ 3.3 นับว่าอยู่ในระดับดีแม้ว่าการพัฒนาอยู่ในระดับดี แต่ยังคงมีปัญหาทางด้านคุณภาพการศึกษา ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงมีแนวโน้มนำไปเป็นห่วง และยังมีความไม่ปลดภัยในเชิงสังคมและทรัพย์สิน

รวมทั้งปัญหาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเหลืออีก很多 ขณะที่การบริหารจัดการของภาครัฐมีปัญหาความไม่โปร่งใส เจ้าหน้าที่รัฐขาดคุณธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจค่อนข้างน้อย

วิกฤตส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขลดลงในช่วงแผนฯ 8

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (ปี 2540-2541) ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยลดตัวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในปี 2541 ลดตัวถึงร้อยละ 10.5 ส่งผลกระทบให้ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปี 2541 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 67.2 และระดับความสำเร็จของการพัฒนาเปลี่ยนจากระดับดี มาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ปี 2535 - 2547

คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้นในระยะ 3 ปีของแผนฯ 9

อย่างไรก็ตาม ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในระยะ 3 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67.7 ในปี 2544 มาอยู่ที่ร้อยละ 71.6 ในปี 2545 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.3 และ 76.6 ในปี 2546 และ 2547 ตามลำดับ แม้ว่าในปี 2547 ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจไทยจะเริ่มคลอดตัวลง แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยลดลงตามไปด้วย

เนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยในปี 2547 ยังอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ประกอบกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้า ที่มุ่งสร้างงาน เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของประชาชน รวมทั้งการดำเนินการพัฒนาด้านสังคมอย่างต่อเนื่อง ได้มีส่วนทำให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปี 2547 ยังคงอยู่ในระดับดีคือ มีค่าเท่ากับ 3.66

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนฯ 10 ยังคงเน้นความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งจะมีการประกาศใช้ในปีงบประมาณ 2550 จะยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยังมีแนวคิดว่า “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาคือ “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย”

ขณะนี้กระบวนการจัดทำแผนฯ 10 ได้เริ่มต้นขับเคลื่อนแล้วจากการประกาศงบประมาณประจำปี 2548 ของสำนักงานฯ ในเรื่อง “ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ : 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ” เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในสังคมถึงทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในระยะแผนฯ 10

บทสรุป

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือไม่ได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อ “คน” หรือที่เรียกว่า

“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” การติดตามประเมินผลการพัฒนาแห่งชาติมีการพัฒนาแล้ว จึงต้องดูว่าเกิดอะไรขึ้นกับคนบ้าง โดยพยายามวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นกับคน ซึ่งก็คือการวัด “ความอยู่ดีมีสุขของคน”

การวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นกับคน โดยใช้ดัชนีชี้วัด “ความอยู่ดีมีสุข” ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนาขึ้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ด้านดังที่กล่าวมาแล้ว ได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยชี้วัดผลการพัฒนาสังคมในภาพรวมได้

แต่เครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทั้ง 7 ด้านอาจจะเหมาะสมเฉพาะสังคมไทยเท่านั้น และอาจจะไม่เหมาะสมกับสังคมอื่นที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขของคนในแต่ละสังคมจึงไม่เหมือนกัน การประเมินผลความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมต่าง ๆ จึงต้องมีวิธีวัดที่แตกต่างกันออกไป

◆◆◆◆◆

ความสุขของคนไทย : วัดด้วยอะไร

นายแพทย์สมศักดิ์ ชุณหารัศมี

เลขานุการมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

ความสุขของคนไทยคืออะไร ความสุขของปัจเจกและความสุขของสังคม
หรือของประเทศไทย แล้วจะวัดความสุขเหล่านี้ได้อย่างไร นับเป็นคำถามที่ดู
เหมือนเป็นเรื่องที่ใกล้ๆตัวเรา แต่คำตอบที่ได้รับจากล่าสุดได้ว่ามีหลากหลาย แตก
ต่างกันทั้งส้านะ อาชีพ การศึกษาคนแต่ละบุคคล ซึ่งวารสารเศรษฐกิจและสังคม
ได้รับเกียรติจากนายแพทย์สมศักดิ์ ชุณหรัตน์ เลขาธิการมูลนิธิสาธารณะสุข
แห่งชาติ ที่ได้เสนอแนวคิดการพิจารณาเรื่องความสุขของปัจเจกบุคคล ความสุข
ของสังคมหรือประเทศไทยและมุ่งมั่นในการวัดความสุขเหล่านี้ให้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

มองความลุขของคนไทยอย่างไร

คนทั่วไปเวลาพูดถึงความสุขก็จะนึกถึงความสุขของปัจจุบัน หรือความสุขในอดีต แต่ละคน และมักจะถามว่าจะทำอย่างไรให้คนมีความสุข แล้วลงรายละเอียดว่าคนนั้นควรทำตัวอย่างไร จึงจะมีความสุข พูดง่าย ๆ ก็คือ มองความสุขผ่านปัจจุบัน

แต่นายแพทย์สมศักดิ์ฯ เห็นว่าความสุขของคนขึ้นอยู่กับว่าอยู่ในสังคมแบบไหน เพราะความสุขของคนจะถูกกำหนดโดยสังคมที่เข้าอยู่ไม่ใช่พัฒนาระบบที่เข้าเป็น เพราะฉะนั้น ความสุขของคนจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเขาทำใจถ้าเขาทำได้เขางับคับหรือควบคุมหรือปั้บพัฒนาระบบได้ เขาก็จะมีความสุข

ทั้งนี้ความสุขของคนมีหล่ายระดับทั้ง
ในระดับบุคคลและในระดับสังคม โดยความ
สุขในระดับบุคคล หมายถึง การมี
สุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญาและ
สังคม ส่วนความสุขในระดับสังคม หมาย
ถึง การพัฒนาสังคมแบบองค์รวมที่ให้
ความสำคัญกับการพัฒนามิติทางสังคม
วัฒนธรรม ศาสนา ครอบครัวไปกับการ
พัฒนาประเทศ

ความสุขวัดจากภายในนอกหรือภายใน

องค์ประกอบของความสุขของคนเรา
จะประกอบไปด้วยสองส่วนคือความสุขภายใน
และ ความสุขภายนอก โดยความสุขภายใน
จะเป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในตัวใจ ไม่
ได้ขึ้นกับการมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอก

โดยตรง เป็นความสุขในระดับจิตและปัญญา ซึ่งความสุขภายในของแต่ละคน มักได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก และส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และเกิดขึ้น เนื่องจาก

ส่วนความสุขภายนอกมักสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตรวมทั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม แบ่งออกได้เป็นการ มีปัจจัยที่พอเพียง มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวอบอุ่น การมีชุมชนเข้มแข็ง มี สิ่งแวดล้อมที่ดี

“ถ้าผมจะมองความสุขของคนไทย ผมจะไม่มองแค่ว่ามีกี่คนที่มีความสุข สมมุติว่าถ้าความสุขวัดได้ ผมจะมองว่าสังคมที่คุณไทยอยู่ มีสิ่งที่ผมเรียกว่าองค์ ประกอบที่เอื้อให้คุณมีความสุขได้มากน้อยแค่ไหน อันนี้เป็นประเด็นที่หนึ่ง ประเด็น ที่สอง เวลาที่พูดว่าความสุขเปลว่าอะไร มีคำถามง่ายๆ ว่าเราตัดความสุขจาก สิ่งของภายนอก หรือ จากความรู้สึกภายในใน”

3 ส. ก่อให้เกิดความสุขใช่หรือไม่

3 ส หรือความสบายน ความสะอาด ความสนุก เป็นสิ่งที่ทำให้คุณมี ความสุขใช่หรือไม่ เมื่อเศรษฐกิจพัฒนาให้เจริญขึ้นก็จะมีเครื่องมือเครื่องใช้มา อำนวยความสะดวกให้คุณมีความสบายนามากขึ้น ดังเช่น ถ้าหากคนหน้ามีเลือก กัน หน้าใส่ ถ้าร้อนมีห้องแอร์ ไปไหน มาไหนก็สะดวก รวดเร็ว มีทั้งรถยนต์นั่ง หาก ระยะทางใกล้มากมีเครื่องบินไปถึงที่หมายในระยะเวลาอันรวดเร็วคนคิดว่าสิ่งเหล่านี้ คือ ความสุข แต่เมื่อคนเรามีการพัฒนามากขึ้น มีการเรียนรู้มากขึ้น กลับแสวงหา ความสุขทางใจกันมากขึ้น

กล่าวคือ คนเมื่อมีวัตถุมาทำให้เกิดความสะอาด สบายน แล้วก็จะหันมา แสวงหาความสุขทางใจมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันจะพบเห็นความพยายามของคนใน การสร้างธุรกิจ หรือพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้คุณเกิดความสุขทางใจกันมากขึ้น เกิด ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจที่สนองตอบต่อสัมผัสทักษะทั้งหลาย เช่น ภาพยนตร์ เพลง สนุก หรือธุรกิจอื่น ๆ ที่ทำให้สนุกขึ้นมาจำนวนมาก จนมีคนทำนายว่าธุรกิจเหล่านี้ คือ อนาคตของประเทศไทย

“ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความสนุก ไม่ใช่ความสุข กล่าวคือ คน พยายามจะหาวิธีตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจมากขึ้น แล้วภายใต้ความ พยายามนั้นคนก็เริ่มตั้งคำถามต่อว่า “ที่เราได้ความสนุกทั้งหลายนั้น มันใช่ความสุข จริงหรือเปล่า”

เพราะฉะนั้นความพยายามที่จะทำให้เกิดความสบายน ความสะอาด ความสนุก ล้วนแต่ไม่ได้เป็นความสุขที่แท้จริงทั้งนั้น ถ้าจะพูดอีกอย่างความสุขก็คือ ความรู้สึกพอใจ หมายถึง ต้องรู้จักควบคุมความต้องการตัวเอง เพราะฉะนั้น ถ้าจะให้คุณมีความสุขต้องให้คุณรู้จักจัดการกับความต้องการของตัวเอง ให้ได้”

สังคมกับความสุขของคน

ถ้าคนอยู่ในสังคมที่ดี สังคมที่เอื้ออาทร คนที่อยู่ในสังคมนั้นก็จะเป็นคนดีที่สามารถ ควบคุมความต้องการ (Demand) หรือกิเลส และความโลภของตัวเองได้ ถ้าอยู่ในสังคมที่ ไม่ดี ก็จะส่งเสริมให้คุณมีกิเลสมากขึ้น สอน ทุกคนว่าจะมีความสุขมากขึ้นด้วยการเพิ่ม ชั้บราย หรือต้องหาปัจจัยภายนอกมา สนองความต้องการอย่างไม่มีสิ้นสุด ซึ่งหาก หรือทุกสังคมมีข้อจำกัด ไม่สามารถตอบ สนองต่อความต้องการอย่างไม่สิ้นสุดได้

“ผมไม่เชื่อว่าคนจะมีความสุขได้ใน สังคมที่พยายามสอนคนให้ตามหาความสุข ด้วยการเอาปัจจัยภายนอกมาใส่ความสุข ของทุกคน จะมีได้ถ้ามีการหาชั้บรายมาให้ ผมเชื่อว่าถ้าเรามีสังคมที่ดีพอ คือ สังคมที่ กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และองค์ประกอบ การพัฒนาสำคัญ ๆ ที่มุ่งให้คุณมีความสุข มี ความต้องการที่เหมาะสม ก็จะจะเป็นสังคม ที่ทำให้คุณมีความสุขได้ โดยไม่ต้องพึ่งแต่ วัตถุภายนอกหรือสัญญาณภายนอก เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี เป็น information ทั้งสิ้น”

กลไกที่ก่อให้เกิดความสุขในสังคม : ระบบเศรษฐกิจต้องมีความสมดุล

สำหรับความสุขในสังคมที่จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงกลไกของสังคมที่สำคัญ 4 ประการด้วยกัน คือ

ระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนมีความสุขจะต้องเป็นระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนไม่เกิดความต้องการมากเกินไป โดยระบบเศรษฐกิจต้องเน้นด้านการผลิตที่สมดุล ไม่ใช่ระบบการผลิตทุกอย่างเพื่อกระตุนความต้องการของผู้บริโภค เช่น การผลิตจำนวนมาก การผลิตระดับโลก ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการค้าและการผลิตของโลก ควรเน้นการผลิตอย่างมีคุณภาพ ผลิตให้พอดี ไม่จำเป็นต้องมีสมรรถนะ หรือมีประสิทธิภาพมาก ๆ และไม่นำการผลิตจำนวนมาก เป็นเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่ไม่จำเป็นต้องได้กำไรสูงสุด

การพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตจะเป็นการขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวต่อไปได้ เพราะถ้าเศรษฐกิจที่ดีสามารถควบคุมการผลิตได้ ควบคุมความต้องการได้ ก็แสดงว่าบุคคลสามารถควบคุมตัวเองได้ จนสังคมยอมรับ ชุมชนยอมรับได้ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนมีความสุขได้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นระบบเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดความสุขขึ้นในสังคมได้

ถ้าพิจารณาพัฒนาภารกิจกรุงเทพฯ เศรษฐกิจไม่เน้นการเพิ่มรายได้ หรือการแสวงหากำไรสูงสุด แต่ไปมุ่งที่ความพอดีและความพอเพียงในการดำรงชีวิตการลดรายจ่ายและการบริโภค รวมทั้งการยอม จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความพอเพียงในชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอีกด้วยหนึ่งที่จะสร้างความสุขได้อย่างขัดเจนมาก คือ ผู้ผลิตก็พยายามผลิตอย่างพอดี แม้จะมีกำไรลดลงบ้าง แต่ระบบเศรษฐกิจจะทำให้ต้องเร่งผลิตจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเครียดขึ้น แล้วผลที่เกิดคือ ได้ไม่คุ้มเสีย เพราะทำให้ไม่มีความสุขในการผลิต

“ผมเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่มีความสมดุลระหว่างการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่ม กับการสนองตอบต่อความต้องการ หรือธุรกิจบริการ และอื่น ๆ ซึ่งถ้าสังคมมีระบบเศรษฐกิจที่ดีคนก็จะดูแลดีมานตรนี้ได้ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสมดุล การแก่งแย่งชิงดีก็จะลดลง ความเครียดก็จะลดลงตามไปทำให้เกิดความสุขเพิ่มขึ้น”

ระบบการศึกษา ต้องสร้างคนให้มีความสุข

กล่าวคือ การศึกษาต้องเป็นการผลิตคนไม่ใช่เพื่อเป็นปัจจัยการผลิตเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาที่ผลิตคนเพื่อเป็นปัจจัยในการสร้างความสุข รู้จักอยู่กับคนรอบข้าง รู้จักເຂົ້າອາຫາວຽກ การดูแลตัวเอง รู้จักคิด รู้จักรับฟัง รู้จักกลั่นกรองข้อมูล และตัดสินคุณค่าของข้อมูล หรือที่เรียกว่าการศึกษาเพื่อการ

ผลิตคนให้คิดเป็น เลือกเป็น ไม่ใช่ผลิตเป็นอย่างเดียว

ดังนั้น ใน การศึกษาเพื่อออกแบบระบบเศรษฐกิจ ต้องทำให้คนมีความสามารถ ความชำนาญในการผลิตซึ่งเป็นเรื่องที่จำเป็นในทางเศรษฐกิจ แต่ในการผลิต เราต้องเข้าใจในวิธีคิด วิธีเลือกในเรื่องการผลิตนั้น ๆ อย่างมีความสุข

ถ้าไม่สอนคนให้ดี ทุกคนจะเชื่อว่า เทคโนโลยีสมัยใหม่แก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง แล้วคนก็จะถูกอกถูกใจติดตามตลอดเวลาว่า ทำไมถึงไม่มีสิทธิได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง และถ้าประเทศราย朴ทำไม่ไม่ซื้อเทคโนโลยีสมัยใหม่มา ทำไม่ประเทศนั้นมี ทำไม่เราไม่มีเท่าประเทศนั้น ประเทศนี้ จะเกี่ยวไปเรื่อย ๆ

แต่ถ้าคนคิดเป็นก็จะรู้ว่าของบางอย่างไม่จำเป็นต้องมี ตัวอย่างเช่น เรื่องยา ทำไม่ต้องได้ยาทุกอย่างใหม่เอี่ยมล่าสุดในเมื่อยาเก่าก็ใช้ได้ ถ้าคิดไม่เป็นก็จะคิดว่าของใหม่ดีกว่าของเก่า ทุกเรื่องจะถูกความทันสมัยพาไปด้วยความใหม่ นึกเป็นเรื่องของการศึกษา

เพราะฉะนั้น วิธีที่ง่ายที่สุดคือเปลี่ยนระบบการศึกษา สอนให้คนคิดเป็น สอนให้คนเรียนเป็นด้วย อย่าไปสอนเนื้อร่องให้เย่อรีกันไป เวลาสอนก็เหมือนกันอย่าไปสอนเนื้อหากันไป ความมีความสมดุลระหว่างการสอนให้คนคิดเป็น เรียนเป็น กับการสอนให้คนมีความรู้ในเนื้อหาหลัก ๆ

การกระจายอำนาจจะช่วยเสริมสร้างความสุขให้กับประชาชนได้

กลไกการปกครองต้องกระจายอำนาจ อำนาจ นี้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะสังคมที่รวมศูนย์จะทำให้เกิดความเครียดสูง เพราะ

เป็นเรื่องความเป็นอิสรภาพ มนุษย์ทุกคนมีความสุขเมื่อเป็นตัวของตัวเอง มีสิทธิในการเลือก ในการออกเสียง มีสิทธิตัดสินชะตากรรมของตัวเอง

เรื่องการปกครองไม่ใช่เรื่องของปัจเจกบุคคลแต่เป็นส่วนของหมู่คณะ ถ้าเราเป็นส่วนหนึ่งของประเทศที่กำลังใหญ่ ก็จะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยในประเทศ นับบทบาทอย่างไร แต่ถ้าเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ก็จะรู้ว่ามีบทบาทอย่างไร เพราะฉะนั้น การปกครองที่กระจายอำนาจก็ช่วยเสริมความสุขให้ประชาชนได้

“ผู้มีคิดว่าการมีส่วนร่วมมี 2 ระดับ ระดับที่ 1 เป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองร่วมตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญๆ ของสังคมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับส่วนกลาง ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการทำงาน การรวมกลุ่มของสังคมไทย มีมากน้อยเท่าใดจะดูจากจำนวนประชาคม และโอกาสที่คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม”

สิ่งแวดล้อมและข้อมูลข่าวสารต้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเกี่ยวกับเรื่องบ้าน บ้านพิชช์ สารเคมีในสิ่งแวดล้อมสามารถมองเห็นได้ ส่วนเรื่องข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องของปัญญา ซึ่งมีความสำคัญทั้งคู่ ถ้าข้อมูลข่าวสารที่ทำให้คนเกิดความสุข ความสนุก แต่ทำให้คนหลงไหลในกิจลеств ดังนั้นต้องให้สิ่งแวดล้อมมีความเขียวขี้ร่าดอย่างไร ก็จะถูกกลั่นเหล่าน้ำ ปัญญา (ข้อมูลข่าวสาร) ทำลายลงได้

เรื่องสื่อนี้ขาดเจนที่สุด ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมทางปัญญา ซึ่งสื่อสารผลกระทบซ่อนอยู่ในสื่อทางสาระที่เป็นพิชช์ในการสร้างความทุกข์ หรือเนื้อหาที่ไม่ส่งเสริมความสุข ซ่อมแซมส่งเสริมความสุขให้มากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้รู้จักบริโภค ส่งเสริมให้รู้จักเลือก ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อซึ่งเหลือเชื่อกันและกัน ส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจเชื่อกันและกัน ส่งเสริมให้ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน อันนี้ก็เป็นตัวอย่างที่สื่อทำได้โดย เพราะว่าสื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญอันหนึ่งในการสร้างความสุข

“การวัดคุณภาพของข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งส่วนใหญ่คือหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเตอร์เน็ต จะดูในทางลบจากข่าว เช่น การวัดคุณภาพของรายการโทรทัศน์จะวัดจากรายการภายใน 24 ชั่วโมง หรือ 1 สัปดาห์ ว่า ส่งเสริมความรุนแรง ส่งเสริมการเอกสารอาเบรียบ ส่งเสริมการไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นต้น มีกี่เปอร์เซ็นต์

แล้วดูทางบวกว่ามีกี่เปอร์เซ็นต์ เช่น ส่งเสริมการเคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำมาเปรียบเทียบกันว่าตัวแบบมีมากน้อยกว่ากันก็จะสามารถตรวจสอบได้”

เพราะฉะนั้น ถ้าสังคมมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดกับระบบข้อมูลข่าวสารในสังคมที่ไม่สร้างกิจลествให้เกิดขึ้นในสังคม ก็จะทำให้คนมีสุขภาพดีหั้งร่างกายและจิตใจ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่สะอาด ดีงาม และระบบข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพ

กลไกทั้ง 4 ส่วน ดังกล่าว ถือเป็นองค์ประกอบที่ทำให้คนมีความสุขแต่ต้องมีการฝึกสอนให้คนคิดเป็น พังเป็น สื่อกับคนรอบข้างเป็น จึงจะทำให้คนไทยอยู่ในสังคมด้วยความสุขที่พึงประสงค์ได้ หรือที่เรียกว่าสถานสังคมที่พึงประสงค์ที่ทำให้คนมีความสุขซึ่งมีความสำคัญมากกว่าไปวัดว่าคนคนนี้มีความสุขต้องวัดด้วยอะไร

ตัวชี้วัดความสุข : ต้องเน้นรัดในเชิงคุณภาพมากกว่าด้านปริมาณ

ปัจจุบัน การวัดความสุขของคนส่วนใหญ่จะดูจากตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างหลากหลาย มิติ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการวัดด้านปริมาณในเรื่องของรายได้ อายุขัยเฉลี่ย การศึกษา โดยวัดว่าคนไทยมีรายได้เท่าไร มีอายุเท่าไร มีคนตายเท่าไร และมีคนจบการศึกษามากน้อยแค่ไหน

การที่คนมีอายุยืนยาวได้ແน่ การมีเงินเพิ่มขึ้นถูกต้องแน่ มีระบบสุขภาพที่เอื้ออำนวย ให้คนมีสุขภาพดี รู้จักการเลือกที่จะบริโภค เลือกที่จะใช้ยา และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด อายุก็จะยืน มีคนตายน้อยลง แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้อธิบายว่าคนมี

ความสุขได้เสมอไป เนื่องจากอาชีวศึกษาที่ทำให้คุณมีความทุกข์ได้ตัวชี้วัดเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นทางด้านปริมาณ ไม่ได้สะท้อนคุณสมบัติพื้นฐานของระบบที่ทำให้ได้สิ่งเหล่านั้นมา จึงต้องหาตัวชี้วัดคุณสมบัติพื้นฐานของระบบทั้ง 4 ระบบ ที่ทำให้คุณมีอายุยืน เด็กแรกเกิดตายน้อยลง คนจบการศึกษาระดับมัธยมสูงขึ้น และคนมีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นตัวชี้วัดการพัฒนาอาจใช้ตัวชี้วัดด้านปริมาณได้ แต่ตัวชี้วัดความสุขต้องไปชี้วัดพื้นฐานของระบบที่วัดในเชิงคุณภาพ

แนวคิดการวัดความสุขเชิงคุณภาพ

สำหรับการวัดความสุขเชิงคุณภาพนั้น อาจวัดจากการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกทางจิตใจที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ความรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความสุขหรือความทุกข์ได้

“ทุกวันนี้ระบบข้อมูลข่าวสารในสังคมทำให้คุณมีความสุขหรือความทุกข์คน ก็จะตอบได้ แต่อ้าจะวัดไม่ได้ ต้องให้ลองบอกตัวอย่างที่ทำให้คุณมีความทุกข์หรือความสุขอย่างไร เช่น หนึ่งเดือนข่าวดี หรือข่าวร้ายมากกว่ากัน สองได้รับข่าวสารเรื่องใดมากกว่ากัน สามข่าวสารทำให้อุ่นร่วมกับเพื่อนหรือเปล่า ลองทำแบบสอบถามแล้วลองประเมินดู ซึ่งสามารถพัฒนาตัวชี้วัดเหล่านี้ขึ้นมาได้

ที่อเมริกาได้มีการออกแบบสอบถามคนอเมริกันว่า คุณมีความสุขเท่าไรในเรื่องความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง ความเครียด เป็นเรื่องที่คุณตอบ เท่านั้นที่จะรู้ แล้วนำมาประมาณผล พบร่วม 35 ปี ที่ผ่านมาคนอเมริกันรายขึ้น มีรายได้สูงขึ้น 2-3 เท่า แต่เบอร์เซ็นต์ที่บอกว่าคุณมีความสุขไม่เปลี่ยน ยัง 30 เบอร์เซ็นต์เหมือนเดิม

นี่คือ ตัวอย่างที่ซึ่งให้เห็นว่าตัวชี้วัดการพัฒนาที่วัดด้วยปริมาณของความสุขคงไม่สังคม เช่น เงินทอง ถนน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ยังไม่พอ ต้องวัดให้ลึกลงไปอีกระดับ คือ การวัดเชิงคุณภาพของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งด้านเศรษฐกิจด้วย”

ทุนทางสังคมมากขึ้น : ความสุขก็จะมากขึ้น

การนำกองทุนทางสังคมมาใช้ ใช้ในทางเดียวได้ นำมาใช้ไม่เดียวได้แต่คนส่วนใหญ่ มองการใช้ทุนทางสังคมในทางเดียว เช่นการช่วยเหลือชึ่งกันและกัน ความไว้วางใจกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องนับถ้วนสร้างสังคมให้มีทุนทางสังคมเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้สังคมนั้นดีขึ้น คนในสังคมจะมีการช่วยเหลือกันมากขึ้น มีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันมากขึ้น ไว้ใจกันมากขึ้น คนในสังคมก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขมากขึ้นไปด้วย

“สิ่งที่ผมเสนอไปนี้ ถ้าทำให้เด็กจะทำให้ทุนทางสังคมเข้มแข็ง ความสุขของเราก็จะมากขึ้น ผมมองว่าความสุขเป็นปรากฏการณ์สุดท้าย กล่าวคือถ้าเรานำทุนทางสังคมมาใช้ให้ได้ ก็จะทำให้สังคมเข้มแข็ง แล้วทำให้เรามีความสุขมากขึ้น”

ครอบครัวทำให้เกิดความสุขได้อย่างไร

ครอบครัวทุกครอบครัวตระหนักว่า เป้าหมายของชีวิตคือความสุข ทุกครอบครัวก็จะต้องสอนให้ลูกรู้ว่าความสุขคืออะไร สอนลูกให้มีค่านิยมที่ถูกต้องมากขึ้นกับชีวิต ไม่สอนลูกให้อยากรวยอย่างเดียว หรือคิดแต่จะหาเงินอย่างเดียว

เพราะเป้าหมายของชีวิตคือการมีงานทำ มีเงินใช้และควรสมดسانให้ลูกรู้จักการเลือก รู้จักคิด รู้จักการอยู่ร่วมกัน แต่พ่อแม่มักจะกล่าวว่าลูกสู้คนอื่นไม่ได้ กลัวลูกถูกเจ้าเปรี้ยบ ก็จะสอนให้ลูกให้อยู่ให้ดีบนโลกแห่งความให้ด้วยเหล่านี้ จนลืมเนื้กไปว่าโลกแห่งความให้ด้วยเหล่านี้ถ้าสร้างให้เด็กจะดีขึ้น

สังคมปัจจุบันทำให้ครอบครัวพิร่อง สังคมดึงให้พ่อแม่ไปทำงานนอกบ้าน ถ้าพ่อ

บทสรุป

“ความสุข” เป็นพลังที่ผลักดันให้ชีวิต และการทำกิจกรรมทางสังคมเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา คนทุกคนพยายามที่จะแสวงหาความสุขใส่ตัวอยู่เสมอจนกระหั่งได้ค้นพบว่า ในโลกปัจจุบันความสุขจะเกิดจากปัจจัยภายในเหนือกว่าปัจจัยภายนอก ดังนั้น เงิน วัตถุ และความสนุกสนานไม่อาจให้ความสุข แก่ชีวิตได้เสมอไป

ความสุขที่แท้จริงของคนเกิดจาก ความพึงพอใจในสิ่งที่มีและเป็นอยู่ โดย อาศัยองค์ประกอบในหลายด้านประกอบกัน ทั้งการมีทัศนคติเชิงบวกต่อชีวิตการรู้จักพอ กារรู้จักให้ การมีสายสัมพันธ์ที่ดีใน ครอบครัวและมิตรสหาย การเก็บเกี่ยวความ รื่นรมย์ให้แก่ชีวิตทุกเวลา และการบริหาร จิตใจให้ยอมรับความเป็นไปของโลกอย่างที่ เป็นจริง”

ความสุขของคนไทยจึงอาจจะวัดได้ จากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่พอเพียง ความมีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลดปล่อยในชีวิต และทรัพย์สิน และการมีจิตใจที่ดี โดยการรับ ปริมาณของปัจจัยเหล่านี้ แล้วนำมารวมกัน เป็นเครื่องชี้วัดความสุขของคนไทยได้

◆◆◆◆◆

แม่ไม่ทำงานครอบครัวอยู่ไม่ได้แน่ ค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับครอบครัวที่ควรจะเป็นก็ไม่ได้ส่งเสริม ทำให้ไม่นิยมยกบ่องแม่ที่เลี้ยงดูอย่างดีนานๆ จะยกบ่องแม่เพียง 10 คนในวันแม่แห่งชาติเท่านั้น จนไม่รู้ว่าการเป็นแม่ที่ดีแปลงว่าอะไร

“ผู้ใดว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย ตัวอย่างที่ต่างประเทศกำลังทำคือการให้พ่อแม่สลับกันทำงาน จะได้มีคืนที่มีเวลาเลี้ยงดูลูกอยู่บ้านบ้าง การที่ครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดียว ทำให้เกิดการล่มสลาย ซึ่งอาจเป็นเพราะรูปแบบ การพัฒนาเศรษฐกิจหรืออาจเป็นเพราะค่านิยมของคน ถ้าเป็นไปได้ให้ครอบครัว มาอยู่ด้วยกัน หรือตั้งบ้านเรืออยู่ใกล้กันเป็นครอบครัวเดียวทุกคนต้องเป็นตัวของตัว มีโอกาสได้อยู่ด้วยกัน ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ครอบครัวเกิดความสุข ความอบอุ่นได้”

ชุมชนเข้มแข็งทำให้คนมีความสุขได้

การสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีวิธีการที่จะเปลี่ยนกลไกเป็นกลไกการ มีส่วนร่วมของคนในชุมชน ระบบตั้งกรุณาการหมู่บ้านต้องบริหารด้วยการสร้าง ความมีส่วนร่วม บริหารจัดการเพื่อทำให้คนที่อยู่ร่วมกันรับรู้ซึ่งกันและกันได้ อาจจะ เป็นการสร้างงานขึ้นมาใหม่ ให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งรู้ขอบเขต เข้าไปในการสนับสนุน โดยสนับสนุนการกระจายอำนาจที่เหมาะสมให้กับชุมชน

“ปัจจุบันครอบครัวขยายในอดีตได้มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดียว ซึ่งกำ(SIG)องในลักษณะท้าไปครอบครัวขยายน่าจะมีโอกาสเป็นครอบครัวที่มีความ สุขมากกว่าครอบครัวเดียว การล่มสลายของครอบครัวขยายจึงควรถูกหดแทน ด้วยความเป็นชุมชน

พูดง่าย ๆ ก็คือ ครอบครัวเดียวที่อยู่ในชุมชนเข้มแข็งก็เหมือนอยู่ใน ครอบครัวขยาย รู้จักความหวานอีสานบ้านให้ครัวเรือนที่อยู่ใกล้กันได้เข้ามามีส่วน ร่วมทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ต่างคนต่างอยู่ทำให้ คนที่อยู่ในชุมชนเข้มแข็งมีความสุขได้เช่นกัน”

เศรษฐกิจดิจิทัล.....

กี๊ก ดู อย่างไร

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและภายในประเทศ ย่อมมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งทางด้านบวกและลบอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงฐานะเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ การปรับตัวของราคาน้ำมันในตลาดโลก สถานการณ์ความไม่สงบของตะวันออกกลาง ภัยธรรมชาติ ตั้งแต่ปัญหาภัยแล้ง พายุ ทอร์นาโดแผ่นดินไหว ไข้หวัดนก จากภายนอกประเทศ

รวมทั้งปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศไทย สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ เงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ย ทั้งต่อผู้บริโภค นักลงทุน การประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ ระดับเกินดุลหรือขาดดุลการค้าของประเทศไทยได้

เลือยรภาพทางเศรษฐกิจ : เครื่องชี้เศรษฐกิจดิจิทัล

“เศรษฐกิจดิจิทัล” โดยทั่วไปมักพิจารณาจากเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าเศรษฐกิจมีเสถียรภาพลือว่าเศรษฐกิจดี และถ้าเศรษฐกิจไม่มีเสถียรภาพถือว่าเศรษฐกิจแย่

การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจะพิจารณาจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่มีความเติบโตอย่างต่อเนื่องมาก กว่าการมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงกว่าแนวโน้มปกติในระยะสั้น ระดับราคา (อัตราเงินเฟ้อ) และอัตราดอกเบี้ย ที่ต้องรักษาไว้ในระดับที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับอัตราการเติบโตและอัตราส่วนเงินเฟ้อ ความสมดุลในภาคระหว่างประเทศ

โดยเฉพาะการไม่ขาดดุลบัญชีเดินสะพัด/หรือดุลการชำระเงินเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง การไม่เพิ่งพาเงินทุนจากต่างชาติมากเกินไป การมีทุนสำรองที่เพียงพอ และการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสม ตลอดจนคุณงบประมาณและหนี้ภาครัฐ ก็ควรหลีกเลี่ยงการขาดดุลงบประมาณต่อเนื่องและ/หรือการสร้างหนี้ของรัฐในสัดส่วน (ต่อ GDP ของประเทศ) ที่สูงเกินไป

ภาพเศรษฐกิจ : ต้องมองในหลายมิติ

หากต้องการมองถึงภาพเศรษฐกิจโดยรวมเชิงลึกว่าเศรษฐกิจหรือแยก ควรพิจารณาถึงไปดึงสภาพแท้จริงกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ซ้อนมากขึ้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในส่วนย่อยระดับภูมิภาคและประเทศไทยขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ร่อยรอง ปัญหาแรงงานที่ขาดความรู้และทักษะยังไม่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตที่เน้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

มากขึ้น รวมถึงการใช้เครื่องจักรที่ล้าสมัยส่งผลให้สมรรถนะทางเศรษฐกิจและประสิทธิภาพการผลิตลดลง

สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ความสามารถพึงตนเองทางเศรษฐกิจ การสร้างภูมิคุ้มกันแก่เศรษฐกิจ ตลอดจนการกระจายความเป็นธรรมของการพัฒนา จึงเป็นการมองภาพในหลายมิติ ทั้งภายนอกภายใน ตลอดจนการกระจายการได้เปรียบเสียเปรียบ คนกลุ่มคนในสังคม ดังนั้น ดังนี้ที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จึงควรพิจารณาถึงผลกระทบขององค์ประกอบเหล่านี้ให้แสดงผลสุดท้ายถึงความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

กรอบความคิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

เปรียบได้กับความแข็งแรงของร่างกายมนุษย์ ทำให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยต้นเอง มีภูมิคุ้มกันให้สามารถต้านทานโรคภัยไข้เจ็บได้ รวมทั้งสามารถปรับร่างกายให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคงคือการพึ่งพาต้นเองทางเศรษฐกิจให้สามารถสร้างฐานรายได้ทั้งมั่นคงของประเทศ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและบรรเทาความผันผวนทางเศรษฐกิจ

ขณะเดียวกันมีความสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์โลก จะเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ขึ้น จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ และการกระจายผลประโยชน์ของ การพัฒนาอย่างเป็นธรรม นำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา

กล่าวโดยสรุปความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจจึงหมายถึง “ระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาต้นเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม” โดยมีองค์ประกอบดังนี้ การพึ่งตัวเองทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์โลก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม

นิยามของแต่ละค์ประกอบความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ระบบเศรษฐกิจสามารถพัฒนาในภาคการผลิตต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และวัตถุดิบในประเทศอย่างเหมาะสม รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างตลาดภายในและภายนอกประเทศ

โดยใช้ความร่วมมือหรือพึ่งพาต่างประเทศอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจไทยพัฒนาบนพื้นฐานที่มั่นคงและลดผลกระทบที่อาจเกิดจากเศรษฐกิจภายนอกประเทศ

การพัฒนาทางด้านการผลิตจะใช้ตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตร ขณะที่การพัฒนาทางด้านปัจจัยการผลิตจะวัดจากการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนจากต่างประเทศ และดูถูกการค้าจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในการพัฒนาเอง ทั้งในด้านการผลิตและด้านการตลาด

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ คือ การสร้างขีดความสามารถของระบบเศรษฐกิจในการรองรับหรือจัดการหือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกประเทศ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันควรดำเนินไปพร้อมๆ กัน ทั้งด้านการค้าระหว่างประเทศ และด้านขีดความสามารถในการหารายได้ของภาครัฐ

ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยพัฒนาเองได้ในระดับที่จะรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้น ระดับของภูมิคุ้มกันจึงสามารถวัดได้จากระดับการเปิดประเทศอันแสดงถึงความตื่นตัวของการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ ดูถูกการคลังที่แสดงฐานะการเงินของรัฐบาล และหนี้ต่างประเทศ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อถือในฐานะการเงินของประเทศ

การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก การแสดงให้เห็นถึงความสามารถของประเทศไทยในการรับรู้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและนำมารับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม

โดยเฉพาะการสร้างสมรรถนะในการแข่งขันให้ทันต่อภาระการณ์โลกที่เริ่มแพร่หลาย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจสามารถดำเนินอยู่ได้ การปรับตัวดังกล่าวรวมถึง การปรับตัวทางการผลิต การค้าระหว่างประเทศ และการปรับตัวด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก หรือขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะใช้ส่วนแบ่งการตลาด สินค้าออกของไทยในตลาดโลกเป็นตัวชี้วัดขีดความสามารถและความรวดเร็วของการปรับตัว ส่วนค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนา และประสิทธิภาพการผลิตรวมจะเป็นดัชนีชี้วัดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปรับตัวคือ ขีดความสามารถในการแข่งขัน

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ เป็นภาระการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงและสามารถดำเนินอยู่ได้โดยอาศัยกลไกกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มีความสอดคล้องสมดุลและมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้มีการจ้างงานเต็มที่ มีเสถียรภาพด้านราคา ด้านการเงิน และด้านการค้าระหว่างประเทศ

การวัดการเจริญเติบโตจะประเมินจากอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ ส่วนเสถียรภาพภายในจะพิจารณาจากอัตราเงินเฟ้อ และเสถียรภาพภายนอกจะวัดจากดุลบัญชีเดินสะพัด

การกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม คือ การกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ไม่กระชากตัวที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อันเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ซึ่งจะพิจารณาจากการกระจายรายได้ โดยวัดซึ่งว่าความแตกต่างของสัดส่วนการถือครองรายได้

ระหว่างคนรายและคนจน การวัดความไม่เท่าเทียมของการพัฒนาจะใช้การเปรียบเทียบการกระจายผลตอบแทนในแต่ละสาขาวิชาผลิต

3 ปีของแผนฯ 9 : เศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น

การวิเคราะห์ “เศรษฐกิจดีหรือแย่” ตามกรอบความคิดของความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พบร่วมกับความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (ปี 2545-2547) เปรียบเทียบกับปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น โดยดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.48 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 72.05¹ ในปี 2547

โดยความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยที่เกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ มีขีดความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกดีขึ้นและมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี และการกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรมมากขึ้น

ขณะที่การพัฒนาของทางเศรษฐกิจลดลง จากการขยายตัวของภาระหนี้สาธารณะ ทำให้สถานภาพความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงจากระดับที่ต้องปรับปรุงในปี 2544 มาอยู่ในระดับดี²

การพึ่งตัวเองทางเศรษฐกิจลดลงเป็นผลจากการนำเข้าวัตถุดับลินค้าทุนมากขึ้น

ในช่วง 3 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไทยได้นำเข้าสินค้าวัตถุดิบเพื่อการผลิตสินค้าบริโภคที่สำคัญเพิ่มขึ้นคือสิ่งทอผ้า เคมีภัณฑ์ อัญมณี และเงินแท่ง ไม้ประดุจ กระดาษรวมทั้ง สินค้าวัตถุดิบเพื่อการผลิตสินค้าทุนที่นำเข้าเพิ่มขึ้นได้แก่ เหล็กทุกชุนแบบ

ทำให้สัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนต่อ GDP เพิ่มขึ้นมาโดยตลอดในปี 2547 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.93 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 41.37 ในปี 2547 สงผลให้สัดส่วนดุลการค้าต่อ GDP ลดลงจาก ร้อยละ 2.17 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 1.03 ในปี 2547 อย่างไรก็ตามการพึ่งพาสาขาวิชาการเกษตรกรรมของไทยยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มเกษตรกรรมต่อ GDP ที่ผ่านมาอยู่ในระดับร้อยละ 9 ถึงร้อยละ 10 ในช่วงระยะเดียวกัน

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมากขึ้นจากการใช้หนี้ต่างประเทศดีขึ้น และการเกินดุลการคลัง

กล่าวคือ ความสามารถในการใช้หนี้ต่างประเทศดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี 2547 หนี้ต่างประเทศของไทยมียอดคงค้างรวมทั้งสิ้น 50.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ลดลงจาก 51.8 และ 59.5 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2546 และปี 2545 ตามลำดับ ขณะที่สัดส่วนหนี้คงค้างต่อ GDP ลดลงมาก จากร้อยละ 46.9 ในปี 2545 เหลือเพียงร้อยละ 30.8 ในปี 2547

นอกจากนี้สัดส่วนภาระการชำระหนี้ต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการ (Debt Service Ratio) ลดลงมากเช่นกัน จากร้อยละ 19.5 และ 15.8 เหลือร้อยละ 8.3 และทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ทำให้เสถียรภาพด้านหนี้ต่างประเทศปรับตัวดีขึ้นอย่างมาก

ส่วนฐานะทางการคลังเกินดุล ปรากฏว่า เมื่อสิ้นปี 2547 สามารถจัดเก็บรายได้สูงกว่ารายจ่าย ทำให้ฐานะทางการคลังของรัฐบาลยังคงเกินดุลอยู่ร่วง 8.2 พันล้านบาท เทียบกับ การขาดดุล 78.6 พันล้านบาท ในปี 2545 หรือคิดเป็นสัดส่วนดุลการ

¹ / คือค่าดัชนีรวมของแต่ละองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

² / ระดับปรับปรุง ค่าดัชนีน้อยกว่า ร้อยละ 70.0 ระดับดี ค่าดัชนีร้อยละ 70.0 – 79.9

คลังของรัฐต่อ GDP เป็นร้อยละ 0.1 และร้อยละ -1.4 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเศรษฐกิจขยายตัวสูงกว่าที่คาดไว้ ประกอบกับมีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและการขยายฐานภาษีของกรมสรรพากร

แต่ระดับการเปิดประเทศมากขึ้นส่งผลให้ระดับภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศลดลง โดยระดับการเปิดประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 105.6 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 121.5 ในปี 2547 นับว่าเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก

เนื่องจากการส่งออกขยายตัวสูง เพราะเศรษฐกิจโลกยังขยายตัวได้ดีโดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ออสเตรีย และอุซเบก ประกอบกับภาครัฐให้การส่งเสริมอย่างเต็มที่ ทำให้มูลค่าส่งออกของไทยในปี 2547 คิดเป็น 97.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือ 3,922.4 พันล้านบาท สูงสุดเป็นประวัติการณ์ คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 22 หรือ 17.9 จากปี 2546

การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกตีขึ้น

เมื่อพิจารณาจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบันนานาชาติเพื่อการพัฒนาการจัดการระหว่างประเทศ (International Institute for Management, IMD) ได้เพิ่มอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยรวมในปี 2547 อยู่ในอันดับ 29 ดีขึ้นจากอันดับที่ 30 ในปี 2546 และอันดับ 31 ในปี 2545 จากการจัดอันดับรวม 60 ประเทศ

แต่ WEF ประเมินความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงเล็กน้อยอยู่ในลำดับที่ 34 ในปี 2547 ซึ่งไทยเคยอยู่ในลำดับที่ 32 ในปี 2546

สำหรับส่วนแบ่งการตลาดไทยในตลาดโลกเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมูลค่าการส่งออกไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 80,049.4 ล้านдолลาร์สหรัฐ ในปี 2546 เป็น 97,701.2 ล้านдолลาร์ในปี 2547

ผลจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญดีขึ้น ได้แก่ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และตลาดใหม่อาเซียน แม้การส่งออกไปตลาดจีนจะลดลงตัวลงมาก ทำให้มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น 0.90 ในปี 2547 เทียบกับร้อยละ 0.86 ในปี 2544

ทางด้านประสิทธิภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP)³ ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.72 โดยสาขาวัสดุสหกรรม และสาขาวิชาบริการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4.70 และร้อยละ 2.46 ตามลำดับ

ส่วนในสาขาเกษตรกรรมลดลงร้อยละ 1.25 เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมและบริการมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ การปรับเปลี่ยนการผลิต

โดยรัฐบาลส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ เน้นส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ด้านการเริ่มความงามที่ผสมประสานภูมิปัญญาตะวันออกผสานหลักการแพทย์ที่เป็นวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นศูนย์กลางของการบริการด้านเสริมความงาม/เสริมสร้างภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพ เช่น สปา อุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ และอุตสาหกรรมเชื่อมโยงอื่นๆ

ในขณะเดียวกัน ภาคเกษตรกรรมมีค่า TFP ลดลง เนื่องจากใช้ปัจจัยด้านแรงงานจำนวนมากและยังขาดทักษะความรู้และความชำนาญ ประกอบกับการบริหารจัดการทางการผลิตยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับยุคสมัยได้

การวิจัยและพัฒนาการลงทุนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นแต่ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาภาพรวมทั้งภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับต่ำร้อยละ 0.26 ในปี 2546 แต่ภาคเอกชนมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและการพัฒนา 2546 ร้อยละ 0.11 เพิ่มจากร้อยละ 0.09 ในปี 2545

ส่วนการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลก่อการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลง

³ ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม คือส่วนของการเพิ่มผลผลิตที่ไม่สามารถวัดผลผลิตที่เกิดขึ้นต่อการใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ นอกเหนือจากการแรงงานและทุน เช่น ความรู้และทักษะของแรงงานที่เพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การยกย้ายทรัพยากร การประหยัดต่อขนาดการผลิต เป็นต้น

โดยภาพรวมเพิ่มสูง โดยมีอัตราส่วนต่อของประมาณรายจ่ายสูงที่สุดในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 0.91 หรือร้อยละ 0.16 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

เศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพต่อเนื่อง

โดยอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยในปี 2547 ยังอยู่ในเกณฑ์ดีแม้ว่าขยายตัวร้อยละ 6.1 ขณะลดจากร้อยละ 6.9 ในปี 2546 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการชะลอของอุปสงค์ภายในประเทศทั้งการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนเป็นสำคัญ

การบริโภคภาคเอกชนโดยรวมมีแนวโน้มชะลอลงต่อเนื่องจากร้อยละ 5.8 ในปี 2546 มาเป็นร้อยละ 5.4 ในปี 2547 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันในระดับสูง สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการระบาดของไข้หวัดนกที่อื้อใหญ่ในสหราชอาณาจักร

ประกอบกับการลงทุนของภาคเอกชนมีแนวโน้มชะลอตัวลงเรื่อยๆ จากการขยายตัวร้อยละ 17.5 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 15.4 ในปี 2547 ส่วนหนึ่ง เพราะความต้องการสินค้าคงทนที่เริ่มอิ่มตัว ประกอบกับการลงทุนในการก่อสร้างของภาคเอกชนชะลอลงในหมวดเครื่องจักรและอุปกรณ์เนื่องจากการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเริ่มขยายตัวช้าลง และอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้นแม้ว่าดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปในปี 2547 เพิ่มขึ้นร้อย

ละ 2.7 เร่งตัวขึ้นจากร้อยละ 1.8 ในปีก่อน โดยเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของราคามาตรฐานอาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 4.5 และราคามาตรดื่นฯ ที่มีเชื้อหารว้อยละ 1.7 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราเงินเฟ้อของไทยในช่วงที่ผ่านมาไม่เร่งตัวมากนักแม้ว่าราคาน้ำมันดิบและราคัสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลกจะเพิ่มสูงขึ้นมาก

ขณะที่การอุปโภคบริโภคและการลงทุนภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น โดยรายจ่ายการบริโภคของรัฐบาลขยายตัวร้อยละ 4.1 และการลงทุนของรัฐบาลเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 11.7 จากการขยายตัวของการก่อสร้างในโครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ และโครงการบ้านเอื้ออาทรของภาคระหว่างชาติตลอดจนในปีงบประมาณ 2547 ซึ่งเป็นการเร่งตัวของทั้งรายจ่ายประจำและรายจ่ายลงทุน

โดยรายได้รัฐบาลขยายตัวถึงร้อยละ 17.0 ในปีงบประมาณ 2547 สะท้อนการขยายตัวที่ดีของเศรษฐกิจโดยเฉพาะผลประกอบการภาคธุรกิจทำให้ดุลเงินสอดเกินดุลจำนวน 17.2 พันล้านบาท

ตลอดจนดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลจากดุลการค้าและดุลบุริการ บริจาค และเงินโอนที่เกินดุลเพิ่มขึ้น และเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิเกินดุลเล็กน้อยจากที่ขาดดุลมากในปีก่อนทำให้ดุลการชำระเงินเกินดุล 5.7 พันล้านдолลาร์ สรอ. เทียบกับที่

เกินคุณเพียง 0.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปีก่อน โดยเงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปี 2547 เพิ่มขึ้นจาก 42.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ณ สิ้นปี 2546 เป็น 49.8 พันล้านดอลลาร์ สรอ.

การกหะจายการพัฒนาที่เป็นธรรมมิแนวโน้มตีขึ้น

ซึ่งว่างของส่วนแบ่งรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์แรกกับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สุด 20 เปอร์เซ็นต์ลดลงโดยส่วนแตกต่างในปี 2543 เท่ากับ 14.82 เท่าลดลงเป็น 12.84 เท่าในปี 2547

จากการที่รัฐบาลให้ความสำคัญเศรษฐกิจภาคหม้า โดยการส่งเสริมการรวมตัวชุมชนในการรวมกันผลิตโดยให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเช่นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพัฒนาระบบน้ำ灌溉 การปรับเปลี่ยน พัฒนาชุมชน เพื่อมุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพและโครงสร้างพื้นฐานของการผลิตชุมชนให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามภาคเกษตรกรรมยังเป็นภาคที่เสียเปรียบสาขากิจกรรมผลิตอื่นสูงมาก โดยเป็นภาคการผลิตที่มีผลตอบแทนต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแรงงานที่มีอยู่ในภาคซึ่งจากการคำนวณความไม่เที่ยมการกระจายผลตอบแทนโดยใช้ดัชนีไฮล์ (Theil Index)⁴ พบว่า สดส่วนมูลค่าเพิ่มการผลิตต่อกำลังแรงงานในแต่ละสาขากิจกรรม ภาคเกษตรกรรมและภาคการผลิตสาขาอื่นๆ ที่มีส่วนแบ่งมูลค่าเพิ่มต่อจำนวนแรงงานที่อยู่ในภาคการผลิตนั้นๆ ในระดับที่สูงกว่า

ความไม่เท่าเทียมดังกล่าวมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงมาโดยตลอด โดยในปี 2547 ค่าความไม่เท่าเทียมของภาคเกษตรกรรมมีค่า 0.0588 ลดลงจากค่า 0.0608 ในปี 2544 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาคการเกษตรมีแนวโน้มความเท่าเทียมกับภาคสาขากิจกรรมผลิตดีขึ้น

บทสรุป

“เศรษฐกิจดีหรือแย่” เมื่อพิจารณาตาม ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พบร่วมกับ “เศรษฐกิจดี” ในช่วง 3 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยเศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น สถานภาพความเข้มแข็งได้เปลี่ยนระดับจากที่ต้องปรับปรุงในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มาเป็นระดับดี เนื่องจากมีการขยายตัวของเติบโตในอัตราสูง และมีเสถียรภาพดี มีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นจากการเกิดดุลการคลังของภาครัฐและความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศ

ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกดีขึ้น จากการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน จนมีส่วนแบ่งตลาดต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น แต่สถานภาพของภาคธุรกิจการพัฒนาที่เป็นธรรมดีขึ้น สามารถลดช่องว่างระหว่างรายได้และสร้างอาชีพแก่ชุมชน

ทั้งนี้ ในปี 2547 ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แม้ว่าข้อตราชาราชายัตติ์ของทางเศรษฐกิจเริ่มชะลอตัวลง อัตราเงินเฟ้อมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากการคาดการณ์น้ำมัน การพึ่งพิงวัตถุดิบและทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

◆◆◆◆◆

⁴ ดัชนีการกระจายการพัฒนาตามวิธีของ Theil นี้ เป็นการเบรียบเทียบสัดส่วนผลผลิตมวลรวมกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำของแต่ละพื้นที่เทียบกับประเทศไทยสัดส่วนผลผลิตที่ได้จากแต่ละพื้นที่หรือสาขากิจกรรมผลิตมีการกระจายในลักษณะเดียวกับการกระจายตัวของประชากร (หรือในกรณีการกระจายตัวของผู้มีงานทำในแต่ละสาขากิจกรรม) และถือว่าการกระจายผลตอบแทนจากการผลิตที่เป็นไปอย่างเท่าเทียม ในทางตรงกันข้ามหากส่วนผลผลิตของพื้นที่ (หรือสาขากิจกรรม) มีจำนวนที่มากหรือน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำ จะแสดงถึงความไม่สมดุลของผลตอบแทนในพื้นที่และสาขากิจกรรม ที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในทางสังคม

value creation ເຊື້ວັດຄວາມເປັນແບົງ ເຄຣເບື່ອງກິຈໄກຍໄດ້ວ່າຍ່າງໄດ້

นายພັນສັກດີ ວິລູຄູຮັດນີ
ປະທານທີ່ປຣິກຊານໂຍບາຍຂອງນາຍກົດສູມນິຕີ

ຢູ່ທະສາສດຖະກຳສຳຄັນຍ່າງໜຶ່ງ ທີ່ວິຊາບາລໄດ້ນຳມາບວິທາຣເສຣະສູກິຈຂອງປະເທດ ເພື່ອເພີ່ມ
ສັກຍາກົມແລະຂຶ້ດຄວາມສາມາດໃນການແພ່ງໜັນຂອງປະເທດໄທ ຄືການພັດນາສິນຄ້າແລະບວກເກີດໃຫ້ເກີດ value
creation ເພີ່ມມາກີ່ຍື່ງໜຶ່ງ ຊຶ່ງວາງສາຮ່ວຍເສັງຄົມໄດ້ຮັບເກີດຈາກ ນາຍພັນສັກດີ ວິລູຄູຮັດນີ ປະທານ
ທີ່ປຣິກຊານໂຍບາຍຂອງນາຍກົດສູມນິຕີ ທີ່ໄດ້ກຽມາອອີບາຍແນວຄົດ ທີ່ສັກຍາກະບວນການພັດນາ value creation
ທີ່ໃຊ້ຄວາມເປັນໄທຢ່າງເປົ້າວ່າ ທີ່ວິຊາບາລໄດ້ນຳມາບວິທາຣປະເທດໃຫ້ກະຈ່າງໜັດແລະຫຼື ໃຫ້ເຫັນວ່າ value creation
ຈະຊ່ວຍເຫຼື້ອວັດຄວາມເຂັ້ມແໜ້ງທາງເສຣະສູກິຈຂອງປະເທດໄທໄດ້ຍ່າງໄວ

ພັດນາອຸດສາຫກຮອມ : ໄດ້ເພີ່ຍຫ ມຸລຄ່າເພີ່ມ

ການພັດນາອຸດສາຫກຮອມທີ່ຜ່ານມາ ປະເທດ
ໄທໄດ້ເປີດໃຫ້ຕ່າງປະເທດເຂົ້າມາລົງທຸນ ເຂົ້າມາສ້ວັງ
ສ້າງການພົດໃນປະເທດ ໂດຍເຊື່ອວ່າ ຈະໄດ້ເຮືອນ້ວ່າ
ທີ່ການພັດນາອຸດສາຫກຮອມຈາກຕ່າງປະເທດ ແລະ
ສາມາດນຳຄວາມຮູ້ ຕລອດຈຸນເຕັກນິກຕ່າງໆ ທີ່ໄດ້ຮັບໄປ
ປະຢຸກຕີ້ເຊື້ອ ແລະພັດນາພົດລົດກັນທີ່ມີເອກລັກໜົນ ແລະ

ມີເຕັກໂນໂລຢີເປັນຂອງຕົນເອງ ແຕ່ໃນຄວາມເປັນຈິງຄື້ອ ໄດ້
ເຮືອນ້ວ່າເພີ່ຍວິທີທີ່ຈະທຳການດ້ານອຸດສາຫກຮອມແບບ
ປະເທດອື່ນ ຍັງໄມ່ສາມາດທຳອຸດສາຫກຮອມໄດ້ດ້ວຍ
ຕົນເອງທີ່ໃນແບບຂອງຕົນເອງໄດ້

ທັງນີ້ ການເຈົ້າຢູ່ເຕີບໄຕຂອງອຸດສາຫກຮອມໃນ
ເອົ້າຍໃໝ່ແນວຄົດນີ້ມາຕລອດຕັ້ງແຕ່ປີ C.S. 1960 - 1990 ໂດຍ
ກະບວນການນີ້ ເຮັດຈາກການທີ່ຢູ່ປຸ່ນຍ້າຍອຸດສາຫກຮອມ
ມາແດບເອົ້າຍຕະວັນອອກເຈິ່ງໄດ້ ໂດຍເຊັພະຍໍາມາທີ່

ต้องมุ่งสร้าง value creation ให้เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ไม่ได้มีเพียงแต่ประเทศไทยประเทศเดียว ที่พัฒนาอุตสาหกรรมในลักษณะที่กล่าวมา หลายประเทศในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ได้นำ ก้าวไปสู่การนำอุตสาหกรรมไปในแนวทางเดียวกัน ผลที่ตามมาทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาก็มีอนาคตสดใสรุ่งเรือง แทนไม่แตกต่างกัน เพราะใช้ฐานความรู้ในการผลิตแบบเดียวกัน

สุดท้ายทำให้การแข่งขันที่ความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เพราะหลายประเทศหันมาแข่งกันด้วยราคา หรือแข่งกันด้วยแรงงานถูกๆ แรงงานคุณภาพ แต่ราคาถูกกว่า ก็ได้เปรียบ อย่างเช่นที่ประเทศไทยเริ่มมีปัญหาในทุกวันนี้ คือโรงงานหลายแห่งปิดตัว หรือต้องย้ายฐานการผลิตไปประเทศจีน เพราะแรงงานจีนถูกกว่า และมีคุณภาพ สถานการณ์นี้จึงก่อปัญหาต่อการแข่งขันของไทยมาก และเชื่อว่าคงมีอีกหลายประเทศที่ประสบปัญหาเหมือนๆ กัน

ดังนั้น ถ้าประเทศไทยจะก้าวไปแข่งขัน และสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ให้กับประเทศไทยได้โดยใช้ศักยภาพของภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งภาคบริการเป็นตัวนำ ถึงเวลาแล้วที่จะต้องสร้างความแตกต่างออกไป โดยการสร้างสิ่งที่เรียกว่า “การสร้างคุณค่าและมูลค่า (Value Creation)” ให้เกิดขึ้น ภายใต้การบริหารจัดการฐานความรู้ที่ถูกต้อง

ระบบการผลิตลินค้าจำนวนมาก : แข่งขันสูง สร้างมูลค่าเพิ่มน้อย

นายพันศักดิ์ เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมการผลิต ในลักษณะมุ่งผลิตสินค้าจำนวนมาก (Mass Production) ดังเช่นระบบเศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร ไม่ได้ช่วยให้เศรษฐกิจของสหราชอาณาจักร ดีขึ้น ในปี 2547 สหราชอาณาจักร 6% ชนชั้นกลาง

ประเทศไทย ญี่ปุ่นได้ย้ายความรู้และย้ายเทคโนโลยี เกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมของเขามาไว้ในประเทศไทย แต่ไม่ได้ย้ายความรู้ที่จะทำให้คนไทยรู้จักที่จะสร้างเทคโนโลยีด้วยตนเองมาด้วย

“เราได้เรียนรู้แล้วว่าที่จะผลิตสินค้าจำนวนมาก ในแบบของญี่ปุ่น หรือเรียนรู้วิธีการที่จะประกอบชิ้นส่วนของมาเป็นสินค้าในแบบของญี่ปุ่น เป็นสินค้าประเภท Assembly Industry โดยไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มาจากความรู้ของเราง่ายๆ ได้ หรือพูดง่ายๆว่า สามารถยังไม่สามารถมีฐานความรู้ที่เป็นของเราง่ายๆ”

แนวคิดดังกล่าว หลายประเทศได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศไทยกำลังพัฒนาทั้งหลาย เพราะทำได้ง่ายกว่า “ไม่ต้องคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพิ่มเติมหรือสร้างสิ่งที่เป็นของตนเอง ที่สำคัญส่งผลมูลค่าที่ต่ำอยู่กับประเทศไทย เป็นเพียงมูลค่าเพิ่ม หรือ Value added ในระดับต้น คือมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการแรงงาน หรือจากช่างฝีมือ ซึ่งยังไม่สู่มูลค่าที่เกิดจากความคิดในเชิงสร้างสรรค์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์

รายได้ลดลง 8% อีกทั้งมีช่องว่างของรายได้ระหว่างผู้บริหารระดับสูง (CEO) 10 ขันดับแรก ห่างไกลจากคนสมาร์ททั่วไปถึง 1,000 เท่า

เช่นเดียวกับระบบการผลิต Video Hardware ของบริษัทโนนี ซึ่งสามารถเข้าไปสร้างส่วนแบ่งในตลาดโดยอย่างมาก โดยระยะแรกสามารถสร้าง Margin ในสินค้าได้ 4.5% แต่ขณะนี้ลดลงมาเหลือ 1.5% เป็นผลมาจากการผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน และขายแข่งตัวราคากันเอง

ระบบการผลิต value creation : สร้างมูลค่าเพิ่มสูงและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

หากพิจารณาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในกลุ่มยุโรป เช่น อิตาลี ซึ่งมีประชากรใกล้เคียงกับประเทศไทย พ布ว่า คนอิตาลี มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 26,760 ดอลลาร์สหรัฐฯ มีความเป็นอยู่ดีกว่าคนไทย 4 เท่า เพราะคนไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเพียง 7,450 ดอลลาร์สหรัฐฯ (in real term not nominal term)

เหตุผลสำคัญที่ทำให้คนอิตาลีมีความเป็นอยู่ที่ดี เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่อยู่ในอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และมีความหลากหลาย เช่นอุตสาหกรรมแฟชั่น อุตสาหกรรมบริการ เช่นเดียวกับฝรั่งเศส เพราะคนของอิตาลีมี

ทักษะบางกับการสืบทอดความชำนาญ มีรากฐานความเป็นมาในการผลิตสินค้าที่หลากหลาย สามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

ด้านประเทศไทยเดนマーก มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 31,210 ดอลลาร์สหรัฐฯ สูงกว่าประเทศไทย แต่เดนマーกมีประชากรเพียง 6 ล้านคนซึ่งใกล้เคียงกับลาวถ้าลองเปรียบเทียบเดนマーกกับลาว พ布ว่าลาวที่มีรายได้ต่อคนต่อปีเพียง 1,700 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่างกับเดนマーกลิบลับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ประเทศไทยมีประชากรน้อย ไม่ได้ทำให้รายได้ต่อหัวสูงเสมอไป

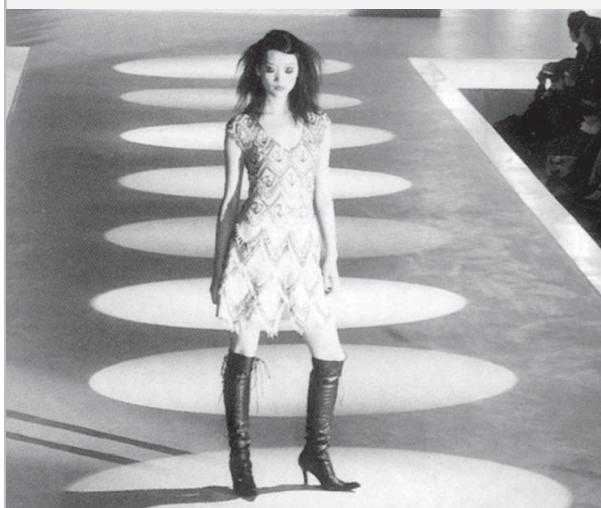
เมื่อมาสรุปทั้งหมดจะพบว่า ความเป็นอยู่ที่ดีของคนอิตาลีและคนเดนマーก มาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีกระบวนการสร้างราคาและคุณค่าของสินค้าและบริการนั้นคือ value creation และแตกต่างจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ จีน และประเทศไทยแบบเอเชียอีกด้วยประเทศไทยที่ยังเป็นระบบการผลิตจำนวนมากอยู่

ดังนั้น หากประเทศไทยนำระบบเศรษฐกิจที่ใช้ กระบวนการสร้างสรรค์ ใส่คุณค่าลงไปในสินค้าและบริการหรือระบบ Value Creation Economy น่าจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนไทยได้มากที่เดียว

value creation แตกต่างกับ value added อย่างไร

ค้นทั่วไปอาจสับสนเกี่ยวกับความหมายหรือการใช้คำว่า value creation value chain และ value added ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ในเรื่องนี้นายพันธ์ศักดิ์ฯ ได้อธิบายถึงความแตกต่างของคำ 3 คำว่า value added หมายถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตจนถึงขั้นตอนการจำหน่าย

โดยกระบวนการของ value added เป็นการนำเทคโนโลยีของคนอื่นมา เป็นการผลิตสินค้าเหมือนๆ

66

ດាតាកំໄដកីចំកុំកិតសិបគ្មាននិងបន្ទិទភាពកីឡាបាយ
តែការលើកឡើយនូវបញ្ជីរបស់ខ្លួនអ៊ីនបាន។
ពេលវេលាយុទ្ធសាស្ត្រនឹងការបង្ហាញនិងការបង្ហាញក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ
និងការបង្ហាញក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ។ ការបង្ហាញនិងការបង្ហាញក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ
និងការបង្ហាញក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ។

ความต้องการ

”

กันกับของคนอื่น เช่น ประเทศไทยนำเทคโนโลยีผลิต
รถยนต์ของญี่ปุ่นเข้ามาและผลิตขายเพื่อส่งออกไปยัง
ประเทศต่างๆ คนที่ได้เงินมากคือเจ้าของดีไซน์และ
เจ้าของเทคโนโลยี คือ ญี่ปุ่น ส่วนคนไทยได้เงินเพียง
ไม่เกินปอร์เช่นนั้นของมูลค่ารถยนต์ที่ผลิต

ส่วนความหมายของ **value chain** เป็นการ
ควบคุมระบบการจัดการจากผู้ผลิตตั้งแต่วัตถุดิบ
จนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย หรือเท่ากับเป็น logistics
management หรือการบริหารระบบการขนส่งและ
คลังสินค้า ซึ่งไม่เหมือนกับ value creation เช่นกัน

สำหรับความหมายของ **value creation** คือ การใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ หรือการนำจุดแข็งของประเทศที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น นำความสนใจในเรื่องต่างๆ ของคนไทย หรือภูมิปัญญา มาสร้างสรรค์ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

ถ้าทำได้ก็จะเกิดสินค้าและบริการที่ยกต่อ^๑
การลอกเลียนแบบของคนอื่นๆ เพราะ เป็นสิ่งที่
มีอยู่ตามธรรมชาติของประเทศไทย หรือสืบทอด
ภูมิปัญญาที่มามา มีความเป็นเอกลักษณ์ ในที่สุดจะ

ทำให้เกิดสินค้าที่มีคุณค่า และสร้างราคาให้สูงได้
ตามความต้องการ ไม่มีใครสามารถมาแข่งขันหรือตัด
ราคาได้

“ยกตัวอย่างให้เห็นชัดๆ เช่น ที่อำเภอหนึ่งในประเทศไทยฝรั่งเศส ซึ่งว่า “แซมเปญ” มีความได้เปรียบ เชิงเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่ในเส้นล่องจิจูดและละติจูด ที่ดาวอาทิตย์จะส่องแสงลงมาอยู่เช้า 3 ลูก ที่รากที่ดินไม่เคยตกร่วนเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดที่จะปลูกองุ่นซึ่งเป็นวัตถุคิบ เพื่อผลิตเหล้าแซมเปญและไวน์ที่ได้รับชาติเดียวกันในโลก

เมื่อรู้จักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบนี้ บางความรู้จากการศึกษากระบวนการหักเพื่อผลิต เช่นเปลญที่จะใช้เป็นการเฉพาะ เท่ากับเป็นการนำความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมาผสานกับความรู้ ส่งผลทำให้เกิด เช่นเปลญ ที่กระบวนการผลิต เช่นเปลญ จากสถานที่อื่นๆ ไม่สามารถมีสชาติเทียบเท่าและไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าลงไปในสินค้า หรือ value creation process"

ประเทศไทยจะสร้าง value creation ได้อย่างไร

กระบวนการสร้างคุณค่าและมูลค่าให้สินค้า (value creation process) ต้องเริ่มต้นจากการนำความคิดสร้างสรรค์ดั้งเดิม และพัฒนาขึ้นของทักษะที่อยู่บนสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม มาผสมกับความรู้การคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นำไปเพิ่มการแข่งขันเชิงเบรียบเที่ยบให้ได้เด่นยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเช่น นวัตกรรมไทย ซึ่งเป็นสินค้าบริการที่ประทับใจคนไทยมีทักษะฝึกอบรมที่ชำนาญและถ่ายทอดกันมาแต่ตั้งเดิม เมื่อนำเข้ามาใส่ในธุรกิจสปา ได้ช่วยสร้างคุณค่าให้กับนวัตกรรมไทยมากขึ้น มีราคาสูงขึ้นอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ควรจะทำเพิ่มขึ้น คือ การนำเอกรัฐบันการคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ใช้ควบคู่กับ

การนวดแผนไทยและสปา ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และแสดงถึงความเป็นไทยให้มากขึ้น

“ต่อไปต้องมีการคิดค้นน้ำมันนวดที่เป็นกลิ่นพิเศษเฉพาะของลูกค้าแต่ละคน ที่ผ่านกระบวนการวิจัยมาแล้วว่า เป็นกลิ่นที่เหมาะสมกับลูกค้าคนนั้นมากที่สุด เพียงเท่านี้ก็จะดึงเงินจำนวนมากๆ รายได้สูงได้ หรือผลิตภัณฑ์ห้อ The Ocean Glass เดิมใช้รีดผลิตแก้วน้ำจำนวนมากๆ แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนใหม่ใช้รีดไช่นลังไปขายราคาแพงช์นได้ รวมทั้งสินค้าอีห้อ PROPAGANDA ของไทยที่นำดีไซน์ใสลงไปในสินค้าทุกชิ้น ตั้งแต่ของใช้ในบ้านจนถึงโต๊ะทำงาน สามารถขายสินค้าในราคางานได้ เพราะไม่มีคู่แข่ง”

การสร้าง value creation : ไม่สามารถลอกเลียนวัฒนธรรมกันได้

กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าลงไปในสินค้าและบริการนั้น ไม่สามารถที่จะทำการลอกเลียนให้เหมือนกันได้ ดังเช่น ภาพยนตร์ไทยเรื่อง “องค์บาง” ที่นำศิลปะการต่อสุ้มวยไทยมาผสมผสานกับความเป็นคนภาคอีสานที่มีอารมณ์ขัน ซึ่งประสบความสำเร็จมากในประเทศไทย

ปรากฏว่ามีผู้กำกับหนังชาวฝรั่งเศส “ลูค เบช” นำ “องค์บาง” ไปตัดต่อใหม่เป็นเวอร์ชันฝรั่งเศส ให้ตรงกับชนิยมของคนฝรั่งเศสและอังกฤษ ถือเป็นการสร้าง value creation on top of value creation จากนั้นนำไปฉายในฝรั่งเศส อังกฤษ และสหราชอาณาจักร จนได้รับการตอบรับอย่างดี โดยเฉพาะในประเทศไทย นั้นเข้าฉายในโรงพยาบาลรัตนโกสินทร์ 387 แห่ง ส่วนในฝรั่งเศสได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง

จนมีผู้สร้างภาพยนตร์ในฝรั่งเศส ได้สร้างภาพยนตร์ใหม่ขึ้นมา เพื่อเลียนแบบ ชื่อว่า “BANLIEUE 13” มีการทำภาพโป๊สเตรอร์และใบปิดหนังเลียนแบบ “องค์บาง” ด้วยแต่ภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ประสบความสำเร็จ สะท้อนให้เห็นว่า การเลียนแบบวัฒนธรรมของไทยเป็นไปไม่ได้

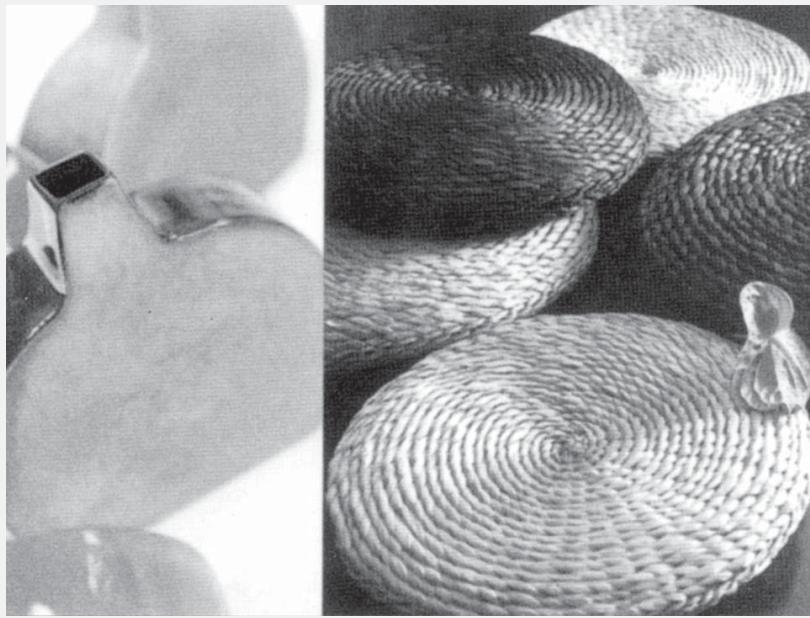
การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน : ความเป็นไทยเป็นองค์ประกอบสำคัญ

การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยพึ่งพิญญาณเทคโนโลยีจากภายนอกมักไม่งมงคง แต่ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่ายสมอยู่ด้วย และสำหรับประเทศไทย สิ่งที่เรามีอยู่คือ “ความเป็นไทย” หรือ “Thainess”

“ถ้าคุณดูโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ที่นั่นมีคนใช้ตัวงประเทศไทย 2 แสนคน ลิ่งที่บำรุงราษฎร์ทำคือ Critical Medical Healthcare Service ใช้เทคโนโลยีทางความเป็นไทย เช่น จำ击วิญญาณความเป็นไทยเข้ามาใช้ เอกบัตรของโรงพยาบาลไว้ในโรงพยาบาล มีร้านอาหารร้อยพันชนิดอยู่ที่นั่น ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนที่ทำได้ และสร้างด้วยเทคโนโลยีไม่ได้

ถ้าถามว่าโลกอนาคตต้องการอะไร ก็ต้องคิดว่า สปาของไทย ได้รับการให้หัวใจให้เป็นสปาที่ดีที่สุดในโลก ได้อย่างไร ขณะที่เยอรมนี เชคโกสโลวาเกีย เบลเยียม เป็นต้นกำเนิดของ “สปา” เป็นประเทศที่มีประวัติสปา悠久 ใหญ่ของจักรวรรดิโรมันเป็นเวลานาน ไทยทำได้อย่างไร ต้องคิดกันดีๆ”

สิ่งสำคัญที่จะต้องทำต่อไปคือ ทั้งภาครัฐและเอกชนไทยต้องติดใจไทยให้แตกเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยต้องมองหาว่าจะมีสินค้าและบริการ

ได้ของไทย ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแนวทางนี้ ซึ่งจะนำไปสู่ผลดีให้ประเทศไทยมีจุดยืนที่มั่นคงใน เวทีเศรษฐกิจโลก และที่สำคัญ หากสามารถนำเรื่อง value creation มาใช้ได้อย่างเป็นระบบ ก็จะเป็นอีก แนวทางหนึ่งที่ใช้วัดระดับความเข้มแข็งหรือการ เติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

value creation ตัวชี้วัดการ พัฒนาตนเอง

จะเห็นได้ว่า value creation สามารถนำมาใช้ เป็นเครื่องมือในการชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ของประเทศได้เป็นอย่างดี เพราะการนำ value creation มาใช้ จะช่วยสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบของความ เข้มแข็งได้ในหลายมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาของ

กล่าวคือ ประเทศไทยสามารถสร้างโอกาสให้ กับตัวเองและยืนหยัดได้ด้วยตนเอง โดยใช้ value creation ผ่านการนำทุนทางสังคม เช่น วัฒนธรรม หรือ ความเป็นไทย มาบวกกับ “ทุนทางภาษาพลาสติกและ ทรัพยากรมนุษย์” ที่เรามีอยู่ เพื่อผลิตสินค้าและ บริการที่มีความหลากหลาย ซึ่งสามารถสร้างมูลค่า เพิ่มให้กับสินค้าและบริการได้ โดยใช้ “ปัญญา” เป็น สำคัญ โดยหันไปมองคุณค่าและมูลค่าที่ผิดแยกแตก

ต่างจากสินค้า Value added

“คำตอบง่ายมาก คือต้องแตกต่างจากการ เอาความคิดของคนอื่นมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ ยก ตัวอย่าง กล่องวิดีโอดิจิทัลที่ญี่ปุ่นมา ประกอบที่ประเทศไทย ถ้าจะสร้างประเทศไทยต้อง สร้างเทคโนโลยีของเราที่แข่งกับเขาได้ขึ้นมา แต่ก็ ต้องลงทุนไม่รู้เท่าไรถึงจะตามเขาทัน มีคลัสเตอร์ที่ รองรับการแข่งขันตรงนี้ เราทำได้ไหม

ต้องกลับมาดูตัวเองว่าคุณค่าและมูลค่าอะไร ที่เรามีอยู่ และนำมาช่วยให้เราอยู่รอดได้ เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย มีอะไรแตกต่างจาก แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในโลกห้องน้ำที่ลอนดอนกับที่ กรุงเทพมหานครเมืองกัน ระหว่างลูยส์ วิตองที่ปารีส กับที่กรุงเทพมหานครเมืองกัน แต่ความแตกต่างอยู่ที่ ด้านการบริการและความเชื่อถือ นี่คือ Value Creation ที่มาจากการและความเชื่อของเรา วัฒนธรรม และความเชื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าได้

เห็นแบบนี้ ก็ต้องขยายวัฒนธรรมและขยาย ความเชื่อของเรา ซึ่งต้องเสริมสร้างด้วยส่วนประกอบ อื่นๆ คือเรื่องคุณภาพของ Value added ที่มาเสริม Value Creation ได้ง่ายๆ เช่น ร้านอาหารอร่อย มีบริการดี ตามวัฒนธรรมไทย (Value Creation) และมีห้องน้ำ

สะอาด (Value added) ก็จะชนะเข้าได้ หรือการดูแลคนเข้าหลังผู้ตัด อินเดียก์ผู้ตัดได้เหมือนเรา แต่การดูแลคนไข้ได้ดี ประเทศไทยมาที่หนึ่ง ต้องหาทางเอกชนให้ที่ผู้ตัด บินมาพักฟื้นที่เมืองไทย”

การมี “ภูมิคุ้มกัน” อีกมิติหนึ่งของ value creation

นอกจากเรื่องการพัฒนาองค์กรล่าwiększางต้นแล้ว value creation ยังเป็นเครื่องมือชี้วัดเกี่ยวกับการมี “ภูมิคุ้มกัน” ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกอย่างหนึ่งด้วย เนื่องจาก value creation จะช่วยรองรับหรือลดปัจจัยความเสี่ยงจากการผันผวนหรือการแข่งขันอย่างรุนแรงภายในประเทศได้ โดยอาศัยความเข้มแข็งภายใน หรือ “จุดเด่นที่ยากจะเลียนแบบ” เป็นพื้นฐาน

ดังนั้น ถ้าประเทศไทยจะพัฒนาตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับของภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจต่อไป ก็อาจทำได้โดยเปรียบเทียบว่ามูลค่าเพิ่มที่เกิดจากสินค้าและบริการที่มี value creation กับสินค้าและบริการที่ไม่มี value creation นั้น แตกต่างกันอย่างไร

ในระยะยาวแล้ว คาดว่าสินค้าและบริการที่มี value creation หากพัฒนาให้เหมาะสมและมีตลาดรองรับ จะเป็นส่วนสำคัญต่อภาคการส่งออกของไทย

“ผมเชื่อว่า เราได้ประโยชน์จากการรับรัฐธรรมนูญของสังคมอันยิ่งใหญ่ของโลกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งจีน และอินเดีย เวลาของประเทศไทยได้มีกระบวนการผลสมของชนชาติซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดการผลิตที่ทำรายได้เข้าประเทศไทยแบบเนื้อๆ ถ้าดูที่ตัวเลข 35-40% ของการส่งออกไทยมาจากเอสเอ็มอี ในปี 2545

ผลผลิตของเอสเอ็มอี ก็คือกระบวนการคิดค้นของรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ความสามารถในการเข้าไม้

เฟอร์นิเจอร์ และอีนฯ 30% ของรายได้จากการห่องเที่ยวมาจากการขายของเอสเอ็มอี เป็นการส่งออกที่ไม่ต้องใช้แหล่ง จำนวนกว่าแสนล้านบาท ทั้งหมดเป็นผลผลิตจากวัฒนธรรมทั้งสิ้น และมันก็สะท้อนได้อย่างชัดเจนว่า เราเป็นน澜ลำแข็งตัวเอง หรือเป็นคนที่มีความแข็งแรงได้มากน้อยขนาดไหน”

บทสรุปท้าย

นายพันศักดิ์ สุรุ่วว่า จุดแข็งของ Value Creation คือคนอื่นตามยก เพราะต้องมีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ประเทศไทยล้าวัฒนธรรมมาไว้ในการเป็นเครื่องหนัง แล้วทำให้เครื่องหนังมีคุณค่าและมูลค่าในตัวเอง ทำให้คนพอใจที่จะจ่ายเงินแพงๆ ไปซื้อมาได้

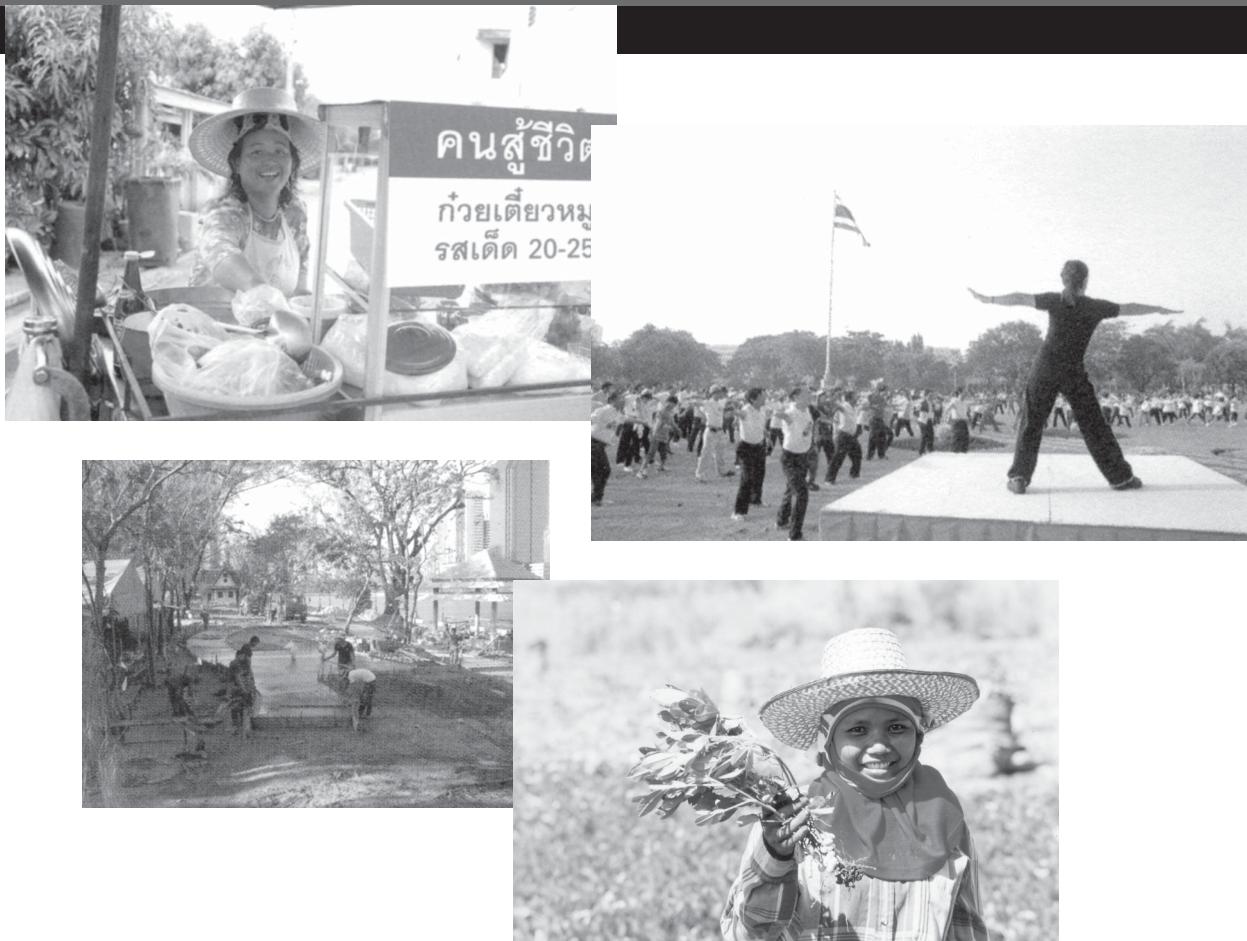
ถ้าประเทศไทยจะมุ่งเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน จึงต้องมองตรงนี้ให้มาก มองให้รู้ว่าอะไรคือ Value added อะไรคือของ Value Creation เช่น ระหว่างชาวบ้านหมักเหล้าเอง ไม่มีขันตราย และมีรสชาติพิเศษ กับชาวบ้านไปรับเหล้าจากโรงงานมาบรรจุขวด เป็นต้น

ภาครัฐต้องตอบให้ได้ว่าอะไรคือ Value added อะไรคือ Value Creation หน้าที่ของภาครัฐก็คือต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริมความหลากหลายต่างๆ ที่เอื้อต่อการเป็น Value Creation Economy

หากทำได้เช่นนี้ จะเป็นการดึงพลังของชุมชน หรือปัญญาของกลุ่มฐานรากมาเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย และสร้างศักยภาพในการแข่งขันกับโลกภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญก็คือว่าประเทศไทยพร้อมหรือยัง สำหรับการก้าวไปเป็น Value Creation Economy

ດົກປີເຊື້ວດ : ເຄຣືອງມືອບອງກາຣຕິດຕາມປະເມີນພລ

ດົກປີເຊື້ວດ ເປັນເຄຣືອງມືອຍ່າງໜຶ່ງໃນກາຣຂັບເຄື່ອນກະບວນກາຣພັດນາ ໂດຍໃຫ້ປະໂຍ້ນໃນກາຣວາງແພນ ກາຣບຣິທາງການພັດນາ ກາຣຕິດຕາມປະເມີນພລ ຮວມທີ່ກາຣປັບນິຍາຍກາຣພັດນາປະເທັສ ດັກປີເຊື້ວດທີ່ດີນັ້ນ ຕັ້ງເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈໄດ້ໂດຍບຸຄຄລ໌ທຳໄປ ມີຂ້ອມູລສັບສຸນ ມີຄວາມເຄລື່ອນໄວ້ໄດ້ຈາກຄວາມໄວຕອກກາຣເປົ່າຍັນແປ່ງ ແລະຜູ້ທີ່ເກີ່ຍວ້າຂອງມີສ່ວນຮ່ວມໃນກາຣຈັດທຳດັກປີເຊື້ວດນັ້ນ

ความหมายของดัชนีชี้วัด

ตัวชี้วัด หรือบางคณเรียกว่า เครื่องชี้วัด หรือ ตัวบ่งชี้ มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย โดยสรุปแล้วหมายถึง สิ่ง (ตัวแปร) ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้วัดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน ความก้าวหน้าและผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน ตัวชี้วัดอาจอยู่ในรูปของตัวแปรเดี่ยว ๆ เช่น จำนวนพื้นที่ที่ทำนาที่ได้รับน้ำ (จากระบบทดลองประทาน) หรือสัดส่วนของตัวแปรหลายตัว (เช่น รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี) ตัวชี้วัดเหล่านี้จะถูกใช้เป็นสื่อที่แสดงถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานต่าง ๆ

เมื่อกำหนดตัวชี้วัดได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการค่าของตัวชี้วัดต่าง ๆ ให้เป็นค่า ดัชนีชี้วัด ซึ่งโดยทั่วไปจะมีค่าเป็นร้อยละเมื่อเทียบกับปีฐานหรือค่ามาตรฐานคงที่ค่าหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับปีฐานหรือเกณฑ์มาตรฐาน เช่น ดัชนีราคาผู้บริโภค ดัชนีสุขภาพ ดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

ดัชนีชี้วัดกับการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ

ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้วรวม 9 ฉบับ ซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยหลักหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยน และการเกิดผลกระทบทางลบซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ตามมา

ความสำเร็จของการพัฒนาประเทศไทยได้อยู่ที่การมีแผนพัฒนาอันส่วนยาม แต่อยู่ที่การปฏิบัติตามแผนพัฒนาฯ โดยเฉพาะส่วนราชการต่างๆ ที่ต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของส่วนราชการนั้น ให้สอดคล้อง และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ของส่วนราชการโดยทั่วไปจะประกอบด้วย แผนงานโครงการ ที่มุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ และความสำเร็จของการพัฒนาประเทศไทยที่ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ ทั้งหลายนั้นเอง

การที่จะรู้ว่ามีการปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือไม่ เรียงได้ ก็คือที่ การติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามแผนฯ ว่าผลกระบวนการหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานจะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย และสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือไม่ ทั้งนี้ระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องอาศัย ดัชนีชี้วัด เป็นเครื่องมือในการประเมิน

เนื่องจากทุกโครงการเมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่ในรูป ผลผลิต และเมื่อนำผลผลิตที่ได้รับไปก่อให้เกิดประโยชน์สืบท่อหนึ่งเราเรียกว่า ผลลัพธ์ โดยผลผลิตหนึ่งอาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้หลายอย่าง ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน จึงต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถบอกได้ว่าผลผลิตหรือผลลัพธ์เกิดขึ้นจริง ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของ ดัชนีชี้วัด ความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยทุกผลผลิตและผลลัพธ์จะต้องมีตัวชี้วัดความสำเร็จ

ประโยชน์ของการใช้ดัชนีชี้วัดเพื่อการติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผลโดยอาศัยดัชนีชี้วัด จะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ อาทิ

- การประเมินความมีประสิทธิผล ทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

● การประเมินความมีประสิทธิภาพ ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจัดสรรวรพยากร เช่น งบประมาณค่าใช้จ่าย อัตรากำลัง เครื่องไม้เครื่องมือและเทคโนโลยี ให้เหมาะสมและประหยัดที่สุด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในรูปผลผลิตหรือบริการ และช่วยในการหาสาเหตุในส่วนของ การดำเนินงานที่มีปัญหาในการจัดสรรวรพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ ตรงจุด

● การประเมินศักยภาพและความสามารถของส่วนราชการ การประเมินผลการดำเนินงาน

เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็งในการบริหารงาน อันจะช่วยให้ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน ค้นหาวิธีปรับปรุงงาน และบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าประโยชน์ของการติดตามประเมินผลนอกจากบอกให้รู้ถึงความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของแผนพัฒนาแล้ว ยังมีประโยชน์ช่วยให้รู้ถึงความสามารถของตัวเราเองอีกด้วย การประเมินผลซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดทำแผนพัฒนาฉบับบันทึกฉบับหนึ่ง ก็จะกลับมาเป็นขั้นตอนแรกของการจัดทำแผนพัฒนาฉบับต่อไป

ประเภทดัชนีชี้วัดตามลักษณะของกิจกรรม

แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ๆ ดังนี้

- **ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ** เป็นดัชนีที่แสดงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เช่น ดัชนีราคาผู้บริโภค ดัชนีมูลค่าสินค้าส่งออก เป็นต้น
- **ดัชนีชี้วัดด้านสังคม** เป็นดัชนีที่แสดงสถานการณ์ทางสังคม อาทิ ดัชนีสุขภาพ ดัชนีความปลอดภัยในเมืองและทรัพย์สิน เป็นต้น
- **ดัชนีชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม** เป็นดัชนีที่แสดงสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ดัชนีการใช้สารเคมีทางการเกษตร ดัชนีคุณภาพอากาศ เป็นต้น
- **ดัชนีชี้วัดด้านการเมือง** เป็นดัชนีที่แสดงสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย เช่น สิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิมนุษยชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

ดัชนีชี้วัดในระดับต่าง ๆ

ดัชนีชี้วัดเพื่อการติดตามประเมินผลโดยทั่ว ๆ ไป สามารถแบ่งเป็นประเภทและระดับต่าง ๆ ได้ ดังนี้

- **ดัชนีชี้วัดด้านปัจจัยเหตุ** เป็นดัชนีที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรม โดยนำปัจจัยการผลิตเข้าสู่กระบวนการ ประกอบด้วย
 - ◆ **ดัชนีชี้วัดปัจจัยสร้างกิจกรรม (Input Index)** มีตัวชี้วัดที่สำคัญ 2 ชุด คือ (1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนกรอบบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งแผนงาน/โครงการของส่วนราชการ และ (2) การจัดสรรและการกระจายงบประมาณภาครัฐเพื่อกิจกรรมต่างๆ
 - ◆ **ดัชนีชี้วัดกิจกรรมหรือกระบวนการทำงาน (Process Index)** เป็นดัชนีที่แสดงถึงกระบวนการบริหารจัดการในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการวัดบิมาณว่าทำอะไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเน้นการใช้งบประมาณ

● **ดัชนีชี้วัดด้านปัจจัยผล** เป็นดัชนีชี้วัดผลที่ได้รับจากการใช้ปัจจัยสร้างกิจกรรมผ่านกระบวนการทำงาน แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

◆ **ดัชนีชี้วัดผลผลิต (Output Index)** เป็นดัชนีชี้วัดสิ่งที่จะได้รับทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานของโครงการ

◆ **ดัชนีชี้วัดผลลัพธ์ (Outcomes Index)** เป็นดัชนีชี้วัดสิ่งที่จะได้รับจากการนำผลผลิตไปก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหนึ่ง โดยผลผลิตหนึ่งอาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ได้หลายอย่าง ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

* **ดัชนีชี้วัดผลผลกระทบระยะสั้น (Effect Indicator)** เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการ บ่งบอกถึงความมีประสิทธิผลในการดำเนินงาน ทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดได้เพียงใด

* **ดัชนีชี้วัดผลกระทบระยะยาว (Impact Index)** เป็นดัชนีชี้วัดที่บ่งบอกถึงภาพที่พึงประสงค์ของสังคม เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย เช่น มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและประชาชัณมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การจัดทำดัชนีรวมเพื่อวัดผลแบบองค์รวม

การประเมินผลงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลกระทบจากการพัฒนา เป็นการวัดผลแบบองค์รวมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง รวมทั้งต้องคำนึงถึงผลการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณควบคู่กันไปกับเชิงคุณภาพด้วย จึงประกอบด้วยตัวชี้วัดที่หลากหลาย มิติและหลายระดับ ซึ่งมีทั้งกลุ่มตัวชี้วัดผลลัพธ์ และกลุ่มตัวชี้วัด ที่จะส่งผลนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ

ผู้ที่ทำการประเมินมักจะสร้าง **ดัชนีรวม (Composite Index)** โดยการคำนวณค่าของตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องให้รวมเป็นค่าดัชนีเพียงตัวเดียว ทั้งนี้ อาจกำหนดให้แต่ละตัวชี้วัดมีความสำคัญเท่ากันหมด หรือแตกต่างกัน และกำหนดเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของการพัฒนา เช่น องค์กรสหประชาชาติได้จัดทำดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบในการวัดผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ประกอบด้วย 134 ตัวชี้วัด

โดยจัดแบ่งตัวชี้วัดตามประเภทของการพัฒนาออกเป็น 4 หมวด “ได้แก่ หมวดสังคม หมวดเศรษฐกิจ หมวดสิ่งแวดล้อม และหมวดสถาบัน/องค์กร ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้มีลักษณะทั้งเป็นตัวชี้วัดพลังขับเคลื่อน (เช่น อัตราการเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา) ตัวชี้วัดแสดงผล (เช่น สัดส่วนนักเรียนสำเร็จการศึกษาระดับประถม) และตัวชี้วัดตอบสนอง (เช่น สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP)

เกณฑ์การวัดผลสำเร็จของงาน (Benchmark)

ดัชนีชี้วัดที่ดีนั้นจะต้องสามารถวัดผลจากการดำเนินงานได้ในเชิงรูปธรรม มีความยืดหยุ่น และมีข้อมูลสนับสนุน โดยค่าของดัชนีชี้วัดนั้นสามารถนำมาใช้ในการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง หรือความเปลี่ยนจากเกณฑ์และสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

● **การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานเชิงนโยบาย** เพื่อใช้วัดว่าผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการของแผนพัฒนาหรือนโยบายของรัฐบาลหรือไม่เพียงใด เช่น สูงกว่าแผนเท่ากับแผน หรือต่ำกว่าแผน

“

ระบบการติดตาม

ประเมินผลที่มี

ประสิทธิภาพ และ

ประสิทธิผล จะต้องมี

ตัวชี้วัด เป็น

เครื่องมือที่สามารถบอกรายละเอียด ผลผลิต

หรือผลลัพธ์ได้

เกิดขึ้นจริง โดยทุก

ผลผลิตและผลลัพธ์จะต้องมีตัวชี้วัด

ความสำเร็จ

”

- การเปรียบเทียบเกณฑ์สัมบูรณ์เพื่อใช้วัดว่าสามารถดำเนินงานได้ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่

- การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้วัดว่าสามารถดำเนินงานได้ใกล้เคียงค่ามาตรฐานกลางหรือไม่ เช่น ถูกกว่าเท่ากับ หรือต่ำกว่าค่ามาตรฐานกลาง

- การเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวเชิงพัฒนา เพื่อใช้วัดว่าสามารถดำเนินการพัฒนาได้ดีขึ้น กว่าเดิมหรือไม่ ใช้ในการนี้ที่ไม่มีมาตรฐานอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน จึงต้องเปรียบเทียบกับ

ผลงานเดิม โดยพิจารณาจากค่าของดัชนี ดังนี้

◆ **ดัชนีชี้วัดเชิงบวก** เป็นดัชนีที่มีแนวโน้มของค่าตัวเลขเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้ม การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เช่น ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น เป็นต้น

◆ **ดัชนีชี้วัดเชิงลบ** เป็นดัชนีที่มีแนวโน้มของค่าตัวเลขลดลง แสดงให้เห็นถึงแนวโน้ม การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เช่น อัตราส่วนของคดีอาชญากรรมต่อประชากร 1,000 คน อัตราส่วนผู้ไม่มีงานทำต่อจำนวนแรงงานทั้งหมด เป็นต้น

การจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งนอกจากมีภาระหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว ยังมีภารกิจด้วยความต้องดิตตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยด้วย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาที่เน้นการวัดผลลัพธ์ของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้มีการจัดทำดัชนีชี้วัดและใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลไว้ถึง 5 ระดับ คือ การวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา การวัดประสิทธิผลของการพัฒนาเฉพาะด้าน การวัดประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนา การวัดประสิทธิผลขององค์กร และการวัดสถานการณ์ที่เป็นจริงในด้านต่าง ๆ

สศช. จึงได้พัฒนาดัชนีชี้วัด เพื่อการติดตามประเมินผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา และเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้น คน เป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา ได้ใช้ครอบแนวคิด ความอยู่ดีมีสุข เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา และได้สร้าง ดัชนีความอยู่ดีมีสุข เพื่อวัดผลกระทบการพัฒนาที่มีต่อกัน

ดัชนีความอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 25 ตัวชี้วัด โดยกำหนดให้แต่ละตัวชี้วัด มีความสำคัญเท่ากันหมด และได้จัดแบ่งกลุ่มตัวชี้วัดตามมิติของการดำรงชีวิตออกเป็น 7 ด้าน คือ การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ การมีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

การจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ยังคงเน้น คน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาต่อเนื่อง จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีในสังคม เพื่อสู่จุดมุ่งหมายให้มี การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

เพื่อให้เห็นภาพผลกระทบจากการพัฒนาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ศศช. จึงได้พัฒนาดัชนีชี้วัด ผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยได้สร้างดัชนีชี้วัดผลกระทบขั้นมาอีก 2 ชุด ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับดัชนีความอยู่ดีมีสุข คือ

- ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เพื่อวัดการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็ง โดยคาดหวังว่าเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจะส่งผลให้ระดับความอยู่ดีมีสุขของคนเพิ่มขึ้น ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจประกอบด้วยดัชนีชี้วัดประมาณ 40 ตัวชี้วัด

โดยกำหนดให้แต่ละตัวชี้วัดมีความสำคัญเท่ากันหมด และได้จัดแบ่งกลุ่มตัวชี้วัดออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเพิ่งพาณิชย์ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายผลประโยชน์ของ การพัฒนาอย่างเป็นธรรม

- ดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อวัดความสมดุลของการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ตัวชี้วัดประมาณ 39 ตัวชี้วัด โดยกำหนดให้แต่ละตัวชี้วัดมีความสำคัญเท่ากันหมด ห้า 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม

เกณฑ์การประเมินผลกระทบของการพัฒนา

สำหรับเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของการพัฒนา ได้กำหนดแนวทางการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก จะวัดผลสำเร็จของการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคนและสังคม ซึ่งมีดัชนีชี้วัด 2 กลุ่ม คือ ดัชนีชี้วัดผลกระทบขั้นสุดท้ายและดัชนีชี้วัดกระบวนการพัฒนาที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่มีผลกระทบต่อเป้าหมายที่พึงประสงค์ ได้กำหนดคะแนนเต็มไว้ที่ 100 คะแนน หากตัวชี้วัดได้คะแนนมากก็แสดงว่ามีความสำเร็จมาก

ขั้นตอนที่สอง จะประเมินสถานภาพความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย และการพัฒนาที่ยั่งยืน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือคงเดิมหรือเลวลง โดยแบ่งระดับการพัฒนาออกเป็น 5 ระดับ และได้กำหนดให้ระดับ 5 มีค่าเท่ากับ 100 คะแนน หาก

ศศช. ได้ใช้ดัชนีชี้วัดผลกระทบของการพัฒนาทั้ง 3 ชุด เป็นกรอบในการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และได้นำเสนอในที่ประชุมประจำปีของ ศศช. มาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งผลการประเมินด้วยดัชนีดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนโดยทั่วไป

สรุป

ดัชนีชี้วัด เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการติดตามประเมินผล เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผน และบริหารงาน รวมทั้งการติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลการดำเนินงาน ในการจัดทำดัชนีชี้วัดนั้นจะต้องครอบคลุมทั้ง ด้านปัจจัยเหตุ กระบวนการดำเนินงาน ผลสำเร็จ และผลกระทบของการดำเนินงาน ทั้งนี้หน่วยงานรับผิดชอบ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดดัชนีชี้วัดนั้น

◆◆◆◆◆

ດັບປັບເຊື້ວດການພັດນາ ປອງໄກຍ

ສັນຕະ ບາງອ້ວ

ຮອງເລຂາຮົກຄະນະກຣມການພັດນາການເຄຮມຊູກົງແລະສັງຄມແຫ່ງໝາດ

ຄໍາຖາມໜຶ່ງທີ່ຄົນທ້ວ່າໄປມັກສົງສ້າຍເກີ່ວກກັບການຈັດທຳແຜນພັດນາປະເທດ
ຕື່ອ ແຜນພັດນາປະເທດທີ່ດຳເນີນການໄປແລ້ວນັ້ນ ປະສບຄວາມສຳເຮົາຈ່າຍໃໝ່ ການ
ທີ່ຈະຕອບຄໍາດຳນັກດັກລ່າວໄດ້ ຈະຕ້ອງມີການຕິດຕາມປະເມີນຜົດ ເພື່ອໃຫ້ວ່າສິ່ງທີ່
ດຳເນີນການໄປແລ້ວ ສຳເຮົາຈ່າຍລົ້ມເໜລວອຍ່າງໄວ ສິ່ງການຈະຕິດຕາມປະເມີນຜົດໃຫ້
ໄດ້ຜົດລື່ອງດັກທີ່ອ່ານຸ່າເຫື່ອເຄືອ ຈຳເປັນຈະທັກມີຕັ້ງນີ້ເຊື້ວດການພັດນາເປັນເຕົ່ອງມືອີນ
ກາງວັດຄວາມສຳເຮົາ

“ວາງສາຣເຄຮມຊູກົງແລະສັງຄມ” ຈົບບັນນີ້ ຈຶ່ງຂອນຳເສນອແນວຄິດການປະເມີນ
ຜົດການພັດນາໂດຍໃຫ້ດັບຕັ້ງນີ້ເຊື້ວດການພັດນາປະເທດໃນທັນະຂອງ ນາຍສັນຕະ ບາງອ້ວ
ຮອງເລຂາຮົກຄະນະກຣມການພັດນາການເຄຮມຊູກົງແລະສັງຄມແຫ່ງໝາດ ສິ່ງ
ມີມຸມມອງທີ່ນ່າສັນໃຈ ດັ່ງນີ້

การติดตามประเมินผล ต้องวางแผนไว้ตั้งแต่เริ่มต้น

การติดตามประเมินผล แม้จะดูเหมือนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินการพัฒนา แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นสิ่งที่ต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าตั้งแต่เริ่มต้น เช่น หากดำเนินโครงการหรือแผน ก็จะต้องกำหนดให้ล่วงหน้าตั้งแต่เริ่มดำเนินการว่า เมื่อดำเนินการไปแล้ว ความสำเร็จจะได้จากอะไร แต่ที่ผ่านมาการจัดทำแผนไม่ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ มีแต่เพียงการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการที่ต้องการจะบรรลุถึงเท่านั้น การวัดผลสำเร็จจึงพิจารณาจากการบรรลุเป้าหมายแทน เช่น เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน คือ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจจะต้องเป็นร้อยละ 45 เมื่อเวลาผ่านไป ก็จะสามารถวัดผลสำเร็จได้ว่า เศรษฐกิจขยายตัวได้ตามเป้าหมายหรือไม่เป็นต้น

“ตัวชี้วัดจะบ่งบอก 2 อย่าง คือ 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละปี และ 2) ผลกระทบสุดท้าย (Impact) เช่น เรื่องการมีงานทำการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปีได้แก่ตัวกราว่าว่างงาน แต่ผลกระทบสุดท้ายคือความมั่งคั่ง ซึ่งอาจวัดได้จากการที่คนมีงานทำ มีเงินออมอย่างต่อเนื่อง จะมีความมั่งคั่งหรือไม่เพียงใด เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานจะต้องพิจารณา โดยเมื่อเริ่มต้นทำโครงการ ต้องตั้ง

คำถามก่อนว่า ความสำเร็จของโครงการนี้คืออะไร วัดได้หรือไม่ และหากสร้างตัวชี้วัดได้แล้ว จะสามารถวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละปีในระหว่างการดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้เห็นแนวโน้มของผลกระทบของการดำเนินงาน และเมื่อโครงการสิ้นสุดลง ก็จะสามารถวัดผลกระทบสุดท้ายที่เกิดขึ้นได้”

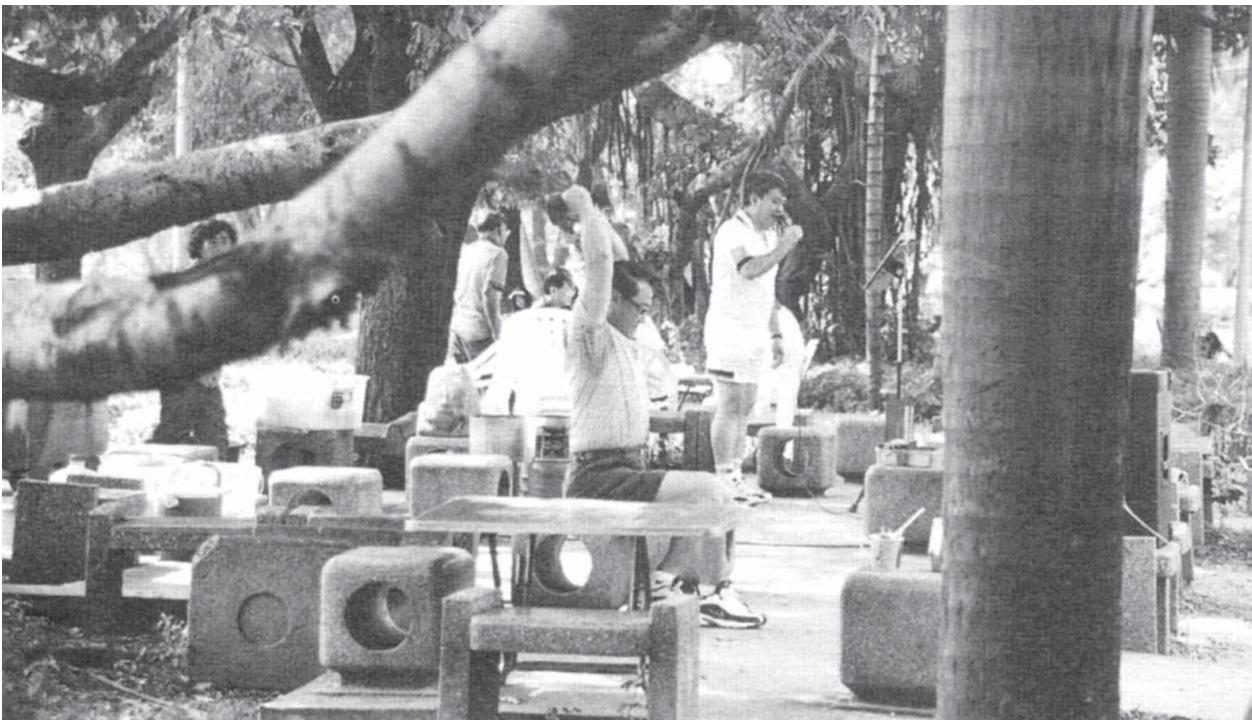
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตัวชี้วัด เป็นสิ่งสำคัญ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดตัวชี้วัด นับเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างกรอบแนวคิดว่า ต้องการวัดอะไร ซึ่งทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิด ต่อจากนั้น จึงช่วยกันกำหนดตัวชี้วัด และนำตัวชี้วัดมาวิพากษ์วิจารณ์พร้อมทั้งทดลองใช้ เพื่อพิสูจน์ให้เป็นที่ยอมรับว่า สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้หรือไม่ และสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ เช่น หากต้องการวัดความอยู่ดีมีสุขของผู้คน หากใช้อย่างที่ยืนยा�วย่ำแย่เป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่ง ทุกคนยอมรับหรือไม่ เป็นต้น

ตัวชี้วัด 3 ชุด ของ สศช. : เขื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัดที่ สศช. พยายามพัฒนาขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนา โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ต่อเนื่องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดไว้ว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาจะต้องส่งผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่จะบ่งชี้ว่า เมื่อพัฒนาไปแล้ว เกิดผลกระทบต่อกันอย่างไรบ้าง

ปัจจุบัน สศช. ได้จัดทำด้วยเพื่อวัดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาขึ้น 3 ชุด ได้แก่ ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข และดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า ตัวชี้วัดทั้ง 3 ชุดนี้ สามารถเขื่อมโยงกันได้อย่างมีเหตุมีผล

ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ : วัดการเติบโตอย่างเข้มแข็ง

การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะแรก เป็นที่คาดหวังว่า เศรษฐกิจจะขยายตัวไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่การที่เศรษฐกิจขยายตัวไปได้เรื่อยๆ นี้ เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งหรือไม่ ดังนั้น ศศช. จึงพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อบรรลุความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 มิติด้วยกัน

“เศรษฐกิจจะเข้มแข็งได้ จะต้องประกอบด้วย 5 มิติ คือ จะต้องสามารถพึ่งตนเองได้ (มิติการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ) มีภูมิคุ้มกัน (มิติภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ) ปรับตัวได้ (มิติการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก) เติบโตได้อย่างมั่นคง (มิติการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ) และทุกคนได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม (มิติการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม)”

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข : วัดผลกระทบต่อคน

การที่ແນพัฒนาฯ กำหนดว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงได้มีการตั้งคำถามต่อไปว่า หากเศรษฐกิจเติบโตอย่างเข้มแข็งแล้ว จะส่งผลกระทบกับคนอย่างไรบ้าง ซึ่งคาดหวังว่า เศรษฐกิจที่เข้มแข็งจะส่งผลให้คนอยู่ดีมีสุขได้ดังนั้น เพื่อจะตอบคำถามนี้ ศศช. จึงได้พัฒนาดัชนีชี้วัดชุดที่สองขึ้น ได้แก่ ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ซึ่งประกอบด้วย 7 มิติ

“คนเราจะมีความอยู่ดีมีสุขได้เริ่มแรกจะต้องมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงก่อน (มิติสุขภาพอนามัย) นอกจากนั้น ยังจะต้องได้รับการศึกษาด้วย (มิติความรู้) และเมื่อคนจบการศึกษาแล้ว ก็จะต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพได้ด้วย (มิติชีวิตการทำงาน) สามารถหารายได้ลี้ยงชีพอย่างพอเพียง (มิติรายได้และภาระจ่ายรายได้) และเมื่อมีภาระงานทำมั่นคงแล้ว ก็ต้องมีครอบครัวที่อบอุ่น (มิติชีวิตครอบครัว) และเมื่อคนต้องออกไปเผชิญกับสิ่งต่างๆ ภายนอกบ้าน ก็จะต้องเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดี (มิติสภาพแวดล้อม) และสุดท้าย ความอยู่ดีมีสุขจะต้องอยู่ภายใต้การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (มิติการบริหารจัดการที่ดี)”

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน : สมดุลใน 3 มิติ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเศรษฐกิจจะเข้มแข็ง และคนจะมีความอยู่ดีมีสุขแล้ว ก็ยังไม่แน่ว่า ผลการพัฒนาที่ดีเหล่านี้จะคงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต ศศช. จึงได้พัฒนาดัชนีชี้วัดชุดที่ 3 ขึ้น ได้แก่ ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อวัดความยั่งยืนในการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ ความยั่งยืนในมิติสังคม และความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อม โดยต้องพิจารณาว่า การพัฒนาทั้งสาม

“

การใช้ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ชุด
ประเมินผลการพัฒนา
จนถึงปัจจุบัน พบว่า
ผลการประเมินของดัชนีต่างๆ
เหล่านี้ เป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน

”

มิติเป็นไปในทางเดียวกันและทำให้เกิดความยั่งยืนหรือไม่ สิ่งสำคัญคือ จะต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลใน 3 มิตินี้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินจากดัชนีชี้วัด 3 ชุด เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การใช้ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ชุด ประเมินผลการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน พบว่า ผลการประเมินของดัชนีต่างๆ เหล่านี้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจมีส่วนเพิ่มความอยู่ดีมีสุขของประชาชนได้จริง เนื่องจากมีความเชื่อถือ ประการหนึ่ง คือ สามารถใช้วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ซึ่งทุกอย่างอยู่ระดับต่ำที่สุดนั้น เป็นเส้นแบ่งระหว่างสถานการณ์ก่อนเกิดวิกฤติกับหลังเกิดวิกฤต และทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ (Benchmark) เปรียบเทียบว่า ก่อนและหลังเกิดวิกฤต อะไรที่ดีขึ้น อะไรที่เลวลง

“ในปี 2548 ที่กำลังจะสิ้นสุดลงนี้ เป็นปีที่ต้องจับตามองด้วยความตื่นเต้นว่าตัวชี้วัดจะตอบคำถามได้หรือไม่ เนื่องจากในขณะนี้ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเริ่มบ่งชี้ว่ามีปัญหา เนื่องจากเกิดเงินเพื่อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งอาจไม่เปลี่ยนไปในปีเดียว กัน แต่อาจล่าช้าไปสัก 1-2 ปี ซึ่งหากเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะเป็นการยืนยันว่า ดัชนีเหล่านี้ใช้ประเมินผลได้ถูกต้อง แต่หากไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะต้องดำเนินการปรับปรุงดัชนีต่อไป”

ดัชนีสามารถประเมินผลได้ตรงใจประชาชน

เท่าที่ผ่านมา เป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า เมื่อใช้ดัชนีทั้ง 3 ชุด ประเมินผลการพัฒนาประเทศ และรายงานสถานการณ์การพัฒนาในภาพรวมให้ประชาชนได้รับทราบแล้ว สามารถตอบคำถามได้ตรงกับใจประชาชน ทำให้ประชาชนเห็นด้วยกับผลการประเมินด้วยดัชนีตั้งแต่ล่างไปทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบจากการประเมินสถานการณ์ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยซึ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้น ผลกระทบจากการประเมินสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยซึ่งได้รับผลกระทบจากการประเมินสถานการณ์ความยั่งยืนของประเทศไทยซึ่งยังคงมีปัญหานี้ด้านลึกลับล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ควรทดลองใช้ดัชนีไประยะหนึ่งก่อนปรับปรุง

อย่างไรก็ตาม หากนำตัวชี้วัดไปใช้แล้ว ยังมีข้อกพร่องที่จะต้องปรับปรุง ก็สามารถทำได้ แต่ควรทดลองใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวไปสักช่วงเวลาหนึ่งก่อน เช่น ใช้ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (5 ปี) และจึงทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และในระหว่างนั้น จะต้องช่วยกันสร้างระบบการเก็บข้อมูลที่จำเป็น ให้เกิดความต่อเนื่อง

“ผมเห็นว่า ควรใช้เครื่องมือนี้ในการประเมินผลติดต่อกันไป 5 ปี จนกว่าทั้งสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อยืนยันความถูกต้องของเครื่องมือนี้ ดัชนีนี้เปรียบเสมือนเทอร์โมมิเตอร์ หากในปีนี้อากาศร้อนขึ้น เมื่อเราใช้วัดอุณหภูมิแล้ว

พบว่าคุณหญิงสูงชัน แต่เป็นต่อไปภาคเย็นลง เมื่อใช้เทอร์โมมิเตอร์วัดแล้วบรากภูร์ว่า คุณหญิงกลับสูงขึ้นอีก ก็แสดงว่าเครื่องมือมีปัญหา ต้องแก้ไขปรับปรุงกันต่อไป”

ดัชนีชี้วัดที่ สศช. พัฒนาขึ้น เป็นดัชนีชี้วัดในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม ดัชนีชี้วัดที่ สศช. พัฒนาขึ้นทั้ง 3 ชุดนี้ เป็นดัชนีชี้วัดในภาพรวม เพื่อจะฉายภาพในระดับมน耗ค เช่น หากตัวชี้วัดบ่งบอกว่า สิ่งแวดล้อมมีปัญหานในเรื่องคุณภาพของน้ำ โดยแหล่งน้ำที่มีปัญหาได้แก่ เมน้ำเจ้าพระยา เมน้ำท่าจีน ทะเลสาบสงขลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการวัดคุณภาพของน้ำจากแหล่งน้ำดังกล่าว และดำเนินมาตรการเฉพาะต่างๆ เพื่อปรับปรุงให้น้ำมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งจะทำให้ตัวชี้วัดแสดงผลว่าคุณภาพน้ำโดยรวมดีขึ้นด้วย

“สศช. สร้างดัชนีชี้วัดที่มีลักษณะรวมเพื่อสะท้อนให้เห็นทิศทางกว้างๆ ว่า โดยรวมทั้งหมดแล้ว มีปัญหามีอยู่ที่ใด ซึ่งจะแตกต่างจากตัวชี้วัดในระดับพื้นที่ เช่น คนที่อยู่ในลุมพำต้าบี อาจบอกว่าไม่มีปัญหามีความอยู่ดี มีสุขในเรื่องคุณภาพน้ำ แต่คนที่อยู่ในลุมน้ำเจ้าพระยาตอนล่างอาจบอกว่ามีปัญหานในเรื่องคุณภาพน้ำ หรือคนในกรุงเทพฯ บอกว่า ตัวชี้วัดความอยู่ดี มีสุขในเรื่องมลพิษทางอากาศเป็นเรื่องสำคัญ ในขณะที่คนต่างจังหวัดไม่เห็นว่าเป็นตัวชี้วัดความอยู่ดี มีสุข เป็นต้น”

การประเมินผลในเรื่องเฉพาะ ต้องสร้างตัวชี้วัดเฉพาะ

การนำตัวชี้วัดไปใช้ จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้ ซึ่งหากจะประเมินผลที่เป็นเรื่องเฉพาะ ก็จำเป็นต้องสร้างตัวชี้วัด

เฉพาะขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องใช้ตัวชี้วัดภาพรวมของ สศช. เนื่องจากอาจไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์เฉพาะของหน่วยงาน เช่น หากจะวัดถ่วงปีความมุ่งมั่น สมบูรณ์หรือไม่ จำเป็นจะต้องสร้างตัวชี้วัดเฉพาะขึ้น เนื่องจากตัวชี้วัดของ สศช. จะบ่งชี้เพียงว่า จำนวนปั๊ลดลงหรือไม่เท่านั้น เป็นต้น ดังนั้น ทุกหน่วยงานจึงควรจะมีตัวชี้วัดของตนเอง เพื่อใช้ประเมินเรื่องเฉพาะของหน่วยงาน

“ดัชนีชี้วัดของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน วิธีที่แต่ละคนจะมีความอยู่ดี มีสุข ย่อมแตกต่างกัน เช่น คนที่ชอบเล่นกอล์ฟ ก็จะนับว่าการได้เล่นกอล์ฟเป็นความอยู่ดี มีสุข ในขณะที่คนที่ไม่ชอบเล่นกอล์ฟแต่ชอบซื้อบีบี้ ก็ย่อมจะไม่นับว่าการได้เล่นกอล์ฟเป็นความอยู่ดี มีสุข แต่จะนับว่าการได้ไปซื้อบีบี้เป็นความอยู่ดี มีสุข อย่างหนึ่ง เป็นต้น

ดังนั้น ตัวชี้วัดที่เรียกว่าเป็นระดับ “ปัจเจก” ก็จะต้องเป็นของ个体ของมัน ซึ่งสามารถขยายไปถึงบริบทของสังคมได้ด้วย อาทิ ความอยู่ดี มีสุขของคนไทย อาจไม่ใช่ความอยู่ดี มีสุขของสังคมเมริกัน เป็นต้น ซึ่งตัวชี้วัดก็จะต้องมีลักษณะต่างกัน ดังนั้น สิ่งที่เป็นปัจเจกหรือมีลักษณะเฉพาะ ย่อมจะใช้กับสิ่งที่มีลักษณะภาพรวมไม่ได้ แต่อาจนำตัวชี้วัดของคนอื่นมาลดทอน ต่อยอดหรือปรับให้เป็นตัวชี้วัดของตนเองได้”

ตัวชี้วัดระดับนานาชาติเป็นเรื่องที่ห่างไกลความเป็นจริงมาก

การมีตัวชี้วัดหลายๆ ชุด เป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากสามารถนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบกันได้ว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ แต่หากจะนำตัวชี้วัดมาเปรียบเทียบกันนั้น อาจทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากบริบทของการพัฒนาและบริบทของความต้องการในแต่ละสังคมแตกต่างกัน ตัวชี้วัดที่แต่ละสังคมสร้างขึ้นย่อมจะสะท้อนเฉพาะบริบทของสังคมนั้นๆ จึงไม่จำเป็นที่สังคมอื่นจะต้องมาใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวด้วย ดังนั้น การสร้างตัวชี้วัดที่นำไปใช้ได้ในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่ห่างไกลความจริงมาก

“ทุกสังคมควรมีตัวชี้วัดของตนเอง ที่สามารถใช้ชี้วัดสังคมของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นไปได้ยาก เช่น หากจะนับว่ารายได้ต่อหัว (Per Capita Income) เป็นตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานสากล ก็ยังมีข้อโต้แย้งมากมายว่า การมีรายได้ต่อหัวสูงไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าประเทศนั้นดีหรือเจริญแล้ว เนื่องจากประชาชนอาจไม่มีความสุขได้ เป็นต้น”

การนำดัชนีชี้วัดไปใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความตระหนักของผู้ใช้

การผลักดันดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ชุด ให้ได้รับการยอมรับจากภายนอก เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเอาใจใส่ เนื่องจากดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้นนี้ จะเป็นประโยชน์ได้ก็ต่อ

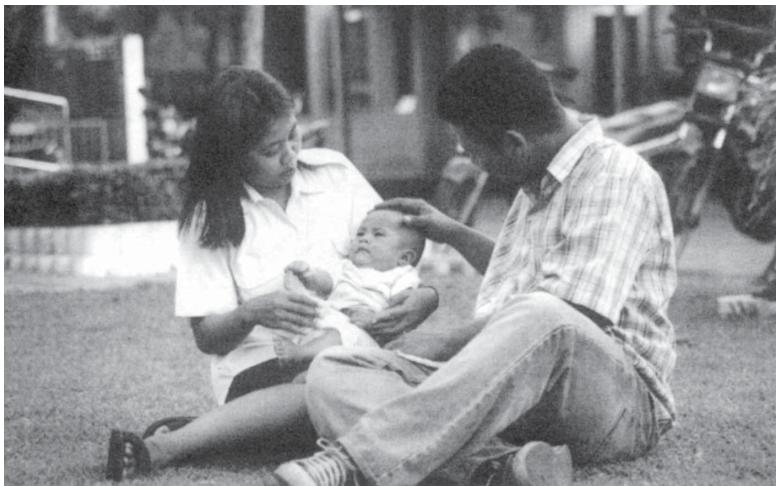
เมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านนั้นๆ นำเอกสารชนิดนี้ไปใช้ เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของตนให้ดีขึ้น เช่น สำหรับผู้ที่อยู่ในหน่วยงานวางแผน หากผลการประเมินบ่งชี้ว่าเรื่องใดยังเป็นปัญหา ก็สามารถปรับปรุงกลยุทธ์ใหม่ คิดแผนงาน/โครงการใหม่ที่จะทำให้เรื่องดังกล่าวเป็นไปในทางที่ดีขึ้นได้ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรวิชาการ สามารถพิจารณาจากผลการประเมินได้ว่า ควรใช้จ่ายงบประมาณที่มีจำกัดไปในเรื่องที่ยังมีปัญหาต้องแก้ไขมากขึ้น และลดงบประมาณสำหรับเรื่องที่ไปได้แล้วลง เป็นต้น

“การนำไปใช้ประโยชน์ต้องขึ้นอยู่กับหน่วยงานว่า จะนำเอกสารซึ่งมีเนื้อหาอะไรไปในหน่วยงานหรือไม่ สศช. มีหน้าที่เพียงการสร้างความตระหนักร ความเข้าใจ ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

แต่โดยทั่วไปหน่วยงานส่วนใหญ่มักจะไม่ชอบเรื่องนี้ เพราะมองว่าเป็นการจับผิดและผลการประเมินอาจเป็นการประภาศว่างานของตนเองไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งหน่วยงานมักต้องการจะประกาศเชิงภาพเมื่อผลการประเมินบอกว่าประสบความสำเร็จเท่านั้น”

ข้อมูลข้างเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาตัวชี้วัด

ปัญหาสำคัญที่พบในการพัฒนาตัวชี้วัดคือ เมื่อได้กำหนดตัวชี้วัดซึ่งเป็นที่ยอมรับได้แล้ว ในทางปฏิบัติกับไม่มีข้อมูลสำหรับใช้ในการวิเคราะห์เรื่องดังกล่าว เช่น การพัฒนาความมั่นคงในสังคม จะต้องทำให้สังคมสามารถคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ตัวชี้วัดทางด้านวัฒนธรรม ยังไม่มีการเก็บข้อมูล จึงไม่สามารถวัดได้

ดังนั้น หากสร้างตัวชี้วัดที่เป็นอุดมคติขึ้น แต่ในความเป็นจริง ตัวชี้วัดดังกล่าวไม่มีข้อมูล หรือข้อมูลขาดตอน ไม่สมบูรณ์ ตัวชี้วัดดังกล่าวก็จะไม่มีประโยชน์เนื่องจากไม่สามารถวัดผลข้อมูล หรือวัดผลในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง

สศช. ต้องผลักดันให้มีการเก็บข้อมูลที่จำเป็น

การผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลที่จำเป็นสำหรับตัวชี้วัด การพัฒนา เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ สศช. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการชี้แจงให้หน่วยงานเห็นความสำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผล

“หากผู้ที่สร้างตัวชี้วัด คือ สศช. เป็นผู้เก็บข้อมูลเอง ก็จะขาดความน่าเชื่อถือ ข้อมูลความจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องเหล่านั้น จึงจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า เช่น ข้อมูลเรื่องความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งอาจวัดได้จาก การที่พ่อแม่ ลูก มีวันครอบครัวหรือไม่ หากมีวันครอบครัวสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ถือว่าครอบครัวมีความอยู่ดีมีสุขซึ่งผู้เก็บข้อมูลควรเป็นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นต้น และแม้ข้อมูลบางอย่างจะมีต้นทุนสูง แต่หากเป็นข้อมูลที่จำเป็นก็ต้องดำเนินการผลักดัน เนื่องจากมีตัวชี้วัดหลายตัวที่สามารถสะท้อนผลการพัฒนาได้อย่างดี แต่ยังไม่มีการเก็บข้อมูล”

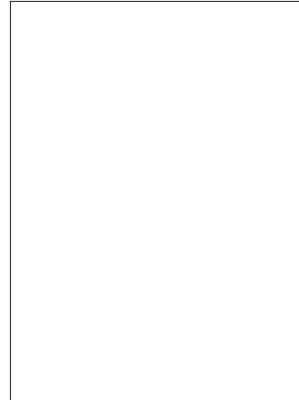
บทสรุป

การประเมินผลและตัวชี้วัดการประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การดำเนินการพัฒนาโดยไม่มีการประเมินผล ก็เปรียบเสมือนการรักษาไข้หวัดโดยไม่ปrovทัวตัวเอง ซึ่งหมายความว่า ผู้ป่วยไม่รู้สึกตัว จึงไม่สามารถให้การเยียวยารักษาได้ถูกต้อง

ดังนั้น ตัวชี้วัดการพัฒนา 3 ชุดที่ สศช. ได้พัฒนาขึ้นนี้ จึงใช้เป็นprotoตัวชี้วัดให้รวมของประเทศไทย ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลว่า จะต้องปรับปรุงการพัฒนาประเทศอย่างไรต่อไป เพื่อให้ประเทศไทยของเรางามาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในที่สุด

◆◆◆◆◆

บันทึก 4 เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2548

มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศและการบริหารบัญชีไปตลอดจนเป็นสื่อกลางในการรายงานความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ผู้อ่านทราบข้อเก็จจังหวะอย่างถูกต้อง กับสถานการณ์

คณบัญชีประจำ

เลขบัญชีฯ	นายคำพน	กิตติคำพน
รองเลขบัญชีฯ	นายสมเจตน์	เตชะคุพ
รองเลขบัญชีฯ	นายสันติ	บุวงอ้อม
รองเลขบัญชีฯ	น.ส.วีไลพร	ลิ่วเกษมศานต์
รองเลขบัญชีฯ	นายกิตติศักดิ์	สินธุวนิช
รองเลขบัญชีฯ	นายอาทิตย์	เติมพิทยาไพบูลย์
รองเลขบัญชีฯ	นายอุฐิศ	ชาวนเรีย
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นางจุฑามาศ	บาระมีชัย
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายปนิธาน	ยามวินิจ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายสุวัฒน์	วานีสุนูตร
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายปรมेश	วิมลศิริ
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นางเพ็ญชา	อ่อนชิต
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นางสุวรรณี	คำมั่น
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายเชื่อง	ชาติอวิยะกุล

บรรณาธิการบริหาร

นางนิตยา กมลวัฒน์นิศา

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้นำ鞭

นายวรวิทย์ อวิรุทธิ์วงศุล

กองบรรณาธิการ

นางภาณี ชนะอิปกรณ์	น.ส.วชรี พุ่มทอง
นางนิสัวน์ พิชญ์ดำรง	นายธีระพงษ์ มาลัยทอง
นายดุษฎีนัย นพคุณ	

ฝ่ายการเงิน

นายเทวนทร์ อມิตราพาย

ฝ่ายจัดการ

นางธนรัชต์ ศุขารักษ์	นางพรปรีดา แสงเงิน
นายสุรพล สวนขัน	นางสาวสุภาวดี ติมินทร์
นางสาวจันจิรา เดดาณัช	

ฝ่ายคุณภาพและภาษา

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิ์แปลก

โปรดทราบ

บทความ ข้อคิดเห็นและข้อเขียนต่างๆ ในวารสารเศรษฐกิจและสังคม เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดำเนินการโดย

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเทพฯ เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100 โทร. 0-2282-4840-2 โทรสาร 0-2281-9705 <http://www.nesdb.go.th> e-mail:devcomm@nesdb.go.th

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สมมิติพรินติ้ง โทร. 0-2903-8257-9 โทรสาร 0-2921-4587 กด 0

บทบรรณาธิการ

ด้วยนี้ชี้วัด เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนา โดยใช้ประโยชน์ในการวางแผน การบริหารงานพัฒนา การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับ นโยบายการพัฒนาประเทศ ด้วยนี้ชี้วัดที่สืบต่อ ต้องเป็นที่ เข้าใจได้โดยบุคคลทั่วไป มีข้อมูลสนับสนุน มีความ เคลื่อนไหวได้จากความไม่ต่อการเปลี่ยนแปลง และผู้ที่ เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำด้วยนี้ชี้วัดนั้น

การประเมินผล และด้วยนี้ชี้วัดการประเมินผล เป็น สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ศศช.) จึงได้พัฒนาด้วยนี้ชี้วัดผลกรอบปีที่เกิดจากการ พัฒนาขั้น 3 ชุด ได้แก่ ด้วยนี้ชี้วัดความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจ ด้วยนี้ชี้วัดความอยู่ดีมีสุข และด้วยนี้ชี้วัดการ พัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งด้วยนี้ชี้วัดทั้ง 3 ชุดนี้ทำให้ได้ข้อมูลว่า จะ ต้องปรับปรุงการพัฒนาประเทศอย่างไรต่อไป เพื่อให้ ประเทศไทยพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เพื่อสร้างความมั่นคง ความเข้าใจเกี่ยวกับด้วยนี้ชี้วัดการ พัฒนาประเทศทั้ง 3 ชุด ดังกล่าว วารสารเศรษฐกิจและ สังคมฉบับนี้ จึงขอนำเสนอการติดตามประเมินผลการ พัฒนาประเทศโดยใช้ด้วยนี้ชี้วัดเป็นเครื่องมือ กรอบแนวคิด ตัวชี้วัดและด้วยนี้ชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความ อยู่ดีมีสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งวิเคราะห์ สถานการณ์ที่อ่านได้จากด้วยนี้ชี้วัด 3 ชุด รวมทั้งความคิด เห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง อาทิ นายสันติ บางอ้อ รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ นายพันศักดิ์ วิญญุรัตน์ ประธานที่ปรึกษา นิตยบัตรของนายกรัฐมนตรี และนายแพทท์สมศักดิ์ ชุณหวัฒ์ เลขาธิการมูลนิธิสถาบันสุขแห่งชาติ เกี่ยวกับ ด้วยนี้ชี้วัดการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ท่านสามารถติดตาม ข่าวรายละเอียดเรื่องต่างๆ ได้ในเว็บไซต์ ฉบับนี้ค่ะ

พบกันใหม่ฉบับหน้า.....สวัสดีค่ะ

สารบัญ

สันภากาณพิเศษ

- 4 ด้วยนี้ชี้วัดการพัฒนา : จratioทวัตการพัฒนาของไทย
17 Value Creation ชี้วัดความเข้มแข็งเศรษฐกิจไทยได้อย่างไร
31 ความสุขของคนไทย : วัดด้วยอะไร
43 ตำราจนักปลูกดันแม่ : ปลูกจิตสาธรณะสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด

- 10 ด้วยนี้ชี้วัด : เครื่องมือของการติดตามประเมินผล
24 เศรษฐกิจดีหรือแย่.... ที่แท้ดูอย่างไร
37 ความอยู่ดีมีสุขวัดได้อย่างไร
50 ด้วยนี้ชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย : มิติใหม่ของการพัฒนาประเทศ
56 ด้วยนี้ชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับภาค : แนวคิดและทิศทางการพัฒนา

บทนำตัวชี้วัด

- 61 ด้วยนี้ชี้วัดทางเศรษฐกิจที่คนไทยควรรู้
67 ด้วยนี้ชี้วัดความอยู่ดีมีสุข : หลักหลาຍมิติของการพัฒนาที่มีต่อคน
73 ตัวชี้วัดและด้วยนี้การพัฒนาที่ยั่งยืน : เริ่มต้นกันที่กรอบความคิด

เรื่องน่ารู้

- 77 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทย (GDP) : เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ
81 มติบอร์ดสภาพัฒน์ : งบประมาณประจำปี 2549 ของรัฐวิสาหกิจ
83 หลักหลาຍเรื่องราวจากเลขาธิการสภาพัฒน์ : บทบาทหน้าที่ใหม่ของบอร์ดสภาพัฒน์

เรื่องเด่นในฉบับ

ดัชนีชี้วัดการพัฒนา : protothai การพัฒนาของไทย

ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 8 ต่อเนื่องกับแผนฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดไว้ว่าคุณเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาจะต้องส่งผลกระทบให้เป็นประโยชน์ต่อกัน จึงจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่ปัจจุบัน แม่พัฒนาไปแล้วเกิดผลกระทบต่อกันอย่างไรบ้าง ศศช. จึงได้คัดทำดัชนีเพื่อวัดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาขึ้น 3 ชุด ได้แก่ ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข และดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง นายสันติ บางอ้อ รองเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้แนวคิดการประเมินผลการพัฒนา โดยใช้ดัชนีชี้วัดการพัฒนาประเทศดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ติดตามรายละเอียดได้ใน ดัชนีชี้วัดการพัฒนา : protothai การพัฒนาของไทย

Value Creation ชี้วัดความเข้มแข็งเศรษฐกิจไทยได้อย่างไร

ประเทศไทยจะก้าวไปแข็งข้น และสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งให้กับประเทศไทยได้ โดยการใช้ศักยภาพของภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการเป็นตัวนำ ที่เกิดจากการสร้างลิ่งที่เรียกว่า “การสร้างคุณค่าและมูลค่า (Value Creation)” ขึ้น ภายใต้การบริหารจัดการฐานความรู้ที่ถูกต้อง นายพันศักดิ์ วิญญุรัตน์ ประธานที่ปรึกษานโยบายของนายกรัฐมนตรี ได้ให้แนวคิดวิศวกรรม กระบวนการ Value Creation ที่ใช้ความเป็นไทยที่รู้สูบ alan นำมาบริหารประเทศให้ก้าวจ่างขั้น ติดตามรายละเอียดได้ใน “Value Creation ชี้วัดความเข้มแข็งเศรษฐกิจได้อย่างไร”

ดัชนีชี้วัด : เครื่องมือของการติดตามประเมินผล

ดัชนีชี้วัด เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา โดยใช้ประโยชน์ในการวางแผน การบริหารงานพัฒนา การติดตามประเมินผล รวมทั้งการปรับนโยบายการพัฒนาประเทศ ดัชนีชี้วัด : เครื่องมือของการติดตามประเมินผล จะนำเสนอการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ว่าดำเนินไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย และแสดงคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนฯ หรือไม่ โดยอาศัยดัชนีชี้วัดเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการพัฒนาประเทศ

1

2

ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข : หลากหลายมิติของการพัฒนาที่มีต่อกัน

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 กระยะส่วนตัวชี้วัดที่จะทำให้คนมีความอยู่ดีมีสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข หรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้เมืองมีการพัฒนาดัชนีชี้วัดทางด้านสังคม หรือด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขึ้น มากมาย ครอบคลุมหลากหลายมิติ เพื่อใช้วัดผลการพัฒนา นอกเหนือจาก การวัดด้วย GDP เพียงอย่างเดียวติดตามรายละเอียดได้ใน ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข : หลากหลายมิติของการพัฒนาที่มีต่อกัน”